

1Kin Nampa 1 Kinie

Deviti'ma ozafarefinka hu'nea avu'avazamofo naneke

¹ Kini ne' Deviti'ma ozafa regeno avufamo'a tusi zasi higeno, rama'a franke eri'za eme kofinte'nazanagi, ana franketamimo'a azeri amuhua osu'ne. ² Ana'ma higeno'a eri'za vahe'amo'za amanage hu'za asami'naze, Vene omase'nesia mofa avreta esunkeno kegava huneganteno, kasumpina mase'neni kazeri amuhua hanie. ³ Anage nehu'za Israeli mopamofona mika kaziga knare mofa'nema kesagu hake'za vano hu'naze. Hagi Abisagi'e nehaza mofa Sunemi kumate ome kefore hute'za, avre'za kini nete e'naze. ⁴ Hagi ana mofara hentofa mofakino, kini nera kegava hunte'neanagi, kini ne'mo'a ana mofara monko'zana huonte'ne.

Adoniza'a kini mani'naku hu'nea naneke

⁵ Hagi ana knafina Deviti nemofo Adoniza'a Hagiti'e nehia a'mo kasente'nea mofavremo kini mani'nakure huno agra'a erintesga nehuno, karisiramine hosi afu agumpima vanoma nehaza vahe'ene, 50'a vahe'enena ugotama hunte'za kvama huntisagu zamazeri retro hu'ne. ⁶ Hagi Kini ne' Deviti'a magore huno Adoniza'ma havizama nehigeno'a azeri fatgohu kea huno, Nagafare ama zana nehane huno antahi onke'ne. Hagi Adoniza agi'agonamo'a

fana ohesa nekino, Absalomu kasenteteno, ana amefi'a kasente'nea ne' mani'ne. ⁷ Hagi Adoniza'a azama hanakeno'ma kinima mani'sigura, Zerua nemofo Joapune, pristi ne' Abiatanena oku'a nanekea retro hute'za Adonizana nevaririke aza hu'na'e. ⁸ Hianagi pristi ne' Zadoki'ma, Jehoiada nemofo Benai'ma, profeti ne' Nete'ni'ma, Simeima, Reima, Deviti avufgare kva nehaza sondia vahe'mo'zanena Adonizana aza osu'naze. ⁹ Hagi En-Rogeli nehaza tinkenare Zohetie nehaza havere Adoniza'a sipisipi afu'tamine, ve bulimakao afutamine, afovage bulimakao afu anentataminena aheni kre sramana nevuno, afu'aganaha'ine, Deviti mofavreramine, maka Juda kumate kva vahetamine, kini ne'mofo eri'zama e'neriza vahetaminena kehige'za omeritru hu'naze. ¹⁰ Hianagi kasnampa ne' Nete'ni'ma Benaiama, kini ne'mofo avufgare kva vahe'ma, nefu Solomoninena kea hige'za anama Kresramanama virera ome'naze.

¹¹ Hagi Adoniza'a ana'ma nehigeno'a, Nete'ni'a Solomoni nerera Batsebante vuno amanage huno ome antahige'ne? Hagiti nemofo Adoniza'a kinima mani'neana, rantimo Deviti'a antahigeno, kagranena antahinano? ¹² E'ina hu'negu menina nagrama kasaminua ke'ma antahinka amagama antesunka, kagra kagu nevazinka negamofu ne' Solomoninena agu'vazigahane. ¹³ Hagi Kini ne' Devitinte ame hunka vunka amanage hunka ome asamio, ranimoka kini nera kagra ko huvempa hunka amanage hu'nane, negamofu Solomoni nagrama frisugeno'a kinia manineno kini tranirera manigahie hunka

hu'nane. Hagi nahigeno menina Adoniza'a kinia fore nehie? ¹⁴ Hagi anagama hunka kini ne'ma nesaminanke'na, nagra kamefi efre'na, ana nanekeka'a eri hankaveti kea hugahue. ¹⁵ Hagi anagama higeno'a Batseba'a kini ne'mo'ma nemasefinka umareri'ne. (Hagi kini ne'mo'a ozafaregeno Sunemu kumateti a'mo Abisaki kegava hunte'ne.) ¹⁶ Hagi Batseba'a umarerino kini ne'mofo avuga avugosaregati umase'ne. Anama higeno'a kini ne'mo'a amanage huno antahigene, Na'anku kavenesie? ¹⁷ Anagama higeno'a Batseba'a amanage huno kenona hu'ne, ranimoka kagra Ra Anumzana Anumzanka'amofu avufi ko huvempa hunka amanage hu'nane, Negamofu Solomoni kinia mani'neni, kini tra'nirera manigahie hunka hu'nane. ¹⁸ Hianagi antahio, menina Adoniza'a ko' kinia fore huno mani'negenka, ranimoka kagra ontahinane. ¹⁹ Hagi agra ko rama'a bulimakao afutamine, afovage bulimakao anentatamine, sipisipi afutaminena aheni kre sramana nevuno, maka kini ne'moka mofavreramine, pristi ne' Abiatane, sondia vahe'mofo ugagota kva ne' Joapunena zamagia hige'za anampina ne'zana ome nene'za musena nehaze. Hianagi eri'za neka'a Solomonina agia osu'ne. ²⁰ Hagi menina kini ne' ranimoka antahio, iza kinia azeri otisankeno kagri nona erigahie hu'za nehu'za, maka Israeli vahe'mo'za kagri kavufi kete'za mani'naze. ²¹ Hagi menima kagrama ana'ma osu'nenka frisankeno'a nenamofu Solomonine nagri'enena kumazafa vahekna hu'za tahe frigahaze.

22 Hagi Batseba'ma ana nanekema zahufama nesamigeno'a kasnampa ne' Neteni'a kini ne'ma nemasefinka efre'ne. 23 Hagi Neteni'ma efregeno'a eri'za ne'mo'a kini nera asamino, Kasnampa ne' Neteni'a kagenaku ama'na ne-e huno asamigeno, Neteni'a eazamo kini ne'mofo avuga avugosaregati enemaseno, 24 amanage hu'ne, Rania kini ne'moka, kagra hunka kini tranirera Adoniza kinia manigahie hunka hu'nano? 25 Na'ankure Adoniza menina uramino ve bulimakao afutamine, afovage bulimakao anentatamine, sipisipi afutaminena rama'a aheno kresramana nevuno, kini ne'moka mofavreramine pristi ne' Abiatane, sondia vahe'mofo ugagota kva ne' Joapunena kehige'za avuga umanine'za ne'zane tinena nene'za zazakna kini manino vugahie hu'za nehaze. 26 Hianagi nagri'ene, pristi ne' Zadokine, Jehoiada nemofo Benaiane, eri'za neka'a Solomoninena tagia osu'ne. 27 Hagi kini ne' ranimoka kagra hankeno ama'na zana fore hu'neo? Hagi nahigenka eri'za vaheka'amota kagri noma erino kini traka'are'ma kinima manisia vahera ontasami'nane. 28 Anagama higeno'a kini ne, Deviti'a amanage hu'ne, Batsebana kehinkeno eno, higeno ke hazageno eazamo kini ne'mofo avuga eme otigeno, 29 kini ne'mo'a huno, Kasefa huno mani'nea Ra Anumzamo'ma mika hazenke zampinti'ma nagu'ma vazi'nea Anumzamofa agifi huvempa huankino, Solomoni kinia manigahie. 30 Hagi ko'ma Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamofa agifima huvempama hu'noa kante anteno,

menina negamofu Solomoni nagri nona erino kuni tranirera kinia manigahie. ³¹ Hagi Deviti'ma anagama higeno'a, Batseba'a avugosaregati kuni ne'mofu avuga nemaseno amanage hu'ne, Kuni ne' ranimo Deviti'a manivava hanie. ³² Hagi Deviti'a eri'za vahe'a amanage huno zamasami'ne, Vuta pristi ne' Zadokine, kasnampa ne' Netenine, Jehodaia nemofu Benaianena kehinke'za eho, hige'za ome ke hazage'za avuga e'za eme oti'naze. ³³ Anama eoti'zageno'a amanage huno zamasami'ne, Eri'za ne'ni'a Solomonina nagri miulie donki afu' agumpi ome avrenteta avreta Gihoni tintega uramiho. ³⁴ Hagi e'i anantega pristi ne' Zadoki'ene, kasnampa ne' Netenikea masavena Solomoni anumpina taginteke, Israeli vahe kinia azeri oti'o. Hagi e'ina'ma hute'nigeta ufena nereta amanage hiho. Kuni ne' Solomoni'a zaza kna kinia manivava hugahie huta hiho. ³⁵ Hagi tamagra avaririta amefi ne-enkeno eno nagri kuni tratera emanino. Na'ankure nagra agri huhampri'noankino kuni mani'neni Israeli vahe'ene Juda vahera kegava hugahie hu'na hu'noe. ³⁶ Hagi anagama higeno'a Benaia'a amanage huno kenona kuni nera hunte'ne, Tamage! Ra Anumzana rani kuni ne'mofu Anumzamo'a ke'ma hiazana hugahie. ³⁷ Hagi ranimoka kuni ne' Devitiganema Ra Anumzamo'ma mani'neaza huno Solomoni'enena mani'neni aza nehinkeno, kagrira kagatereno agi'amo'a agatererfa kuni ne' manigahie. ³⁸ Hagi anagama hutegeni'a pristi ne' Zadokiki, kasnampa ne' Neteniki, Jehodaia nemofu Benaiaiki, kuni ne' kva netre

Kereti'ene Peretiki hu'za Solomonina Kini ne' Deviti miuli donki afu agumpi avrente'za Gihoni tinte vu'naze. ³⁹ Hagi anante pristi ne' Zadoki'a seli mono nompinti pazivepima ante'naza olivi masave erino Solomoni anumpi taginteno kini azeri otige'za, maka vahetmimo'za ufe nere'za anage hu'naze, kini ne' Solomoni'a zazate kinia mani vava hugahie! ⁴⁰ Hagi maka vahe'mo'za konke nere'za mopamo'a tore huga kante ante'za tusi avoge hu'za zagamera nehu'za, musena hu'za Solomonina avaririza mareri'naze.

⁴¹ Hagi Adonizama kema hige'za ne'zama nene'za musema hunaku'ma enaza, vahe'mo'za ne'zama ne'za musema huvagama nere'za Solomoni naga'mo'zama musema nehu'zama hazama'a antahi'naze. Hagi Joapu'ma ufenkrafama nentahino'a, amanage hu'ne, na'a nehu'za Jerusalemi rankumapintira rankea nehu'za ke hakarea nehaze? huno zamantahige'ne. ⁴² Hagi Joapu'a zahufa anankea huvaga ore'negeno, Abiata nemofo pristi ne' Jonatani'a uhanati'ne. Hagi anama uhanatigeno'a Adoniza'a amanage hu'ne, Kagra so'e ne' mani'nenka knare musenke erinka neananki emarerio. ⁴³ Hianagi Jonatani'a amanage huno Adoniza kenona hu'ne, I'o, rantimo kini ne' Deviti'a Solomoni kinia azeri oti'ne! ⁴⁴ Hagi pristi ne' Zadoki'ma, kasnampa ne' Neteni'ma, Jehoiada nemofo Benaia'ma kini nete kva netrene Kereti vahe'ene Pereti vahera Deviti'a huzmantege'za miuli donki afu'amoyo agumpi Solomonina avrente'naze. ⁴⁵ Hagi pristi ne' Zadoki'ene, kasanampa ne' Netenikea Gihoni tinte Solomonina masavena asenifi

taginteke kinia azeri oti'nake'za vahetmimo'za musena hu'za avoa nehage'za Jerusalemi rankumapina azageno, rankumapima mani'naza vahe'mo'zanena musena nehu'za avoa nehagaza agasasanke kagra nentahine. ⁴⁶ Ana nehazageno menina Solomoni'a kini trate mani'ne. ⁴⁷ Hagi ana'ma higeno'a kini ne' Deviti eri'za vahe'mo'za avuga vu'za humusena hunte'za amanage hu'naze, Anumzanka'amo'a Solomonina azahanigeno agi'amo'ene hankave'amo'enena kagrira agatereno marerisie. Anage hazageno kini ne' Deviti'a tafe'are mani'neneno kepri huno Anumzamofona ra agi ami'ne. ⁴⁸ Anagama hazageno'a kini ne'mo'enena amanage hu'ne, Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamo'a rahi erigahie. Na'ankure menina Agra mago vahe azeri otigeno kini tranirera manige'na nagra navufinti koe huno hu'ne. ⁴⁹ Hagi Adonizama zamagi hige'za emani'neza ne'zama nenaza vahe'mo'za Jonatani'ma hiankema nentahi'za, zamagogofege'za panani hu'za fre'naze. ⁵⁰ Hagi Adoniza'a Solomoninkura tusi kore nehuno, freno ruotge'ma hu'nea seli mono no kumapi vuno kre sramnamavu itamofu pazivete ome azeriteno mani'ne. ⁵¹ Hagi Solomonina ome asamiza amanage hu'naze, Adoniza'a kagrikura tusi koro hu'ne. Na'ankure agra kre sramnavu itamofu pazivete anukineno amanage nehie, Atrenkeno kini ne' Solomoni'a huvempa huno ese'zana nagrikura eri'za vahe'amo'na bainati kazintetira ahe ofrigahue huno hino. ⁵² Hagi Solomoni'a amanage hu'ne, agrama knare ne'ma mani'nenigeno'a, magore huno avufgarera

hazenkezana ometfa hugahie. Hianagi agrama hazenke ne'ma maninesuno'a frigahie. ⁵³ Anage nehuno Solomoni'a vahe huzamantege'za Adonizana kre sramnamavu itama anukino mani'neretira ome avrefenka atre'za azageno, avugosaregati emasegeno, Solomoni'a amanage hu'ne, nonka'arega vuo.

2

Deviti'a Solomoni ayumro ante'nea naneke

¹ Hagi Devitima fri kna'amo'ma egoftama nehigeno'a, amanage huno nemofo Solomonina asami'ne, ² Kofta hu'na nagra frigahue. Hagi ve mofavremo'ma nehiaza hunka oti hanavetinenka, ³ Ra Anumzana kagri Anumzamo'ma huoma hania zana nehunka, maka avu'ava'a avaririo. Hagi Mosese avontafepima krente'nea tra ke'ane, kasege'anema kegava hunka avaririsankeno'a, maka zama hanana zamo'ene, kama vanana kamo'a knare hugahie. ⁴ Hagi ana'ma hanankeno'a Ra Anumzamo'ma huhamprinante'nea kemo'a nena raga regahie. Agra amanage huno hu'ne, Ne' mofavreka'amo'zama vahe'ma maniga kante nemaniza, maka zupa kazigazi hu'za miko tumozimireti'ene, zamagu zamenteti'ma hu'za navaririsazana Israeli vahete'ma kinima mani vahekura ohakegosazanki, kagri mofavre nagapinti mago zimimo kinia otitere hugahie huno nasami'ne.

⁵ Hagi Zeruia nemofo Joapu'ma hunante'nea avu'avazamofo kea antahi'nane. Agra tare Israeli sondia kva netrena, Neri nemofo Abnane, Jeta nemofo Amasakigiznia zanahe

fri'ne. Hagi anama zanahe'neana hapina ozanahe'neanki, fru hu'ne amne mani'na'a knafi zanaheno korazani'a eri tagi'nea koramo'a amu'nofimofone agia anomofonte me'ne. ⁶ Hagi kagra knare antahintahika'a avaririnka e'ina zantera nona hunto. Hagi atregeno amanea mani'nenno ozafa reno rimpa frunena ofrino. ⁷ Hagi Giliati ne' Basilai ne'mofavreramina zamatrege'za kagranema nezama nenaza traka'areti'ma nenaza naga'ene neho. Na'ankure negafu Absalomunkuma koro'ma fre'na nevugeno'a, zamagra knare zamavu'zamava nagrira hunante'naze. ⁸ Hagi Bahurimi kumateti Benzameni nagapinti ne' Gera nemofo Simeinkura kagera okanio. Agra Mahanaimi kumate'ma nevugeno'a kazusi ke hunanteno nazeri haviza hu'ne. Hianagi Jodani tinte'ma eme nege'na Ra Anumzamofu avufi huvempa hunte'na amanage hu'noe, Kahe ofrigosue hu'na hu'noe. ⁹ Hianagi atregeno e'ina kemo'a hazenke'a erifrara okino. Hagi kagra knare antahintahika'a avaririnka e'ina zantera nona hunto. Hanki atregeno amanea mani'nenno ozafa reno ofri'nianki, ahenka korama'a eri tagigeno frino.

Deviti'ma fri'nea zamofo naneke

¹⁰ Hagi anante Deviti'a frige'za agri rankumapi Jerusalemi asente'naze. ¹¹ Hagi Deviti'a 40'a kafufi kinia mani'nenno, Israeli vahera kegava hu'ne. Hagi ana 40'a kafuma mani'nefina 7ni'a kafua Hebroni maniteno, 33'a kafua Jerusalemi umani'ne. ¹² Hagi anama higeno'a

Solomoni'a nefa nona erino Deviti kini tratera kinia mani'ne. Hagi Solomoni'a hankave kini ne' fore huno hanavenentake higeno magozamo'a azeri atregara osu'ne. ¹³ Mago zupa Hagiti ne'mofo Adoniza'a Solomoni nerera Batseba kenaku e'ne. Hagi anama egeno'a, Batseba'a amanage huno antahige'ne. Kagra knare kazigati ampi? huno higeno, Adoniza'a amanage huno kenona hu'ne, Knare naneke kasaminaku oe nehuno, ¹⁴ amanage hu'ne, Nagra mago'a ke kasaminaku e'noe, higeno Batseba'a amanage hu'ne, Huge'na antahi'nenon huno hu'ne. ¹⁵ Higeno Adoniza'a amanage hu'ne, Kagra antahi'nane, esera mika Israeli vahe'mo'za nagriku kini manigahie hu'za hu'naze. Hianagi ana kini tramo'a ete nenafu azampi vigeno, nenagna kinia manie. Na'ankure ko Ra Anumzamo agri huhamprinte'ne. ¹⁶ Hanki nagra menina magoke zanku kantahigegahue. Muse hugantoanki ama ana keni'a antahinamio, higeno Batseba'a amanage huno hu'ne, Hugenana antahineno huno hu'ne. ¹⁷ Anagama higeno'a Adoniza'a amanage huno asami'ne, Muse hugantoanki kini ne' Solomonina antahigegenon, Sunamiti a' Abisakina naminkena a' eri'nenon. Na'ankure kagrama hananankea antahigahie. ¹⁸ Higeno Batseba'a amanage huno asami'ne, Knareki'na kagri kea eri'na kini nera ome antahigegahue. ¹⁹ Anage nehuno Batseba'a Adoniza agi erino Solomonina ome antahigenaku vu'ne. Hagi kini ne' Solomoni'ma Batsebama negeno'a, otino arena reno kepri nehuno, eri'za vahe'a kehige'za mago trara eri'za azantmaga kaziga eme

antazageno, nerera'a ana trate mani'ne. ²⁰ Hagi Batseba'a ana trate'ma maniteno'a amanage hu'ne, Nagra mago osi zanku kantahigegahue, hanki ana keni'a eri otenka antahinamio. Anante kini ne'mo'a amanage hu'ne. Antanimoka amne nantahigo, na'ankure kagra antahi'nane, nagra keka'arera i'o hu'na osugahue. ²¹ Hanki Batseba'a amanage hu'ne, Atregeno negafu Adoniza'a Sunemiti ara a' avrenteno. ²² Anagema higeno'a kini ne' Solomoni'a amanage hu'ne, Nagafare Sunemiti ara Abisakina Adonizana amio hunka eme nantahinegane? E'ina'ma hunaku'ma hanunka fatgo hunka nantahigege'na atranenkeno nagri no erino kinia manino. Na'ankure agra nempuni'a manigeno agri kaziga pristi ne' Abiata'ene, Seruia nemofo Joapukea mani'na'e. ²³ Anage nehuno Solomoni'a Ra Anumzamofu avufi amanage huno huvempagea hu'ne. Adoniza'ma amanahu ke'ma hire'ma ahe ofrisugeno'a Anumzamofu nagrira nahe frigahie! ²⁴ E'ina hu'negu menina Ra Anumzamofu naza huno hankave naminege'na nenfa Deviti kini trate'ma nagri naga'ma huhampri'nea kante'ma ante'na kini tratera mani'ne'na mani vava Anumzamofu agifi huankino, Adoniza'a meninke frigahie. ²⁵ Anage nehuno kini ne' Solomoni'a Jehoiada nemofo Benaia huntogeno vuno, Adonizana ome ahegeno fri'ne.

²⁶ Hagi kini ne'mo'a pristi ne' Abiatana amanage huno asami'ne, kagra ete mopakarega Anatoti vuo. Hianagi menina kagrira kahe ofrigahue. Na'ankure kagra nenfa Deviti'ene mani'nenka Ra Anumzana hankavenentake Anumzamofu

huhagerafi huvempage vogisi e'nerinka, nenfa'ma hazenke knafima mani'negenka aza hunka nenfa knazana eri'nane. ²⁷ E'inage nehuno kini ne'mo'a Ra Anumzamo'ma Sailo kumate Eli naga'ma kasnampa ke huzamante'nea kante anteno Abiatana pristi eri'zama'afintira ahenati'ne.

Joapu'ma ahe fri'naza zamofo naneke

²⁸ Hagi Joapu'a Absalomu'ma kinima mani'naku'ma nehigeno'a agri'enena tragoteno mani'nenno aza osu'ne. Hianagi Adoniza'ma kinima mani'zama nehigeno'a, Adoniza'ene ome tragoteno mani'nenno aza hu'ne. E'ina hu'neankino Adonizama ahaza nanekema nentahino'a, freno vuno ruotge seli mono nompì Ra Anumzamofò kre sramnavu itare'ma me'nea pazivetaminte ome azeriteno mani'ne. ²⁹ Hagi kini ne' Solomonina ome asami'za amanage hu'naze, Joapu'a freno vuno Ra Anumzamofò seli mono no kumapi kre sramnavu itare'ma me'nea pazivete ome azerintrako huteno mani'ne. Hagi ana nanekema nentahino'a Solomoni'a Jehoiada nemofo Benaia hunteno, Joapuna ome ahegeno frino! ³⁰ Anagama higeno'a Benaia'a Ra Anumzamofò seli nompì eazamo amanage huno Joapuna eme asami'ne, Kini ne'mo'a fegi atiramio huno hianki fegia atiramio. Hianagi Joapu'a amanage huno hu'ne, I'o nagra ama anante frigahue. Hagi agrama hia nanekea erino vuno Joapu'a anage hie huno kini nera ome asami'ne. ³¹ Kini ne'mo'a amanage huno kenona hu'ne, Knareki agri ke avaririnka anante ome ahegeno frina asentegenò Joapu'ma hazenke'a omane

vahe'ma zamahe'nea kanazamo'a tagritera omaneno. ³² Hagi hazenkezani omne netrema zanahe'nea zantera, Ra Anumzamo agrake Joapuna nona huntegahie. Na'ankure agra hazenkezni omne netre Israeli vahe son dia kva ne' Neri nemofo Abnane, Juda vahe son dia vahetaminte kva ne Jetari nemofo Amasanena nenfa'a keno antahino osu'negeno zanahe'ne. ³³ E'ina hu'negu ana netremofu knazamo'a Joapunte'ene agripinti'ma forehu anante anante hu'zama vanaza vahepi mevava huno vugahie. Hianagi Devitinte'ene agripinti'ma forehu anante anante'ma hu'za vanaza vahe'ene, naga'are'ene, kini tra'are mani'za esaza vahetera maka zupa Ra Anumzamofu arimpa fruzamo mevava huno vanie. ³⁴ Hagi anante Jehoiada nemofo Benaia'a vuno ruotge seli mono nomp i Joapuna ome ahe frigeno, avufa'a eri'za hagege kokampi noma'afinka ome asente'naze. ³⁵ Hagi ana nehuno kini ne'mo'a Joapu nontera Benaiana azeri otigeno son dia vahetera ugota kva manigeno, pristi ne' Abiata nontera, Zadoki azeri otigeno pristia mani'ne.

Sime i ahe fri'naza naneke

³⁶ Hagi anante kini ne'mo'a Simeintega amanage huno kea atrente'ne, kagra Jerusalemi nona ome kinka manio. Hianagi ana kumapintira atrenka rurega vunka enka osutfa huo. ³⁷ Hanki ana kuma'ma atrenka Kidroni kraho'ma agaterenka nevanunka, nagra frigahue hunka kagesa antahio. Hagi anama hunka kagrama frisankeno'a, fri'nana knazamo'a kagrite

megahie. ³⁸ Hanki Sime'i'a amanage huno kini ne'mofo kerera hu'ne, kini nera nanekema refko'ma hunka ketenka hunantana kemo'a fatgo hianki'na rana kini nimokama hanankemofona, eri'za nekamo'na avaririgahue. Anage nehuno Sime'i'a zaza kna Jerusalemia mani'ne. ³⁹ Hianagi 3'a kafuma enevigeno'a, Sime'i eri'za netremokea atrene freke Gati kini ne' Maka nemofo Akisi'ene Gati kumate umani'na'e. Hagi Sime'ina mago'a vahe'mo'za asami'za, Eri'za neka'araremokea freke Gati kumate umani'na'e huza asamizageno, ⁴⁰ Sime'i'a tonki afu'a retro huteno agumpi marerino eri'za netrema'agu hakeno Gati kumate Akisinte vu'ne. Hagi ana eri'za netre'na ome zanageno, Gati kumatetira ete zanavreno e'ne. ⁴¹ Hagi Sime'i'ma Jerusalemima atreno Gatima vuteno eankema Solomoni'ma nentahino'a, ⁴² kini ne'mo'a amanage huno kea atrente'ne, Nagra Ra Anumzamofu avufi huvempa hu'na Jerusalemi kuma'ma atrenka ru kumate'ma vanunka frigahane hu'na hu'noe. Hagi anagemama hugenka, kagra amanage hu'nane, kini nera nanekema refko'ma hunka ketenka hunantana kemo'a fatgo hianki'na ana kemofo avaririgahue hu'nane. ⁴³ Hagi nahigenka Ra Anumzamofu avufima huvempama hunka avaririgahue hu'nana kea rutragenane? ⁴⁴ Hagi kini ne'mo'a Sime'inkura mago'ane amanage hu'ne, kefo kavukava'ma nenfa Devitima hunte'nana zana kagra'a antahi'nane. E'ina hu'negu Ra Anumzamofu ana knazamofu nona'a kagrira kazeri haviza hugahie. ⁴⁵ Hianagi Ra Anumzamofu nagrira asomu hunante'nigeno,

Ra Anumzamofa avurera Deviti kini tramo'a agripintima fore hunante anante'ma hu'za vanaza vahepi mevava huno vugahie. ⁴⁶ Ana huteno Jehoiada nemofa Benaia huntogeno, Simeina ome ahe fri'ne.

Ana huteno Solomoni'a hankavenentake kini fore huno vahera kegava hu'ne.

3

Solomoni'a knare antahi'zanku nunamu huno Anumzamofa antahige'nea zamofa naneke

¹ Hagi Solomoni'a Isipi kini ne' Fero mofa'a ara erigeke, hara osuke mago zanarimpa huke manisaku kea huhagerafi'na'e. Hagi ana ara agra avreno Deviti rankumapi Jerusalemi ome ante'neni, noma'ane, Ra Anumzamofa none, Jerusalemi kumamofa vihunena trohu vagare'ne.

² Hagi ana knafina Israeli agonaramintega mareri'za ofa ome Ra Anumzamofontega kresramna vu'naze. Na'ankure e'ina knafina Ra Anumzamofa agirera mono nona onki'nazage'za anara hu'naze.

³ Hagi Solomoni'a Ra Anumzamofa Deviti'ma hu'neaza huno avesinenteno trakea avaririneanagi, agonarega vuno Anumzamofontega ofa'a ome kresramna vu'ne.

⁴ Hagi kini ne'mo'a Gibioni kumate ofa ome Kresramana vuku vu'ne. Na'ankure Gibioni agonaramimpina mareri agatereno agi me'nea kre sramnavu ita me'negeni vu'ne. Hagi e'i ana kre sramnavu itarera Solomoni'a 1tauseni'a bulimakaone sipisipi afuzaga tevefina kre fananehu ofa hu'ne. ⁵ Hagi Gibioni kumate Ra Anumzamo'a Solomonina

ava'nafi efore huno amanage huno asami'ne, Kavesinia zanku nantahigege'na kami'nen. ⁶ Higeno Solomoni'a amanage huno asami'ne, Kagri eri'za vaheka'a nenfa Devitina mevava kavesi'zanteti avesinte'nane. Na'ankure agra fatgo avu'ava nehuno tamage huno tumo'areti huno kavariri'ne. Hagi kagra vagaore kavesizanteti ne' mofavrea aminkeno menina agri nona erino kini tra'arera mani'ne. ⁷ Hagi nagra osi mofavregi'na vahe'ma kegavama hu'zana ontahi'noanagi, menina Ra Anumzana nagri Anumzamoka eri'za neka'a kinia nazeri otinke'na nenfa Deviti nona eri'noe. ⁸ Hagi nagri vahere hunkama huhamprinana vahe amu'nompi menina nagra eri'za vahekamo'na mani'noe. Hagi e'i ana vahera rama'a vahekrerfa mani'nage'za, hamprigara osu'ne. ⁹ E'ina hu'negu muse hugantoanki vahe'ma kegavama hu knare antahi'za namige'na vahera kegava hu'ne'na havi zane knare zanena refko hu'na kegava ha'nen. Na'ankure nagra knarera osu'noanki'na ama vahekrerfa kegava osugahue.

¹⁰ Hagi Solomoni'ma knare antahi'zanku'ma antahigege'no'a Ra Anumzamo'a tusi muse nehuno, ¹¹ amanage huno asami'ne, Kagra kafuni'a erizaza huo hunka osuge, fenzankura nantahionkege, naza huge'na ha' vaheni'a zamaha'nen. Hunka osananki, knare antahi'za naminege'na havi zane knare zanena refko ha'nen. Hunka hananki'na, ¹² menina Nagra kema hana kante ante'na knare antahi'zana kamigahue. Hagi havi zane knare'zane refkoku knare antahi'zana ko'ma mani'za e'naza

vahe'mo'za e'orinazankna antahi'za kamisugeno, ete henka kagrikna antahintahine vahera forera osutfa hugahie. ¹³ Hagi nantahima onke'nana zana fenone, ra agima ami'zanena antegofetu hu'na kaminena, maninkama vanampina mago kini ne'mo'a kagateoregahie. ¹⁴ Hagi negafa'ma hu'neaza hunka Nagri navu'nava'ma nevaririnka, trake'ni'ane kasege'ni'anema kegavama hunka avaririsankena, kafuzageka'a eri za'za ha'nena zazate manigahane. ¹⁵ Higeno anante Solomoni'a mase'nefintira antri huno otino keana amne ava'na ke'ne. Hagi anantetira atreno Jerusalemi kumate vuno Ra Anumzamofu huhagerafi huvempage bogisimofu avuga kre fananehu ofane, rimpa fru ofanena ome nehuno, eri'za vahe'anena ra ne'za kreno ne'ne.

Solomoniam knare antahizama'areti savri atremokizni ke refko hu'nea naneke

¹⁶ Hagi mago zupa savri atremokea Solomoni avuga eoti'na'e. ¹⁷ Hagi mago a'mo'a otiazamo amanage hu'ne, ranimoka, ama a'ene nagranena mago nompni nemanu'ankita, ama a'mo'a magoka nompni mani'nege'na mofavrea kasente'noe. ¹⁸ Hagi 3'a zagegna evutegeni ama a'mo'a, mofavrea kasente'ne. Hagi ana nompina tagrake mani'noanki, mago vahera omanitfa hu'ne. ¹⁹ Hianagi agra kenage mase'neni, mase rukrahe hirega mofavre'a rehapatigeni fri'ne. ²⁰ Ana'ma nehuno'a mase himamrenoama'a agra kenage otiazamo nagri mofavrea eme avreni asumpinka agra aminte ome nenteni, fri'nea mofavre'a avreni nagri nasumpinka aminte eme ante'ne. ²¹ Ana'ma hutege'na

nanterama otina mofavreni'ama amima ami'za nehu'na koana, agra ko fri'ne. Hianagi ana mofavrema nanterama masama hige'na oti'na amima aminaku'ma koana, nagrama kasente'noa mofavrea omani'ne. ²² Hianagi mago a'mo'a ke'amofona anintaka huno amange huno hu'ne, I'o mani'nea mofavrea nagri mofavregi, fri'nea mofavrea kagri mofavre. Anagama higeno'a, ese'ma nanekema hu'nea a'mo'a amange hu'ne, I'o fri'nea mofavrea kagriki, mani'nea mofavrea nagri mofavre. Anage huke kini ne'mofo avuga fravazi'na'e.

²³ Hagi kini ne'mo'a amange hu'ne, Tanagra huta nagri mofavremo kasefa huno mani'neanki, kagri mofavremo fri'ne, higeno, ete mago'mo'a huno, I'o kagri mofavremo fri'neanki, nagri mofavremo kasefa huno manine huta ha'e. ²⁴ Ha knareki bainati kazi erinka eme namio, huno kini ne'mo'a eri'za ne'agura higeno, bainati kazina erino avuga egeno, ²⁵ amange hu'ne, Kasefa huno mani'nea mofavrea amu'nompinti rutanerare hunka mago kaziga magomofa aminka, magokaziga magomofa amio. ²⁶ Anagama higeno'a ana mofavremofa nerera fatgo'amo'a tusiza huno avesi nenteankino amange hu'ne, I'o ranimoka muse hugantoanki ohenka, agri amio huno hu'ne. Hianagi mago a'ma havigema nehia a'mo'a amange hu'ne, Tamage hananki agri mofavrea omanige nagri mofavrea omanige hanianki, rutnerare huramio huno hu'ne. ²⁷ Hagi anante kini ne'mo'a amange huno kenona hu'ne, Ese a'mo'ma ahe ofrita antu a' amiho huno'ma hia a'mo ana mofavremofona

nerera fatgo mani'neanki ahe ofrita agri amiho.
²⁸ Hagi kini ne'mo'ma knare'ma huno kema refko'ma hianke'ma maka Israeli vahe'mo'zama nentahi'za, kini nera koro hunte'naze. Na'ankure Anumzamofu knare antahizama me'negeno knare'ma huno nanekema refkoma hu'neazana zamagra ke'za antahiza hu'naze.

4

Solomoni vugota eri'za vahetamimofu naneke

¹ Hagi kini ne' Solomoni'a mika Israeli mopa kegava hu'ne. ² Hagi vugota kva vahetamimofu zamagi'a amane, Zadoki nemofu Azaria pristi nera mani'ne. ³ Hagi Sisa nemofokea Erihorefike, Ahizakea mika zante'ma avoma kreke eri fatgohu eri'za netre'na mani'na'e. Hagi Ahiluti nemofu Jehosafati'a maka'zama kini ne'mo'ma hiazama avompima krenentea ne' mani'ne. ⁴ Hagi Jehoiada nemofu Benaia'a sondia vahete vugagota huno kegava higeno, Zadoki'ene Abiatakea pristi eri'za netre mani'na'e. ⁵ Hagi Neteni nemofu Azaria'a kiapu vahete vugota huno kegava higeno, Netenina mago nemofu agi'a Zabudikino, agra pristi ne' mani'neni kini ne'mofona knare antahintahia ami'ne. ⁶ Hagi kini ne'mofu nompima me'nea zantamima kegavama hu nera Ahisari manigeno, Abda nemofu Adoniramua kazokazo eri'za vahetaminte kegava hu'nera mani'ne. ⁷ Hagi Solomoni'a 12fu'a kumapintira mago'mago kva vahe zamazeri otige'za maka Israeli vahera kegava hu'neza kini ne'mofone, naga'anena ne'zana eri'za eme zamitere hu'naze. Hagi ana 12fu'a vahepintira

mago ikante ikantera mago'mo ne'zana erino kini ne'ene naga'anena eme zamitere hu'naze. ⁸ Hagi ana 12fu'a kva vahetmimofo zamagi'a ama'ne, Efraemi agona kukampi me'nea kumatera Ben-huri kegava higeno, ⁹ Makazi kuma'ma, Salbimi kuma'ma, Betsemesi kuma'ma, Elonbet-hanan kuma'enena Ben-dekeri kegava hu'ne. ¹⁰ Hagi Aruboti kuma'ene Soko kuma'enena Ben-heseti kegava nehuno, Sokoti kuma'ene maka Heferi mopanena agra kegava hu'ne. ¹¹ Hagi Ben-abinadapu'a maka Nafat-dori mopa kegava nehuno, Solomoni mofa Tafati ara eri'ne. ¹² Hagi Ahiludi nemofo Bana'a, Tanaki kuma'ene Megido kuma'ene kegava nehuno, Betsin mopane Zaretani kuma tavaonte'ma Jesrili kumamoyo fenka kaziga me'nea mopa maka kegava nehuno, Betsani mopama Abel-mehola kumateti agafa huteno vuno Jokmeamuma vu'nea mopanena maka kegava hu'ne. ¹³ Hagi Ben-geberi'e nehaza ne'mo Ramot-gilead kuma'ene Gilietima me'nea kumara kegava higeno, Manase nagapinti ne'Jairi Manase nagara kegava hu'nenno, Argobi kaziga Basani mopafina 60'a kuma'ma ranra vihumo megagigeno Bronsireti kafama hagenta'nea kumatmina kegava hu'ne. ¹⁴ Hagi Ido nemofo Ahinadapu Mahanaimi kumara kegava hu'ne. ¹⁵ Hagi Ahimasi'e nehaza ne'mo Naftali nagamoyo kumara kegava hu'nenno, (Solomoni mofa Basematina ara eri'ne.) ¹⁶ Husi nemofo Bana'a Asa nagamoyo mopane, Bealoti kuma'enena kegava hu'ne. ¹⁷ Hagi Parua nemofo Jehosafati'a Isaka nagamoyo mopa kegava hu'ne. ¹⁸ Hagi Ela nemofo Simei'a, Benzameni naga'moyo mopa

kegava hu'ne. ¹⁹ Hagi Uri nemofo Gebari'a Giliati mopa kegava hu'neni, Amori vahe kini ne' Sihoni mopane, Basani vahe kini ne' Ogi mopanena kegava hu'ne. Hagi ana mopa magoke kva ne'mo kegava hu'ne.

*Fnozampine knare antahizampima
Solomoni'ma knare huno ra hu'nea naneke*

²⁰ Hagi Juda vahe'ene, Israeli vahe'mo'zanena ra hu'za hageri ankenafi kasepankna hu'naze. Hagi ana vahe'mo'zane'zane tinena nene'za musena nehu'za mani so'e hu'naze. ²¹ Hagi Solomoni'ma kegavama hu'nea mopa, Yufretis tinteti vuno Filistia mopare vuteno, Isipi mopa atupare ome atre'ne. Hagi anampima nemaniza vahe'mo'za agri agorga maka knafina mani'ne'za, takesi zagoa nemi'za, eri'zama'a erinte'naze. ²² Solomoni'ene agri nompima nemaniza vahe'mo'zama mago knamofo agu'afima nesaza ne'zama eri'za e'nazana, 30'a donki afumo'ma eriga avamente knare'ma huno kane witine, 60'a donki afumo'ma eriga avamente kane so'ema hu'nea witia eri'za e'naze. ²³ Hanki witire'ma negriza bulimakao afutamina 10ni'agi, trazante'ma negriza bulimaka afutamina 20'agi, 100'a sipisipi afutamine ruzahu ruzahu dia afutamine, afovenge kokoreramine avre'za e'naze. ²⁴ Na'ankure Solomoni'a Yufretisi timofona zage fre kaziga Tifsa kumateti agafa huteno vuno, Gazama uhanati'nea mopane, ana mopafi kini vahetaminena kegava huzmante'ne. Hagi kegavama hu'nea mopamofo atumpama ome atre eme atrema hu'nerega ha'zana omanege'za fru hu'za mani'naze. ²⁵ Hanki

Solomoni'ma kinima manino vu'nea knafina, maka Juda vahe'mo'zane Israeli vahe'mo'zanena ha'ma hu avu'ava zana omnege'za knare hu'za mani'naze. Hagi Dani mopareti'ma vuno, sauti kaziga Beseba kumate'ma uhanati'neana, wainine fiki zafamina mago mago nagamofona metere hige'za ana zafamofonapi manitere hu'naze. ²⁶ Solomoni'a karisima renteno avazuma huno vanoma nehia hosi afutamimofona nona 40ti tausen'i'a no kintegenona, hosi agumpima vano hu vahera 12tausen'i'a vahezaga mani'naze. ²⁷ Hagi 12fu'a vugota kva vahe'ma zamazeri otia vahe'mo'za Kini ne' Solomonine, maka agri nompinti'ma ne'zama nenaza vahetmimofona ne'zana mago mago ikantera eri'za etere hazage'za magore hu'za ne'zankura atupara osu'naze. ²⁸ Hagi Kini ne'mofona hosi afutamine karisima rentenoma vanoma nehia hosi afutamimofona ne'zana baline, trazanena ana knareke eri'za eme zami'naze. ²⁹ Hagi Anumzamo'a Solomonina rama'a knare antahi'zane, antahiamama hu antahi'zanena amigeno, ana antahi'zamo'a hageri ankenafi kahepankna hu'ne. ³⁰ Hagi tamage huno Solomoni knare antahi'zamo'a, maka knare antahi'zane vahe'ma zage hanati kazigane, Isipinema mani'naza vahe'mokizmi antahintahi'zana zamagatere'ne. ³¹ Na'ankure agri knare antahintahizamo'a maka vahe'mofona knare antahintahizamo'a zamagatenereno, Ezra nagapinti ne' Maholi mofavreramina Etani'ma, Hemeni'ma, Kalkolima, Dadanima, Maholi amohe'mokizmi knare antahintahizanena zamagatere'ne. ³² Hagi Solomoni'a 3tausen'i'a

knare antahizamofonkea kreno, 1tausen 5fu'a zagamera kre'ne. ³³ Hagi nanekema hu'neana ra zafa sida zafareti agafa huteno, vuno osi hisopu trazama have keginafintima nehagea trazante uhanati'ne. Hagi zagagafagu'ene namaraminku'ene zamasaguregati'ma regarorohe'za vanoma nehaza zagamine, nozamegu'ene nanekea hu'ne. ³⁴ Hagi maka kokantegati vahe'mo'zane, maka ama mopafi kini vahe'mo'nena Solomoni knare antahintahima antahinakura agrite e'naze.

5

Solomoni'ma ra mono no kinaku retro hu'nea zamofu naneke

¹ Hagi Tairi vahe'mofo kini ne' Hiramua kora Deviti'ene tragoteno mani'nea nekino, Deviti nemofu Solomonima kini azeri oti'za kema nentahino'a, vugota eri'za vahe'arami huzamantege'za humuse hunte'naku e'naze. ² Hagi Solomoni'a amanage huno Hiramuntega kea atrentegenovu'ne, ³ Kagra antahi'nane, nenfa Deviti'a Ra Anumzamofu agima erisgahu nona onki'ne. Na'ankure agra amama manigagi'naza ha' vahe'aramimo'za maka zupa hara eme hunteva hunteva nehazageno, Ra Anumzamo'a aza higeno hara huzmagatere'ne. ⁴ Hianagi menina Ra Anumzana nagri Anumzamo'a maka kaziga ha'ma hu'zana eritrogeno, hara eme huonantazageno, mago knazana forera osigena so'e hu'na mani'noe. ⁵ E'ina hu'negu Ra Anumzana nagri Anumzamo'ma nenfa Devitima asamino, kagri trate'ma kinima azeri otisua

mofavremo, Nagri nagima erisga hu nona kigahie huno'ma hu'nea kante ante'na Ra Anumzamofa agima erisgahu mono nona kinaku nehue. ⁶ E'ina hu'negu huge'za Lebanitira sida zafa antagi'za eme namiho. Eri'za vahe'nimozane, kagri eri'za vahe'mo'zane ana eri'zana eneri'nage'na nama'a zago agima ahesanana, kagri eri'za vahera zagoa tesizamantegahue. Hagi kagra ko antahinka kenka hu'nane, mago'a tagri vahe'mo'za Saidoni vahe'motama zafama nentagi'za zana hu'za zafa ontagigahaze. ⁷ Hagi Solomoni'ma atrentea ke'ma Hiramumu'ma nentahino'a, tusi muse nehuno amanage hu'ne, Ra Anumzamo'a Devitina knare antahi'zane mofavre amigeno hanavenentake Israeli vahe'mofo kinia manie! ⁸ Anage nehuno Hiramumu'a amanage huno Solomointega kea atregeno e'ne, Nagritegama kema atrankeno'ma eana hago antahuanki'na, maka sida zafane saipresi zafanena antagi'na atresugeno egahie. ⁹ Hagi nagri eri'za vahe'mo'za Lebanitira ana zafamina antagi'za eri'za hagerintera erami'nage'na magokepi eritru hu'na anaki'nugeno hagerimpi eri'za e'za kema hunante e'za nofira eme ahekampru hanagenka ana zafamina erigahane. Hagi ana zafamofa mizama'a nagrira ne'zanku navesiankinka, nonifima nemaniza naganimofa ne'zana namigahane. ¹⁰ Anage Hiramumu'a nehuno, sida zafane saipresi zafanena Solomoni'ma hia kante anteno, maka antagino erino eme amigeno, ¹¹ ana nona'a Solomoni'a kna'amo'a 20 tauseni'a donki afumo'ma eriga avamente knare'ma huno kane witia nemino, 20 tauseni'a donki afumo'ma

eriga avamente olivi masavenena Hiramumu nagara ami'ne. Hagi e'ina avamente maka kafune kafunena Solomoni'a Hiramumu nagara ne'zana zamitere hu'ne.

¹² Hagi Ra Anumzamo'a kema huvempama hu'nea kante anteno Solomonina knare antahi'zana ami'ne. Hagi Solomoni'ene Hiramukea zanarimpa fru hu'nema manina'a nanekea huhagerafiteke, fru huke mani'na'e.

¹³ Hagi Solomoni'a ana eri'zama erisaza vahera, Israeli mopafintira 30 tauseni'a vahe zamazeri oti'ne. ¹⁴ Hagi ana erizantera 10 tauseni'a vahe mago ikantera huzamantetere hu'ne. Hagi mago ikampi Lebanonia ana eri'zana omerite'za, tare ikana kumazamire emanitere hu'naze. Hagi ana eri'zantera Adoniramumu kegava hu'nege'za ana eri'zana eri'naze. ¹⁵ Hagi Solomoni'a havema eri'za esaza vahera 70 tauseni'a nezamavareno, agonafinti'ma havema tagahu vahera 80 tauseni'a nezamavareno, ¹⁶ ana erizante'ma kegavahu kva vahetmina 3tausen 300'a vahe zamavare'ne. ¹⁷ Hagi Solomoni'a huzamantege'za zago'amo'ma mareri havema me'neregati vu'za ranra have ome tagahu'za azageno, ana mono nomofo trara agafa huno ante'ne. ¹⁸ Hagi Gebali rankumateti vahe'mo'za Solomoni eri'za vahe'ene Hiramumu eri'za vahe'enena zamaza hu'za ana noma ki'zana havea taga nehu'za zafa antagi'naze.

6

Solomoni'ma agafa huno ra mono no ki'nea naneke

¹ Hagi Israeli vahe'mo'za Isipima atre'za e'nazareti'ma mani'za e'nazana 4hantret 80'a kafu manitageno, Solomoni'ma kinima efore'ma huno 4'a kafuma kinima nemanino'a, namba 2 ikana Zivie nehaza ikante agafa huno Ra Anumzamofu mono nona ki'ne. ² Hagi Ra Anumzamofu noma kini ne' Solomoni'ma ki'neana zaza'amo'a 27 mita higeno, atupa'amo'a 9 mita higeno, atrure'amo'a 13 mita hu'ne. ³ Hagi mago noma ana nomofu avugama hunaraginte'neana zaza'amo'a 9 mita huno ra nomofu atupa kaziganena magozanke higeno, atupa'amo'a 4'agi hafu'a mita hu'ne. ⁴ Hagi Solomoni'a ana nomofu zaho'ma eri kama hagente'neana agu'a ra higeno, megira osi hu'nea zahoka hagente'ne. ⁵ Hanki ana nomofu asoparega mago nona kikamrenteno hunaragino kagine. Ana nehuno ana asoparega agu'afina neone no hunaragintetere hu'ne. ⁶ Hagi ana ne'one nona 3'a agofetu agofetu huno ki'ne. Hagi mopa avate nomofu zaza'amo'a 2mitagi 20sentimita higeno, nampa 2 agofetu nomofu zaza'amo'a 70sentimita higeno, nampa 3 agofetu nomofona zaza'amo'a 3 mitagi 10ni sentimita hu'ne. Hagi ana osi nontmina mono nomofu asoparega tra ante'neni aru hamprino ki'neankino mono nomofu asoparega kana hageno ana osi nomofu trara onte'ne. ⁷ Hagi ana mono nomofu agu'afina noma negi'za hama ageru'ma, sasume ageru'ma, aini agerura ontahi'naze. Na'ankure havema anama fragenazarega frage'za eriso'e hute'za eri'za e'naze. ⁸ Hagi anaga kaziga nontrempima

marerinakura, ana nomofona sauti kaziga kafana me'neankino, ana kafante vuteno marerigahie. ⁹ Hagi Solomoni'a ana nona kivagareteno, nomofo agu'afina anagami kaziga (silinia) sida zafareti aheno evu'ne. ¹⁰ Hagi ana mono nomofo 3'a asoparegama neone noma kimahampri'neana, atrure'amo'a 2 mitagi 20sentimita hu'neankino, sida zafaretike ki'ne. ¹¹ Hagi anante Ra Anumzamo'a amanage huno Solomonina asami'ne, ¹² noma negina nomofo keaga hu'za hue, Kagrama maka nanekenine, tra ke'ni'ane, maka kasegeni'anema avaririsanke'na, negafa Devitima huhamprunte'noa zana kagrite hugahue. ¹³ Hagi Israeli vahe amu'nompi mani'nena magore hu'na vaheni'a namefira huzami'na ozamatregahue.

¹⁴ Hagi Solomoni'a ana mono nona kivagareteno, ¹⁵ ana nomofo agu'afina anagami kazigane, rugaraga asopareganena sida zafanuke'za ahe fankanine. Hagi fenkami kaziga manizana saipresi zafanu ahe'ne. ¹⁶ Hagi ana mono nomofo turenkazigama ruotge'ma huno ruotgema hu'nea asama hunaragi'neana, zaza'amo'a 9mita hu'ne. Hagi floa'ene, rugaraga asopane, silininena sida zafaretike ahe anknire'naze. ¹⁷ Ruotge'ma hu'nea nomofo avugama me'nea kuma' nomofo zaza'amo'a 18 mita hu'ne. ¹⁸ Hagi ana noma havenu'ma ki'nea zana maka sida zafanu aheno erinovaziteno, ana zafamofona hanagatino, zafa amosrerami krenteno evu'ne. ¹⁹ Hagi ana nomofoma agu'afina atumparega Ra Anumzamofu huhagerafi huvempage vogisima ante'zana hunaraginte'ne.

²⁰ Hagi anama hunaraginte nomofo zaza'amo'ene atupa'amo'ene atrure'amo'enena 9 mitage'za hu'neankino, maka golinuke'za eri anovazi'ne. Hagi sida zafare'ma tro'ma hu'naza Kresramana vu itanena golinutike'za erinovazi'ne.

²¹ Hagi ruotge'ma hu'nea nomofo agu'afinka golinuti sida zafa aheneazana erinonevazino hunaraginenteno, ruotge hunefima mareri kahantera golireti tro hu'naza seni nofiteti anakinte'ne.

²² Hagi ana nomofo agu'afinka miko golinutike eri anovazinenteno ruotge'ma hu'nefima mnanentakezama kre mnama vu itanena golinutike eri anovazi'ne.

²³ Hagi ruotage huno ruotge'ma hu'nefinka olive zafareti serabimie nehaza ankerontre'na tare trohuno, retrurentene. Hagi ana ankerontremoho zazaznimo'a 5mita hu'ne.

²⁴ Hagi mago ankeromo'ma ageko'nama rufana'rama hiana, 2mitagi 25sentimitare uhanatigeno, mago ankeromo'ma ageko'na rufanara'ma hu'neana 4mitagi hafu'are uhanatine. Hagi mago ankeromoho agekona atumpareti'ma vuno mago'moho agekona atumpare'ma vaniana, 4mitagi hafu hugahie.

²⁵ Hagi ana ankerontrena za'zaznimo'ene zanavufagamo'enena magozahu hu'ne.

²⁶ Hanki ana tarega ankerontremoho za'za zanim'o'a 5mita hutere hu'ne.

²⁷ Hagi ana ankerontrema agu'a nompima retruma regeno'a, zanageko'namo'a rufanara huno magomoho ageko'namo'a kanti kaziga zafa avako higeno, magomoho agekonamo'a kama kaziga zafa atupa'a avako hu'ne. Hagi mago kaziga zanageko'namo'a amu'nompi eme

ruhampri'na'e. ²⁸ Hagi ana ankerontrena goliretike'za eri anovazi'ne. ²⁹ Hagi serafimi ankeromoyo amema'ane, tofe anina'agna zafamoyo amema'ane zafa amosre'amoyo amema'a ruotge'ma hunefinkane ruotge'ma huno ruotgetfama hunefinka nomoyo agu'afina ahe'zama evu'naza zafarera antreno tro hunte'ne. ³⁰ Hagi ana nomoyo ruotge'ma hu'nefine, megi'ane mopafinena golireti eri'novazi'ne. ³¹ Hagi ruotge'ma hu'nea nomoyo agu'afima, hunaraginte'negeno ruotgema huno ruotge'ma hu'nefinkama ufre kafana olivi zafareti tare hagenenteno, ana kafantera 5fu'a kafa zafa ahekamre ahekamre huno ahente'ne. ³² Hagi serafimi ankeromoyo amema'ane tofe anina'agna zafamoyo amema'ane zafa amosreamoyo amema'a ana kafararente antreno tro huteno, ana makazana golireti eri anovazinte'ne. ³³ Hagi ana ra mono nomfo kafa zafama retrure'neana, 4'a kafa zafa ahekamre ahekamre huno olivi zafareti ahente'ne. ³⁴ Hagi saipresi zafareti tare kafana hagate'neakino, ana kafama anagi'nigeno'ma repsi'ma hu kafa tare hagate'ne. ³⁵ Hagi serafimi ankeromoyo amema'ane tofe anina'agna zafamoyo amema'ane zafa amosreamoyo amema'a ana kafararente antreno tro huteno, golireti eri anovazino erimasave hunte'ne. ³⁶ Hagi ana mono nomoyo kuma keginama hu'neana, 3'a have anteno marenerino sida zafa trara rugeka nehuno, 3'a have nenteno, sida zafa trara nenteno kino mareri'ne. ³⁷ Hagi 4'a kafuma Solomoni'ma kinima nemanigeno, Zivie nehaza ikante Ra Anumzamoyo mono nona eri agafa hu'za ki'naze. ³⁸ Hagi 11ni'a kafuma Solomoni'ma

kinima nemanigeno'a, Bulie nehaza ikante ana mono nona ki vagare'naze. Hagi ana mono noma ki'nazana, 7ni'a kafufi ki'naze.

7

Agra'a no Solomoni ki'nea naneke

¹ Hagi Solomoni'ma noma'ama ki'neana 13ni'a kafufi kivagare'ne. ² Hagi Solomoni'a ra nonkrerfa ki'teno, ana nomofo agi'a Lebanoni afuza zafe huno agi'a antemi'ne. Hagi ana nomofo zaza'amo'a 45 mita higeno, atupa'amo'a 23 mita higeno, anagamima mreri'amo'a 14 mita hu'ne. Hagi ana nomofo azeri'nea zafama reharare'neana, 4'a kankamumpi tusinasi sida zafa reharereno vuteno anama reharere'nea zafa agofetura sida zafaretike vazisga hu'ne. ³ Hagi ana maka 15ni'a zafareti runkre hu'naze. Hagi agofetu'ma rugeka'ma hu'neana 45fu'a sida zafanu rugekara hu'ne. ⁴ Hagi ana nomofo kanti kama asoparega 3'afi zaho eri kana (windua) hagentetere huno kanti kama asoparega vigeno avugosa ohumi ahumi hu'ne. ⁵ Hagi kanti kaziga kafane, kama kaziga kafamo'ene zahoma eri kamo'enena (windua) 4'a agema'a huntogeno, ana makamo'a avugosa ohumi ahumi hu'naze. ⁶ Hagi Solomoni'a mago ra nonkrerfa kino, ranra retrure zafamofo none huno agi'a ante'ne. Hagi ama ana zafamofo zaza'amo'a, 23 mita higeno, atupa'amo'a 14 mita hu'ne. Hagi ana nomofo ko'nona ana hukna huno tusinasi zafareti ki'ne. ⁷ Hagi mago nona kini tra'ma mesia no ki'ne. Hagi ana nOMPI mani'nenno keaga refkoma hania nonkino, keaga refko hu none huno agi'a

ante'ne. Hagi ana nomofo agu'afina fenkamiti anagamima mareri'neana, sida zafaretike ahe fankani'ne. ⁸ Hagi Solomoni'ma manisia nona keaga refkoku nonkumamofo amefi'a rure kegina huno anahu no kinte'ne. Hagi anahu kna huno Isipi kini ne' Fero mofa'ma eri'nea a'mofo nona kinte'ne. ⁹ Hagi ana maka noma ki'neana, zago'amo'a mareri havereti ranra zante havea frageno eri avozaze huteno ki'ne. Hagi fenkami noma erigafama hu'neretima anagami ome atre'neane, megia nomofone keginanena ana havenu ki'ne. ¹⁰ Hagi nomofo trama anteno agafama huno ki'nea haveramima tagama hu'neana, zaza'amo'a 5mita higeno mago'a havemo'a 4mitagi hafu hu'ne. ¹¹ Hagi ana agofetura zago'amo mareri'nea haveramine, sida zafamine, avamente avamente taga huno ante'ne. ¹² Hagi ana maka nontamimofo zaho noma ki'neana, Ra Anumzamomo mono nomofo keginama hu'neaza huno 3'a have anteno marenerino, sida zafa rugeka nehuno, 3'a have anteno marenerino, sida zafa rugeka huno kino mareri'ne.

Huramu'ma mono nompî zantamima tro'ma hu'nea naneke

¹³ Hagi kini ne' Solomoni'ma anama huteno'a, Huramu'e nehaza ne' Tairi kumateti kehigeno e'ne. ¹⁴ Hagi ana ne'mofo nerera'a Naftali nagapinti kento are. Hagi nefa'a Tairi kumateti nekino, bronsireti'ma keonke'zama tro'ma hu'arera knarezanfta hu'ne. Hagi Hiramua bronsi havereti'ma keonke'zama tro'ma hu'arera agatereno knarezanfta hu'neankino, Kini

ne' Solomoni eri'zama bronsireti'ma tro'ma hu' eri'zana maka agrake eri'ne. ¹⁵ Hagi Huramu'a bronsiretike tare ra vimago zafagna huno tro hu'ne. Hagi ana vimago bronsi zafararemofo zazaznimo'a 8 mita higeno, rama huno kagi'neana 5mitagi 30 sentemita hutere hu'ne. ¹⁶ Hagi ana bronsi zafararemofo agofetu'ma kankri'ama tro hunteterema hu'neana, zaza'amo'a 2 mitagi 20sentemita hu'ne. ¹⁷ Hagi ana bronsi zafararente'ma kankri'ma tro'ma huntetera, avonkre nankre huno, 7ni'a seni nofi tro huntetere hu'ne. ¹⁸ Hagi ana tare zafare'ma avonkre nankre'ma hunte'nefina, tarefi pomigreneti zafaragamofu amema'a krenteno evutere hu'ne. ¹⁹ Hagi ana bronsire zafararemofo kankri'amokea liliema nehaza trazamofu amosre'agna huna'ankino 2mita hutere hu'ne. ²⁰ Hagi ana bronsi zafararemofo kankrite'ma avonkre nankre'ma hu'nefina, tare kankamu tro hunteno 200'a pomigreneti zafa ragamofu amema'a tro hunte'ne. ²¹ Hagi ana'ma huteno'a Huramu'a ana zafararempintira magora erino ra mono nomofu kafante sauti kaziga asenteno retrunereno, magora noti kaziga asente'ne. Hagi sauti kazigama asente'nea zafagura, Jakimi'e huno agi'a nenteno, noti kazigama asentea zafagura Boasi'e huno agi'a ante'ne. ²² Hagi ana zafararemofo anaga zanasenirera liliema nehaza trazamofu amosre'amofu amema'a tro hu'za ante'naze. Hagi ana'ma higeno'a anante zafama tro'ma huno asente eri'zamo'a vagare'ne. ²³ Hagi Huramu'ma ana'ma huteno'a tima afinte zana

bronsireti mago tenki tro huno tirure huno agia antemi'ne. Hagi ana tenkimo'a tupo hu'neankino, 2 mitagi 20sentemita hanagatino agu'a ufregeno, 4mitagi 40ti mita megia kagigeno, rama hu'amo'a 13mita huneno hafu'a sentemita hu'ne. ²⁴ Hagi ana tenkimofona avaza avamentera, 45 sente mitamofu agu'afina hagonefaramimofu amema'a10ni'a tarefi trohunto avasese'a huntetere huno kagi'ne. ²⁵ Hagi Huramu'a bronsire ve bulimakao afutami 12fu'a tro huteno ana 12fu'a bulimakao afu agumpi tima afinte'zana tenkia ante'ne. Hagi ana bronsire bulimakao afutmima tro'ma hunte'neana zamarigamo'a magopi ruhampri'nazageno, 3'amo'za noti kaziga zamavugosa huntazageno, 3'amo'za zage ufre kaziga zamavugosa huntazageno, 3'amo'za sauti kaziga zamavugosa huntazageno, 3'amo'za zage hanati kaziga zamavugosa hunte'naze. Hagi ana tenkimo'a ana ve bulimakao afutamimofu zamagumpi megeno, ana tenkimofu fenka kaziga mani'naze. ²⁶ Hagi ana tenkimofu tapa'amo'a 10 sentimita higeno, agi'amo'a kapugna nehuno liliema nehaza trazamofu amosre'agna huno rutare'ne. Hagi ana tenkimofu agu'afima tima afinte'niana 40 tauseni'a lita afintegahie. ²⁷ Hagi Huramu'a tenkifima tima afino retrurenteno retufeno vu'zana, bronsireti 10ni'a wili tro hu'ne. Hagi ana zamofona zaza'amo'a 2mita higeno, atupa'amo'a 2 mita higeno, atrumare'amo'a 2 mita hu'ne. ²⁸ Hagi anama tro'ma haza zamofona rugeka rugeka hu'za ahentetere hu'naze. ²⁹ Hagi ana tenkima retufeno vu'zana tro'ma

hu'naza zantera Laionine bulimakao afu'ene Serabimie nehaza ankeromoyo amema'ane tro huntetere hu'ne. Hagi anama tro'ma hunte'nea zagaramimoyo fenkamu kazigane, anagama kaziganena zafa amosre'arami trohu korave huntetere hu'ne. ³⁰ Hagi ana tenkima retufeno vu'zamoyo wili'ane wilima azeri akarehehu zotaramina, 4'a bronsireti tro hunte'ne. Hagi ana zotaramintera tupoza metere hu'ne. ³¹ Hagi ana zamoyo agi'arera neone tenkima retrumare avamente bronsireti erikorave huntetere higeno, zaza'amo'a 45sentimita higeno atupa'amo'a 65 sentimita hu'ne. Hagi anama tro'ma huntea zantera zafa amosrearami trohu korave huntetere hu'ne. Hagi 4'a bronsire zafamoyo eri koravema hunte bronsia azeri'ne. ³² Hagi 4'a wilia bronsire zafama retrumare'nere trohuntetere hu'ne. Hagi wilima azeri'nea bronsimoyo zaza'amo'a 67 sentimita hu'ne. ³³ Hagi ana tintenkima erino vu'zamoyo wilirama karisi wiliramigna huno tro hu'ne. Hagi ana wiliramima azeri zotaramina bronsire tro hu'ne. ³⁴ Hagi tenkima hazama ami zana 4'a bronsi zafa 4'a agentera krekamarentegno, anante mekna hu'ne. ³⁵ Hagi agitera bronsinu eri korave huno krekamarentegno, zaza'amo'a 20sentimita hu'ne. Hagi 4'a bronsi zafama 4'a agente'ma krekamarente'nerera 4'a bronsi krekamarenteno, ana 4'a bronsire zafa azeri hanavetine. ³⁶ Hagi ana maka brosiramintera serabimie nehaza akeromoyo amema'ama laioni amema'ama tofe aninagna zafamoyo amema'ama tro hunenteno, zafa amosrea tro huno avasese'a huntetere hu'ne. ³⁷ Hagi ana ti

tenkima retufeno vu'zana anahukna huno 10ni'a tro hu'ne. Hagi ana makazamofu zaza'amo'ene, atupa'amo'ene atrure'amo'enena magozanke hu'ne. ³⁸ Hagi tima afi tenkia 10ni'a tro hu'ne. Hagi ana tenkiramimofu atupa kaziga'amo'a 1 mitagi 80 senti mita higeno, magoke magoke tenkimo'a 800 lita tina azeriga hu'ne. ³⁹ Hagi ana tenkiramina ra mono nomofona sauti kaziga 5fu'a anteno, noti kaziga 5fu'a ante'ne. Hagi ra mono nomofona sauti kazigane, zage hanati kazigamofu amu'nompina ran tenkima tirurema huno agima antemi'nea tenkia ante'ne. ⁴⁰ Hagi anama huteno'a Huramu'a tima fre zuompane, sipetine, mago'a zuomparaminena tro hu'ne. Huramu'a kini ne' Solomoni'ma Ra Anumzamofu nompima me zantaminku'ma trohuo huno'ma hia zantamina, maka trohu vagare'ne. ⁴¹ Hagi bronsire tare vimago zafarare tro huno ana vimago zafararemofu asenirera zuompagnaza tro huno resi hunenteno, tare seni nofi tro huno hagerafi hagerafi huno avasese'a hunteno kagine. ⁴² Hagi ana seni nofitera 400'a pomigreneti zafa raga tro huntengeno, ana bronsire vimago zafararemofu aseniretira erami erami hu'ne. ⁴³ Hagi tima afinteno erino vuno eno'ma hu'zana 10ni'a tro huno ana zamofu agu'a 10ni'a ne'onse ti tenkirami retruretere hu'ne. ⁴⁴ Hagi tima afinte zana mago ainire tro huno, agi'a tirure huno nenteno, ana tenkimofu fenka kaziga 12fu'a bronsire ve bulimakao afutami tro huno antengeno, ana afutamimofu zamagofetu tirurema nehaza tenkia me'ne. ⁴⁵ Hagi Huramu'a kavone savorine,

zuomparaminena tro huno bronsireti eri masave hunteteno, Ra Anumzamofu mono nompina ante'ne. ⁴⁶ Hagi Jodani agupofi higo hapa me'nere Sukoti kuma'ene Zaretani kuma amu'nompi kini ne'mo'a ana zantamina tro huo higeno, Huramu'a tro hu'ne. ⁴⁷ Hagi Solomoni'a ana zantmimofo kna'a sigerirera erinteno refko hunora onke'ne. Na'ankure rama'a zantminkino bronsimofo kna'a refko huno onke'ne. ⁴⁸ Hagi Solomoni'a Ra Anumzamofu nompima me itaramima tro'ma hu'neana, kre sramnavu ita golireti tro nehuno, bretimofu ita, golireti tro hunte'ne. ⁴⁹ Hagi hunaragintegeni ruotge'ma hu'nea asamofu avuga, goliretike'za 10ni'a tavi azota tro hutegeni, 5fu'a tavi azota sauti kaziga retrurenteni, 5fu'a tavi azota noti kaziga retrurenteni. Hagi zafa amosre'agi, tavi azotagi, osama hampage tu'za azotanena knare goliretike'za tro nehuno, ⁵⁰ kapuraminki, tavi'ma resu'ma hu tu'za azotagi, zuomparaminki, mnanentake'za kre mnavu zuompagi, ruotge'ma huno ruotgetfama hu'nefinkama ufre kafantremofu insigi, ra mono nomofu kafante'ma hageni insinena maka goliretike'za tro hu'ne. ⁵¹ Hagi kini ne' Solomoni'a Ra Anumzamofu ra mono nona ki vagareteni, nefa Deviti'ma Ra Anumzamofu suzanema huno ami'nea zantamina silvama, golima, mono nompima eri'zama eri neonse zantamina maka erino, Ra Anumzamofu mono nompima feno ante'zanema huno hunaragintepi eme ante'ne.

8

Seli nompinti huhagerafi huvempage vogisi

erino ra mono nOMPI e'nea naneke

1 Hagi Solomoni'a maka Israeli ranra vahe'tamine, mago mago naga'nofimofu kva vahe'tamine, nagazamire'ma ugagotama hu'naza vahetamina mika kehige'za agri avuga Jerusalemi kumate etru hu'naze. Hagi ke'ma hige'zama eme atru'ma hu'nazana, huhagerafi huvempage vogisi Deviti rankuma Saioni agonare'ma me'nereti omeri'za ra mono nOMPI eme antehogu kehu tru hu'ne. 2 Hagi maka Israeli vene'nemo'za kini ne' Solomoni avuga ka'ma kokampima fugagi'noma ki'za mani'zama e'naza zanku'ma antahimi'za ne'zama kre'za nene'za musemahu knare Etanimie nehaza 7ni ikante, eme atru hu'naze. 3 Hagi ana maka Israeli ranra vahe'ma emeri atruma hutazageno'a, pristi vahe'mo'za huhagerafi huvempage vogisia erisga hu'naze. 4 Hagi ana pristi vahe'mo'zane, Livae vahe'mo'za huhagerafi huvempage vogisine, atruhu seli none, ana seli nompima ruotge'ma hu'nea zantaminena maka eri'za mareri'naze. 5 Hagi Solomoni'ene maka Israeli vahetmima emeri atruma hu'naza vahe'mo'zanena sipisipi afutamine, bulimakao afutamina ohampriga'a ahe'za huhagerafi huvempage vogisimofu avuga kresramna vu'naze. 6 Ana nehazageno pristi vahe'mo'za huhagerafi huvempage vogisia eri'za, ra mono nomofu hunaragintazageno ruotge'ma huno ruotagetfama hu'nefinka serabimi ankerontrema tro huntazageno zanageko'namoke'ma kantu kamati rufanara huntenapi henka kaziga ome ante'naze. 7 Ana'ma hazageno'a, ana ankerontremofu

zanageko'namo'a kantu kamati rufanara huke ana huhagerafi huvempage vogisine, zafama hu'za eri'zama vu'naza zafararena refitente'na'e. ⁸ Hagi ana zafararemokea za'za huke agaterena'ankino ruotge'ma hu'nea mono nompintira amne ana zafararemofo atumpa kegahazanagi, mono nomofo megitira onke'naze. Hagi ana zotararena meninena anante me'na'e. (Ko'ma avontafema kre'nea knagu menine hu'ne). ⁹ Hagi ana huhagerafi huvempage vogisimofo agu'afina mago zana omane'neanki, Isipiti'ma atirami'za neazageno'ma, Ra Anumzamo'ma Israeli vahe'enema huhagerafi huvempage nehuno, Sainai (Horepi) agonare'ma Mosesema have tafetrente'ma kreteno ami'nea kasege me'ne. ¹⁰ Hagi ana huhagerafi huvempage vogisima eri'za ufraza pristi vahe'mo'zama hunaragintageno ruotge'ma hu'nea mono nompinti'ma ete atiramizageno'a, hampomo Ra Anumzamofono mono nompina avite'ne. ¹¹ Hagi pristi vahetmimo'za mono nompina eri'zazmia e'ori'naze. Na'ankure hampomo'ene Ra Anumzamofono hihamu masa'amo'enena Ra Anumzamofono mono nompina avite'ne.

Solomoni'a asomu ke Israeli vahetami huz-mante'nea naneke

¹² Anante Solomoni'a amange hu'ne, Ra Anumzamo'a huno, Agra hanintiri hampompi manigahue hu'ne. ¹³ Hagi nagra menina Ra Anumzamokama mani vavama hanana zana marerisa ra mono nonka'a kintoe.

¹⁴ Anage nehuno kini ne'mo'a rukrahe huno, maka oti'zama mani'naza Israeli vahera asomu

kea huzmante'ne. ¹⁵ Hagi agra amanage hu'ne, Ra Anumzana Israeli vahe'mofo Anumzamo'ma nenfa Devitima huhamprinte'nea zamo'ma efore'ma hiazankura Agra'a ra agi erisie. ¹⁶ Ra Anumzamo'a amanage hu'ne, Israeli vahe'ma Isipiti'ma zamavare'na e'noreti'ma eno menima ehanatiana, Nagra mago kumara maka Israeli naga nofipintira noni'ama kisageno nagi'ni'ama erisgama hanaza kumara huhampri onte'noe. Hianagi Nagra Israeli vahe'niamoyo kini manigahie hu'na Deviti huhamprinte'noe. ¹⁷ Hagi nenfa Deviti agu'afi Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamoyo agi'ma erisgahu mono noma ki' antahintahia me'neane. ¹⁸ Hianagi Ra Anumzamo'a nenfa Devitinkura amanage huno asami'ne, Nagri nagima erisgahu noma ki' antahintahia kagua'afina nentahine. E'i knare antahintahi kagua'afina antahi'nane. ¹⁹ Hianagi ana nona tamage hunka kagra onkigosane. Hagi negamoyo, kagrama kasente'nana mofavremo nagima erisga nehu'za, mono'ma hunantesaza nona kigahie huno hu'ne. ²⁰ Hagi menina Ra Anumzamo'a huvempama hu'nea nanekea eri knare hie. Na'ankure nagra nenfa Deviti tra eri'na Ra Anumzamo'ma huvempama hu'nea kante ante'na, Israeli vahe kinia mani'nena Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamoyo agi'ma erisgahu nona kue. ²¹ Hagi ana nompina Ra Anumzamo'ma tafahe'mokizmima Isipiti'ma zamavare atiramino zamavareno ne-eno'ma huhagerafi huvempa kema huzmante'nea vogisima ante nona kintoe.

*Solomonima ra mono nomofo asomu nuna-
muma hu'nea naneke*

²² Hagi Solomoni'a anage nehuno, Israeli vahe zamavufi kre sramnavu itamofu avuga monafinka azana rusute anagamu neteno,

²³ amanage huno nunamuna hu'ne, Ra Anumzana Israeli vahe'mota Anumzamoka kagri kna Anumzana monafine, ama mopafinena omani'ne. Kagra huhagerafi huvempage amage nentenka, tamagama huno agu'areti'ma huno kavarriria vahera vagaore kavesizanu kavesi nezamantane. ²⁴ Kagra eri'za vaheka'a nenfa Devitima huhamprinte'nana keka'a avariri'nane.

Kagra kagripinti'ma huvempa hunte'nana zana, kagra'a kazuanti menina anama huhampri'nana zana hane. ²⁵ Hagi menina Ra Anumzana Israeli vahe'mota Anumzamoka amanage

hunka eri'za vaheka'amofu nenfa Devitina huvempagea hunte'nane, kagripinti'ma forehu anante anante hu'zama vanaza vahe'mo'zama zamavu'zamavama kegava hu so'e nehu'za, kagrama hu'nanaza hu'za fatgoma hu'za navaririsageno'a, mago'zimimo Israeli vahe'mokizmi kinia manitere hugahie hunka hu'nane. ²⁶ Hagi menina Israeli vahe Anumzamoka eri'za vaheka'a nenfa Devitima huvempama hunte'nana keka'a avaririnka ana zana hu.

²⁷ Hianagi tamage hunka eraminka ama mopafina emanigahampi? Ko, anami monamo'ene onagamuma me'nea monamo'a rankrerafa hu'neangi mani avitegahane. Hagi inankna huno amama kintoa nomo'a kagrira knarera hugantegahie? ²⁸ Ana

hu'neanagi Ra Anumzana nagri Anumzamoka nunamu keni'a antahio. Eri'za vaheka'amo'na menima kavugama mani'nena nehua krafa keni'ane, nunamu keni'anena antahinamio. ²⁹ Hagi kenage'ene feru'enena kavua antenka mani'nenka, Nagri nagi me'nena mono hunanteho hunkama hu'nana nontegama tavugosama huntaneta nunamuma hanunkenka antahiramio. ³⁰ Hagi eri'za vahe'kamo'nane, Israeli vahekamozanema ama ana nontegama tavugosama hunteta nunamuma hanunana antahio. Hagi nemanina mona kumaka'afinti nentahinka kumitia eri atreranto. ³¹ Hagi mago'mo'ma tavaoma'are'ma nemanisimofoma azeri havizama huteno, ama ana nompima kresramna vu itamofu avugama eno, nagra mago havizana osu'noe huno'ma huvempama hina, ³² monanfinkati nentahinka eri'za vaheka'aramimofu kea fatgo hunka refko hunka, havizama hu'nenimofona mizama'a neminka, hazenkema osu'nesimofona knare hunto. ³³ Hagi kagri vahe Israeli vahe'mo'za kagri kavure'ma kumi'ma hu'nenageno ha' vahe'zmimo'za ha'ma huzmagateresage'za ete kagrite'ma ama ana nompima e'za kagima eme nehe'za nunumuma hanagenka, ³⁴ monafinkatira nunamuzmia nentahinka vaheka'a Israeli vahe kumira atre'zmantenka ete zamavarenka zamagehe'ima zami'nana mopafi eno. ³⁵ Hagi kagri vahe Israeli vahe'mo'zama kumi'ma hu'nenageno, ko'ma orina kumi zamavu'zmavama atre'za rukrehe hu'za ete kagrite'ma e'za zamavugosama ama nontegama hunte'nezama zamazeri havizama

hanana zanku'ma kagima nehe'za nunamuma hanagenka, ³⁶ monafinkatira nunanuzmia nentahinka eri'za vaheka'aramina Israeli vahera kumizmia eri atre'nezmantenka, knare kana zamaveri nehunka, erisantima hare'za manisaza mopa ka'ama zami'nampina kora atregeno runteno. ³⁷ Hagi agatonto knama mopazmifima fore huge, krima fore huge, hozafima ruzahu ruzahu kri fore huge, neone kafaramimo'za hozama eri havizama huge, ha' vahe'zmimo kuma kafazamire ankanirege'ma hanage'za, ³⁸ mago Israeli vahemo'o, rama'a Israeli ma ana hazenke zanku'ma zamavugosa ama nontegama hunente'za nunamuma hanagenka, ³⁹ mona kuma ka'afintira nunamuzmia antahizaminka kumizmia eri atre zamantegahane. Hagi mago mago'mo'ma agra'ama hu'nenia avu'ava zante'ma nunamuma hanigenka nunamu ke'a antahimitere hugahane. Na'ankure Kagrake'za vahe'mofu tumora kenka antahinka hu'nanankinka, mago mago'mo'ma hu'nenia avu'avate antenka mizana amigahane. ⁴⁰ Hagi ana'ma hananke'za zamagehemofoma zami'nana mopafima maka knama mani'zama vanaza knafina, kagrikuke korora hunegante'za, kagri agorga manigahaze. ⁴¹ Hagi henka Israeli vaherompaga megia vahe'mo'za kagri kagi kagenkea antahigahaze. Ana nehu'za Kagri kagigura afeteti kumazmia atre'za egahaze. ⁴² Na'ankure hihamu hanavekareti'ma kzama rusutenka ranra avu'avazama erifore'ma hu'nana kagi kagenkea antahigahaze. Hagi ana kagi kagenkema nentahiza e'za zamavugosa ama

nontegama hunte'za nunamuma hanagenka,
⁴³ mona kuma ka'afintira nunamuzmia
 nentahinka, nazankuro rurega vahe'mo'zama
 kantahima kesaza zana huzmanto. E'ina'ma
 hananke'za, maka ama mopafi vahe'mo'za,
 Israeli vahe'mo'zama nehazaza hu'za kage'za
 antahi'za nehu'za, korora hunegante'za kagorga'a
 manigahaze. Ana nehu'za ama kagri noma
 kintoa nonkura, mono hugante'za kagi erisga
 hu no kinte'ne hu'za ke'za antahi'za hugahaze.
⁴⁴ Hagi vaheka'ama huzamantesanke'za
 ha' vahe'zaminema ha'ma ome hunaku'ma
 nevu'za, mono'ma hunanteta nagima erisga
 hihoma hunkama hanke'nama ki'noa noma
 me'nea rankumategama zamavugosa hunte'za
 nunamuma hanagenka, ⁴⁵ monafinkatira
 nunamuzmia nentahinka zamaza hananke'za,
 ha' vahe'zmia hara huzmagateregahaze. ⁴⁶ Hagi
 maka vahera kumi vahe mani'nonanki, henkama
 kumi'ma hanagenka krimpa ahezmantenka ha'
 vahe'zmia huzmante'nanke'za eme zamahe'za
 kina huzmante'za zamavare'za mopazmirega
 afetero tava'ontero vugahaze. ⁴⁷ Hianagi ana
 moparega umani'ne'za zamagu'a rukrahe
 hu'za kagrite ne-eza, nunamu hu'za tagra
 kefo avu'ava huta, kumi hu'none hu'za
 nehu'za, ⁴⁸ ha' vahe'zmimofu mopafima
 manine'za maka antahintahi zamireti'ene,
 tumozmireti'ene, zamagu'areti'enema
 hu'za kumi zamigu'ma zamasunku'ma
 nehu'za, tagehe'ima zami'nana moparegane,
 huhampri zmante'nana rankumategane, mono
 hunegante'za kagi erisga hihoma hu'nama
 kintoa nonteganema zamavugosa hunte'ne'za

nunamuma hanagenka, ⁴⁹ monafinkatira nunamuzmia nentahinka, knazazmia eri oza nehunka zamaza huo. ⁵⁰ Hagi ana nehunka vaheka'amo'zama inankna kumi'ma kagrite'ma hu'nenazana kumizamia atre'nezmantenka, ha' vahe'zamimofu antahintahia eri rukrahe huge'za, zamasunku huzmanteho. ⁵¹ Na'ankure zamagra kagrika'a vahe mani'nazankinka Isipitira aenima krefizoma nehiankna tevefinti zamavarenka atiraminka e'nane. ⁵² Hagi eri'za vahe'kamona krafa kere'ene Israeli vahe'ka'amofu krafa kere'enena, kavu antenka mani'nenka kagesa antetenka manio. Hagi kagritegama inanknarero nunamuma hanagenka antahizamio. ⁵³ Na'ankure kagra ama mopafi vahe'pintira nagri vahe fatgo manisaze hunka, Mosesema huama'ma hunka asami'nana kante antenka zamazerinte ruotge hunka tagehe'mofoma Isipitira zamavare atiraminka e'nane. Kagra Ra Anumzana hihamu hankavekane Anumza mani'nane. ⁵⁴ Hagi Solomoni'ma Ra Anumzamofontegama ana maka nunamuma huvagareteno'a, Ra Anumzamofontegama kre sramnavu itamofu avugama rena reno azantre'ma rusute anagamuma atre'neretira oti'ne. ⁵⁵ Hagi anante otino maka Israeli vahera ranke huno asomu kea huzmante'no amanage hu'ne, ⁵⁶ Ra Anumzamo'a huhampri tante'nea kante'ma Israeli vahe'motama manigasama tamia zankura ragi amisune. Eri'za ne'a Mosesema huhamprunte'nea ke'amo'a magore huno amnezanknara osie. ⁵⁷ Hagi Ra Anumzana tagri Anumzamo'a amefira huramige, tatregera

osanianki, tafahe'mo'enema mani'neaza huno tagri'enena manisie. ⁵⁸ Hagi agra kante tazeri ante fatgo hanigeta kasegene, trakene ke'anema tagehe'mofoma zami'nea kea avaririgahune. ⁵⁹ Hagi menima Ra Anumzamofa avugama krafama hua nunamu ke'ni'amo'a Ra Anumzana tagri Anumzamofa tava'onte me'nenkeno, hanine, zagenena eri'za vahekamo'nane Israeli vahe'kamofona maka zupa fatgo avu'avara hurantesane. ⁶⁰ Hagi ana'ma hanigeno'a maka ama mopafi vahe'mo'za ke'za antahizama hanazana, mago Anumzana ama mopafina omani'neanki Ra Anumzamo'a agrake Anumzana mani'nie hu'za ke'za antahiza hugahaze. ⁶¹ Hagi tamagra Ra Anumzana tamagri Anumzamofona tamage huta tamagu'areti nevaririta trake'ane, kasege'anena menima hazaza huta avaririho.

Anumzamofa mono no nunamu hu'za kafa anagi'naza naneke

⁶² Hagi anante kini ne' Solomoni'ene maka Israeli vahe'mo'zanena Ra Anumzamofontega ofa kresramna vunte'naze. ⁶³ Hagi Solomoni'a 22tauseni'a bulimakao afuki, 120tauseni'a sipisipi afutminki huno aheno Ra Anumzamofontega rimpa fru ofa kresramna vunte'ne. E'ina bulimakaone sipisipi afutminteti kini ne'mo'ene maka Israeli vahe'mo'zanena Ra Anumzamofa nona kafana renagiza, Anumzamofontega hunagrura hunte'naza ami vagarenaze. ⁶⁴ Hagi ana kna zupage Solomoni'a Ra Anumzamofa mono nomofa avugama me'nea kumara Ra Anumzamofontega hunagru hunteno ami

vagare'ne. Na'ankure e'ina kumapi me'nea bronshire kre sramnavu itamo'a osi hu'neankino tevefima kre fananehu ofane, witi ofane, afova'aretima arimpa fru ofa hugara osu'ne.

⁶⁵ Hagi Solomoni'ene Israeli vahe'mo'za ne'zana kre'za nene'za musena Ra Anumzana tagri Anumzamofu avuga hu'naze. Hagi noti kaziga Lebo-hamatiti evuno sauti kaziga Isipi tinte'ma evigeno, tusi vahekrerfamo'za atru hu'za 7ni'a knafi kre sramnavu itamofona musena hunte'za ne'zana kre'za nene'za, 7ni'a knafina ko'ma fugagi noma ki'za mani'za e'naza zankura ne'zana kre'za nene'za antahimi'naze. Hagi ana makara 14ni'a knafi ne'zana kre'za nene'za musenkase hu'naze.

⁶⁶ Hagi musema hu knamo'ma vagaregeno'a Solomoni'a ana vahe'tmina huzmantege'za agrira asomuke hunente'za nozmirega tusi muse nehu'za vu'za e'za hu'naze. Na'ankure Ra Anumzamo'a eri'za ne'a Devitine, maka Israeli vahe'enena eri knare huzmante'ne.

9

Anumzamofu huvempa ke'ne, koro kemofo naneke

¹ Hagi Ra Anumzamofu mono none, agra'a nonema Solomoni'ma ki vaganereno, maka zama hugahuema hu'nea zamo'ma vagamaretegeno'a,

² Gibioni kumate'ma mani'negeno Ra Anumzamo'ma agrite'ma efore hu'neaza huno efore hu'ne. ³ Hagi Ra Anumzamo'a anage huno asami'ne, Mono nonku'ma nunamuma hanana Nagra antahi'noankino Nagri'ma mono'ma hunantesaza no me'nena maka knafina veamo'za Nagrira monora eme hunenantesage'na, maka

knafina ama ana nonte navua kete'na mani'nena nagesa antahigahue. ⁴ Hagi kagra negafa Deviti'ma hu'neaza hunka fatgo kavukva hunka kagu'a anteraminka, maka kema kasamua kea nevaririnka kasegeni'ane, trake'ni'ane amage'ma antesanke'na, ⁵ maka zupa kagri nagapintike Israeli vahe kinia azeri fore hutere hugahue. Na'ankure negafa Devitina amanage hu'na huvempa hunte'noe. Kagri nagapintike Israeli vahe'mofo kinia manino vugahie hu'na hunte'noe.

⁶ Hianagi kagrane kagripinti'ma forehu anante anante'ma hu'zama vanaza vahe'mo'za amama avaririo hu'nama nehua kasegene, tra kenema ovaririza atre'za ru anumzamofomo ome nevariri'za mono'ma huntasazana, ⁷ Israeli vahera amama zami'noa mopafintira zamazeri vati atregahue. Ana nehu'na mono hunanteho hu'nama eri ruotge'ma hua mono nona atre'na namefi humigahue. Hagi Israeli vahera kiza zokago hu'zanknaza zamazeri tro ha'nena, kokankoka vahe'mo'za kizazokago ke huzmante'za zamagiza regahaze. ⁸ Hagi ama avasase'ane mono nomo'a havizantfa hinkeno, kante'ma evanaza vahe'mo'za nege'za antri nehu'za, zamagena neru'za amanage hugahaze, nahigeno Ra Anumzamo'a ama mopane, ama mono nonena amanara hie hu'za hugahaze. ⁹ Hagi amanage hu'za kenona hugahaze, na'ankure Isipiti'ma zamagehe'mofoma zamavareno'ma e'nea Ra Anumzana zamagra atre'za, ru anumzantami nevaririza monora ome hunte'naze. E'ina hu'nazagu Ra Anumzamo'a amanahu hazenkea zami'ne hu'za hugahaze. ¹⁰ Hagi Solomoni'a 20'a

kafufi mono none agra'a nonena kivagare'ne. Hagi ana nontrema ki vagamare'neana, ¹¹ Tairi kini ne' Hiramua maka sida zafane saipresi zafane, golinena Solomoni'ma kema hiamaa amigeno ki'ne. Hagi ana'ma hirera kini ne' Solomoni'a 20'a rankumatmi Hiramuna Galili mopafina ami'ne. ¹² Hianagi Hiramua Tairi kumateti'ma eno Solomoni'ma ami'nea kumatmima eme negeno'a, musena osu'ne. ¹³ Ana nehuno amanage huno antahige'ne? Nenfuga nanknahu kumatmi namine? huno nehuno ana kuma'ma me'nea mopagura Kabulie (eri'zama'a omne'ne) huno agia antegeni, ana knareti'ma eno menima ehanati'neana ana mopagura Kabulie hu'za agi'a nehaze. ¹⁴ Hagi kna'amo'a 4'a tani agatere'nea goli Hiramua Solomonina atrentege'za eri'za e'naze. ¹⁵ Hagi ama'i Solomoni'ma eri'za vahe'ma zamavarege'za Ra Anumzamofone none, agri none negi'za Jerusalemi kuma'ma tami'nea kaziga mopa kate'za ante avite'nente'za, Jerusalemi kuma'mofone Hazori kumamofone, Megido kuma'mofone Gezeri kuma keginama hu'naza zamofone naneke. ¹⁶ Na'ankure Isipi kini ne' Fero'a Gaza kumate vahe ha' eme huzmanteno kina hunezmanteno, Kenani vahera rama'a nezamaheno, kumazmia teve taginte'ne. Hagi mofa'amo'ma Solomoninte nemaregeno'a, e'i ana kumara muse'za mofa'amofone ami'ne. ¹⁷ Ana higeno Solomoni'a Gezeri kumara eriso'e hu'ne. Hagi ana nehuno fenka kaziga Bet-horoni kuma'ene, ¹⁸ Ba'alati kuma'ene tro nehuno, Juda ka'ma kokampina Tamari kumara tro hu'ne. ¹⁹ Hagi Solomoni'a maka karisiramima antesia

kuma'ane, hosi afutmima antesia kuma'ane, mago'a zantmi antesia kumatmina Jerusalemine, Lebanonine maka agrama kegavama hu'nea mopafi tro hu'ne. ²⁰ Hagi Israeli mopafina mago'a Amori vahe'ene Hiti vahe'ene Perizi vahe'ene Hivi vahe'ene Jebusi vahe'enena mani'naze. ²¹ Hagi e'ina vahetamina Israeli vahe'mo'zama zamahe hanama osu'naza vahe'tmimofo zamagehemo'ze. Hagi Solomoni'a e'ina vahetmina zamavarege'za, agri kazokazo eri'za vahe manine'za eri'zana erime e'za menina ehanati'naze. ²² Hianagi Solomoni'a magore huno Israeli vahera zamavarege'za kazokazo eri'zana e'ori'naze. Hagi sondia vahetmima, kva vahe'tmima, sondia vahete vugota kva vahetmima, karisima eri'za ha'ma nehaza vahete kva vahetmima, hosi afutmima eri'za ha'ma hu vahe'tmina Israeli vahera zamazeri oti'ne. ²³ Hagi 5 hantret 50'a vugota kva vahe'tmi Solomoni'a huzmantege'za eri'za vahetera vugota hu'za kva huzmante'ne'za, eri'zankea ana vahetamina huzmante'naze. ²⁴ Hianagi Fero mofa'ma Solomoni nenaro'a Deviti rankumara atreno, Solomoni'ma kintea nompri umani'ne. Hagi Solomoni'a Jerusalemi kuma'ma tami'nea kaziga eri'za vahe'agu hige'za, mopa kafi'za atre'za eri agupo tro hu'naze. ²⁵ Hagi Ra Anumzamofu kresramna vu itama tro'ma huntetera mago kafumofu agu'afina Solomoni'a 3'a zupa kre fananehu ofane, arimpa fru ofanena nehuno, anahukna huno mnanentake'zana Ra Anumzamofontega kremna vu'ne. Ana nehuno mono nona ki vagare'ne. ²⁶ Hagi ana huteno kini ne' Solomoni'a Edomu mopafina Eloti kuma tava'onte, Koranke hageri ankena, Ezion-gebe

kumatera rama'a venterami tro hunte'ne. ²⁷ Hagi kini ne' Hiramua ventema erino vanoma hu'ama antahini'ma hu'naza eri'za vahe'a huzmantege'za Solomoni eri'za vahe'tamine ventefi erizana ome eri'naze. ²⁸ Hagi ana vahe'mo'za vente eri'za Ofiri moparega hagerimpi vu'za kna'amo'a 16ni'a tani hu'nea goli omeri'za Solomonina eme ami'naze.

10

Siba kumate kuini a'mo Solomoni kenaku e'nea naneke

¹ Hagi Siba mopama kegava hu'nea kuini a'mo'ma Anumzamo'ma Solomonima azama higeno'ma knare'ma hiazamofo agenkema nentahino'a, amuhoma hu'nea agenoka kea antahigeno reheno ke'naku, Jerusalemi kumate e'ne. (Luk 11:31) ² Hagi ana kuini a'mo'a eri'za vahe'arami hige'za aza hazageno mnanentake zantamine, rama'a goline, zago'amo marerirfa haveraminena, kemoli afu agumpi erinte'za Jerusalem kumate e'naze. Hagi ana kuini a'mo'a Solomoninte ehanatino maka antahintahi'afima me'nea nanekea eme asami'ne. ³ Hagi ana a'mo'ma agenoka'ma hirera Solomoni'a mago zana agateoreno ana maka eriamana huno kenona hunte'ne. Hagi ana a'mofoma kenonama hunte'neana, mago zamo'e huno Solomonina amuhua huonte'ne. ⁴ Hagi Siba kuini a'mo'ma Solomoni knare antahintahi zama keno antahi'no'ma nehuno, noma ki'nea noma negeno, ⁵ ne'zama nenaza trate'ma me'nea ne'zama negeno, eri'za vahe'ama eri'za kante'ma zamantege'za marerirfa kukenama hu'naza zana negeno, kinimofo waini tima tro hu eri'za

vahe'ma negeno, tevefima kre fananehu ofama Ra Anumzamofu nompima nehiazama negeno'a, ke'a omne'ne. ⁶ Hagi anante ana a'mo'a kini nekura amanage hu'ne, Kagri kagenkene knare antahizanka'amofu agenkenema kuma'niregama mani'ne antahi'noana tamage! ⁷ Hianagi kuma'niregama mani'ne kagri kagenkema nentahi'na, havige hu'na hu'noane. Hagi menina nagra navufinti nege'na nagra nagesafinti antahue. Hagi antahintahi kamo'ene, knare'ma hunka hagenkama marerina zamofu kagenkema antahi'noa zana agatere'ne. ⁸ Hagi kagri vahe'mo'zane, eri'za vahe'kamozanema, maka knama kavugama mani'ne'za knare antahizanka'ama nentahiza muse hugahaze. ⁹ Hagi Ra Anumzana kagri Anumzamo'ma musema huganteno Israeli vahe' kini trate'ma kavrente'nea Anumzamo'a, rahi erigahie. Na'ankure Agra Israeli vahera zmavesinte vava nehuno, fatgo hunka refko nehunka fatgo kavukava hunka Israeli vahera kegava huzmanto huno kinia kazeri oti'ne.

¹⁰ Anage nehuno ana a'mo'a Solomonina kna'amo'a 4tani hu'nea goline, mnanetake zantmanine, zago'amo marerirfa haveraminena rama'a ami'ne. Hagi Siba kuini a'mo'ma erino'ma e'nea avamentera, mnanetake zantamina Solomonina mago'mo'e huno erino eme omi'ne. ¹¹ Hagi Hiram venteramimo'a Ofiri kumatetira goline, rama'a alamuk zafaramine, zago'amo mareri haveraminena erino e'ne. ¹² Hagi kini ne'mo'a ana zafaraminuti Ra Anumzamofu mono none, agra nonena negino, hapue nehaza

zavenama mago'a zavenane tro hu'ne. Hagi venteramimo'ma erino'ma e'neankna zafa mago'mo'e huno erinora ome'ne. ¹³ Hagi ana'ma higeno'a kini ne' Solomoni'a musezantamima amia agofetura Siba kuini a'mo'ma nazankuro antahigea zana amne ami'ne. Hagi ana'ma higeno'a Siba kuini a'mo'a eri'za vahe'ane ete mopa zimirega vu'naze. ¹⁴ Hagi Solomoni'a mago'mago kafufina kna'amo'a 23tani hu'nea goli eritere hu'ne. ¹⁵ Hagi zagore'ma fenoma netraza vaheteti'ene, Arabia kini vahetaminteti'ene, Israeli mopama refko hu'za kvama huterema hu'naza vahetaminteti takesi zagomo'a anampina eofre'ne. ¹⁶ Hagi Solomoni'a goli ruguta huno 200'a ranra hanko tro hu'ne. Hagi kna'amo'a 7 kilo naza hu'nea golireti mago'mago hankoa trohutare hu'ne. ¹⁷ Hagi ne'one hankoramina hamanteti golia ruguta huno 300'a tro hu'ne. Hagi kna'amo'a 2kilo hu'nea golireti mago'mago hankoa trohutare hu'ne. Ana huteno Lebanoni afuza zafema huno kinte'nea nOMPI ana zantamina ante'ne. ¹⁸ Ana nehuno kini ne'mo'a kini tra'a razankrerfa trohuteno, elefantimofa zaza aveteti (ivory) ana trara avasesea hunteteno, knare zantfa hu'nea golireti erino vazinte'ne. ¹⁹ Hagi ana kini trate'ma agama reno mareri trara 6si'a ahenteno mrenerino, ana tra'mofa amefiga'a golireti amagenama ante'zana eri fagigi nenteno, bulimakao anenta afu'mofa agenopa tro hunenteno, azama ante harage'ma hu zafa ana tratera ahenteno, tare laioni amema'a tro huno ana tra'mofona kantigama retrurentene. ²⁰ Ana nehuno 6'a tra'ma ahenoma marerinerera,

kantigama mago'mago Laionimofa amema'a tro huno antetere huno mareri'geno ana makara 12fu'a laioni amema'a me'ne. Hagi e'inahu kini trara mago kini ne'mo'e huno ama mopafina trora osu'ne. ²¹ Hagi maka Solomoni'ma tima nenea kapuramine Lebanoni afuza zafe huno'ma noma'agu'ma agima antemi'nea nompima me'nea zuomparamina goliretike tro hu'ne. Hagi Silvaretira trora osu'naze. Na'ankure Solomoni knafina silvamofa kna'amo'a evurami'ne. ²² Hagi kini ne'mo'a rama'a vente ante'negeno, Hiram venteramine hagerimpina vano hu'ne. Hagi 3'a kafufina magoke knazupa ana venteramimo'a elefanti afumofa zaza ave'ma (ivory) golima silvama, monkima ranra namaraminena avre'za etere hu'naze. ²³ Ana higeno ama mopafi kini vahe'mokizmia, kini ne' Solomoni'a feno zampine knare antahintahifina zamagatere'ne. ²⁴ Hagi maka kokankoka vahe'mo'za Solomoninte e'za Anumzamo'ma amia knare antahintahia eme antahi'naze. ²⁵ Hagi kafune kafunena mago'mago vahe'mo'zama Solomonima agenaku'ma aza vahe'mo'za silvane, goline, kukenane, ha' zantamine, mere nehaza mnanentake pauranena eme nemiza, hosi afutamine, miulie nehaza donki afutaminena avre'za musezana eme ami'naze. ²⁶ Hagi Solomoni'a ha'ma hu'zantamina 1tausen 4 hantreti'a karisirami eri tru nehuno, 12 tauseni'a hosi afutami eritru hu'ne. Hagi karisima ante kumatmima tro'ma huntenefine, Jerusalemi kumapinena, ana zantamina zamante'ne. ²⁷ Hagi kini ne'mo'a rama'a silva eritru higeno havemo'ma hiaza huno Jerusalemi kumapina

amne zankna nehigeno, rama'a sida zafa eritru higeno, sikamo zafamo'ma Juda neone agonafima hiaza huno amne zankna hu'ne. ²⁸ Hagi Solomoni'a hosi afutamina Isipiti'ene Kue kumateti'ene mizase'ne. Hagi Kue kumateti'ma hosi afu'tamima mizanesaza zago avamenteti, Solomoni eri'za vahe'mo'za hosi afutamina Kue kumatetira mizana hu'naze. ²⁹ Hagi ana knafina Isipitira mago'mago karisiramina 600'a silva zagoreti (6.8 kilo) mi'za nese'za, mago'mago hosi afu'tamina 150'a silva zagoreti (1.7 kilo) mizasetere hu'naze. Hagi Hiti kini vahetaminte'ene, Siria kini vahe'mokizmire'ene ana zantamina zagorera atre'naze.

11

Solomoni'a Anumzamofa amefi humi'nea naneke

¹ Hagi Solomoni'a Fero mofa'ma eri'nefina, rama'a megia'a a'nema avesizamanteno eri'neana Moapu a'nene, Amoni a'nene Edomu a'nene, Saidoni a'nene, Hiti a'nenena eri'ne. ² Hagi Ra Anumzamo'a amanage huno Israeli vahera kora zamasami'ne, E'i ana mopafintira aneramina e'oriho. Na'ankure tamagu'a tamazeri arukrahe hanageta zamagri anumza avaririgahaze huno hu'ne. Hianagi Solomoni'a anankea ontahi ana a'neramina tusiza huno avesizmante'ne. ³ Hagi kini vahe'mokizmi mofanea Solomoni'a 700'a ese a'nea nezmanteno, 300'a henka a'nea eri'zmante'ne. Hagi tamage hu'za ana a'nemo'za Ra Anumzamofonte'ma mani'neazana agu'a azeri rukrahera hu'naze. ⁴ Hagi Solomoni'ma

ozafama nerege'za ana a'neramimo'za agu'a azeri rukrahe hazageno, nefa Deviti'ma agu'areti huno Ra Anumzamofoma avesinteno avariri'nea zana osu'ne. ⁵ Na'ankure Solomoni'a Saidoni vahe'mofo a' anumza Astoretine, Amori vahe anumza agoteno hi'mnage hu'nea anumza Molekine, zanavaririno monora huzanante'ne. ⁶ E'ina nehuno Solomoni'a Ra Anumzamofoma avurera kefo avu'ava nehuno, nefa Deviti'ma agu'areti huno Ra Anumzamofoma avariri'nea zana osu'ne. ⁷ Ana nehuno Solomoni'a Jerusalem kuma'mofona zage hanati kaziga agonare, Moapu vahe hi'mnage anumza Kemosine, Amori vahe hi'mnage anumza Molekinema mono hunte kumara tro hu'ne. ⁸ Ana nehuno Solomoni'a mago'mago megi'a a'ne'aramimo'ma havi anumzama'are'ma ofa nehuno, Kresramanama nevuno, mnanentake zama kre mnama vanaza kumara tro huzmantetere hu'ne. ⁹ Hagi tare zupama Solomoninte'ma efore'ma humino ru anumzantera mono huontoma huno asami'nea Ra Anumzamofona atreno amefi humigeno, Anumzamo'a tusi arimpa Solomonina ahente'ne. Na'ankure Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamofona amefi humigeno'e. ¹⁰ Hagi havi anumzantamimofoma ovaririnka, monora huonto huno'ma Ra Anumzamo'a avumarora ante'ne. Hianagi Solomoni'a Ra Anumzamo'ma osuoma huno asmi'nea kea rutarage'ne. ¹¹ E'ina higeno Ra Anumzamo'a amanage huno Solomonina asmi'ne, kagra kasege'nine trake'ninema kegava huo huana, ontahinka rutraganku kumama kegavama hu'nampintira kazeri atre'na eri'za vaheka'a atrenugeno kegava hugahie. ¹² Hianagi negafa

Deviti'ma hu'nea avu'ava zanku nentahi'na kagrama mani'nenana knafina kagrira anara osugahuanki, kagrama fritesanke'na negamofa anara hu'na kini tratetira avretre'na eri'za vahe'a kini tratera avrentegahue. ¹³ Hianagi Deviti'ma hu'nea avu'ava zanku'ene Jerusalemi kuma'ma huhampri'noa zanku'enenentahi'na, negamofona kini tratetira azeri atre vagaoregahuanki, magoke naga nofi ami'nenkeno kegava huzmantegahie.

Anumzamo'a Solomoni ha'rente vahe azeri oti'nea naneke

¹⁴ Anage nehuno Ra Anumzamo'a Idomu kini ne'mofo nagapinti Hadati'e nehaza ne' azeri otigeno, Solomonina ha'rente'ne. ¹⁵ Na'ankure kora Deviti'ma Edomu vahe'ma ha'ma ome hunezmantea knafina, Sondia vahete vugota kva ne' Joapu'a marerino Israeli sondia vahe'ma hapinti'ma zamahe'naza vahetmina ome asenezmanteo, maka Idomu vefamora zamahe hana hu'ne. ¹⁶ Hagi Joapu'ene Israeli sondia vahe'mo'za 6si'a ika Edomu kumatera mani'ne'za maka vefamora zamahe hana hu'naze. ¹⁷ Hianagi ana'ma higeno'a Hadati'a nefa eri'za vahe'tamine freno Isipi vu'ne. Hagi ana knafina Hadati'a osi mofavre mani'negeni anara hu'ne. ¹⁸ Hagi Midieni mopafintira atre'za Parani e'za Paranitira mago'a vahe eme zamavare'za Isipi kini ne' Feronte ehanatizageno none ne'zana nezamino, mopa zamige'za mani'naze. ¹⁹ Hagi Fero'a Hadatina tusiza huno avesinenteno, nenaro kuini a' Tapenesi negna amigeno ara eri'ne. ²⁰ Hagi Tapenesi negna'a Hadatintetira mago ne' mofavre

anteno Genubati'e huno agia antemi'ne. Higeno ana mofavrea Tapenesi avreno kegava higeno, Fero nompi Fero mofavreramine mani'ne. ²¹ Hagi Deviti'ene sondia vahete kva ne' Joapu'enema fri'na'ema hiankema Hadati'ma nentahino'a, amanage huno Feron antahige'ne, natrege'na mopanirega vaneno. ²² Hianagi Fero'a huno, Na'anku atupara amafina hunenka mopakarega vunakura nehane. Higeno Hadati'a huno, ana hu'neanagi natrege'na va'nenno. ²³ Hagi ana hukna huno Anumzamo'a Eliada nemofa Rezonina azeri otigeno, Solomonina ha'rente'ne. Hagi Rezon'i'a Zoba kumate kini ne' Hadadezeri eri'za nekino kva'amofona atreno freno vuno, ²⁴ kini ne'ma ha'ma hunentaza vahe'mofa kva umani'ne. Hagi Deviti'ma Hadadezerine Zoba kumate sondia vahe'anema aheno'ma eri hana'ma higeno'a, Rezon'i'a kvama huzmante'nea vahe'tmina nezmavremo, fre'no vige'za Damaskasi kumate kinia ome azeri oti'naze. ²⁵ Hagi Solomoni'ma kinima mani'nea knafina Israeli vahe'mofona Rezon'i'a hankvenentake ha' vahe'zmi mani'nenno, Hadadi'ma hu'neaza huno tusi hazenke hunezamino Israeli vahetminkura agra tusiza huno agotezmanteno, Siria vahera kegava hu'ne.

Jeroboamu'a Solomoni ha'rente'nea naneke

²⁶ Ana hukna huno mago ne'ma Solomonima ha'ma rente'nea nera, Nebati nemofa Jeroboamu'e. Agra Efraemi nagapinti ne' Zereda kumate nemanianekino, Zerua'e huno nehia kento a'mofa mofavre. ²⁷ Hagi ama'na agafare Jeroboamu'a Solomonina hararente'ne. Jerusalemi rankuma'mo'ma urami eramima

hu'nea zama Solomoni'ma mopa katenteno eri agupo nehuno, nefa Deviti'ma hu'nea vihu keginama eri fatgoma hu'nea zanku anara hu'ne. ²⁸ Hagi Jeroboamu'a maka eri'zana antahi ani hu'nea nehazavegino, Solomoni'ma keama maka eri'zama eriga'ma higeno'a, kva azeri otigeno Josefe nagatera agra kegava hu'nege'za eri'zana eri'naze. ²⁹ Hagi ana knafina Jeroboamu'a Jerusalemi kumara atreno nevigeno, Silo kumateti kasnampa ne' Ahiza'a karanka eme keno eri fore higeke vahe omanipi vu'na'e. Ahiza'a kasefa nakreku antanineno vu'ne. ³⁰ Hagi Ahiza'a Jeroboamuma eme keno eri fore'ma nehuno'a, kasefa nakreku'ma antani'neana eme azerino amu'nompinti eri vararo higeno 12fu'a efore nehigeno, ³¹ amanage huno asami'ne, Nakre kuka'ama 10ni'ama eri tagato'ma hutroana kagra erio. Na'ankure Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamo'a amanage hie, ko, nagra Solomoni'ma kegavama hu'nea mopa hanare'na 10ni'afima naga nofira kami'nugenka kegava hugahane. ³² Hianagi eri'za vahe'nemifo Devintinku'ene Jerusalemi kumaku'ma, maka Israeli naga'nofipinti'ma huhampri'noa kumaku'ene nentahina Solomonina atre'nugeno magoke naga'mofo kinia manigahie. ³³ Na'ankure zamagra zamefi hunami'za, Saidoni vahe'mofo a' havi anumza Astoretinte'ene, Moapu vahe havi anumza Kemosinte'ene, Amori vahe havi anumza Morekinte monora hunente'za, nagrira namagera nonte'za, nagri navurera knare zamavu'zmavara nosu'za, Solomoni nefa Deviti'ma hu'neaza hu'za kasegeni'ane

trakeni'a ovariri'naze. ³⁴ Hianagi Solomoni'ma ana maka mopama kegavama hu'nea mopa ru vahera hanare omigosuanki, atresugeno kini mani'nenno ufrigahie. Na'ankure eri'za ne'ni'a Devitinku nagri eri'za vahe mani'ne hu'na hugeno kasegeni'ane tra keni'ama avriri'nea zanku hu'na anara hugahue. ³⁵ Hianagi Solomoni nemofo azampintira kegavama hu'nea 10ni'a naga nofira hanare'na kagri kaminugenka kegava huzmantegahane. ³⁶ Hianagi nemofona magoke naga nofi amisugeno kegava nehina, eri'za ne'ni'a Deviti nagapintike nagima erisga hugahazema hu'noa kumapina, Jerusalemia tavi kna hu'za mani'za vugahaze. ³⁷ Hagi kagrira Israeli vahe kini trate kavrenta'nena, maka kagri'ma kavesinia mopa kegava hugahane. ³⁸ Hagi eri'za ne'ni'a Deviti'ma hu'neaza huo hu'na kasamisua kema kagrama antahinka nagri navu'navama nevaririnka, fatgo avu'ava'ma nehunka tra ke'ni'ane kasegeni'anema avaririsanke'na, maka zupa kagri'ene mani'nena Devitima hu'noaza hu'na kagri nagapintike Israeli vahe kinia azeri onetina, Israeli mopa kagri kamigahue. ³⁹ Ana nehu'na Solomoni'ma hu'nea kumitera Devitipinti'ma fore'ma hanaza vahera hazenkezanu zamazeri haviza hugahuanagi, zamazeri haviza hu vava hu'na ovugahue. ⁴⁰ E'inama higeno'a Solomoni'a Jeroboamuna ahenaku hu'neanagi, Jeroboamu'a freno Isipi kini ne' Sisaki'ene umaninegeno, Solomoni'a fri'ne. ⁴¹ Hagi Solomoni'ma kinima mani'nea knafima fore'ma hu'nea zantamine, Solomoni'ma knare antahintahi'areti'ma hu'nea zantamina

Solomoni agi agenkema krenentaza avontafepi krente'naze. ⁴² Hagi Solomoni'a Jerusalemi kumate kinia mani'nenno 40'a kafufi Israeli vahera kegava hu'ne. ⁴³ Hagi Solomoni'ma frigeno'a, Deviti rankumapi Jerusalemi afahe'mofoma asente'nazafi asentazageno, nemofo Rehoboamu'a agri nona erino kinia mani'ne.

12

Rehoboamu'a neginagi avu'ava hu'nea naneke

¹ Hagi Rehoboamu'a Sekemi kumate vu'ne, na'ankure maka Israeli vahe'mo'za agrira kini azeri oti'naku ana kumate omeri tru hu'nazageno'e. ² Hagi Nebati nemofo Jeroboamu'ma ana nanekema nentahino'a, Solomoninku'ma koro'ma huno Isipima umani'neregatira atreno e'ne. ³ Hagi Israeli kva vahe'mo'za Jeroboamuna ke hazageno ege'za, maka Israeli vahe'tamine vu'za Rehoboamuna amanage hu'za ome asami'naze, ⁴ negafa'a ra erizanke'za tamigeta amuho huta eri'zana erita e'none. Hagi menina kagra ana knatia eri oza hugeta fru huta eri'zanka'a erigantammeno. ⁵ Anagama hazageno'a, Rehoboamu'a amanage huno kenona hu'ne, vuta eta huta 3'a kna umaniteta ete eho, hige'za vu'za e'za hu'naze.

⁶ Hagi vu'za ezama hazageno'a, Rehoboamu'a nefa Solomoni tavaonte'ma mani'nezama antahintahima nemiza ranra vahetami zamavare atru huno amanage huno zamantahige'ne, na'ane hu'na ama vahetmina kenona huzmantegahufi antahintahia namiho. ⁷ Hige'za amanage hu'za

kenona hunte'naze, Kagrama menima ama vahe'tmimofu eri'za vahe'ma mani'naku'ma hanunka knare kema hunezaminka zamagrama kantahige'naza zama hananke'za kagri eri'za vahe mani vava hu'za vugahaze. ⁸ Hianagi Rehoboamu'a ana ranra vahetamimofu kea ontahi erinetreno, magokama fore'ma hu'naza vahetmima agri eri'zama e'neriza vahe'mokizmi antahintahi eri'naku, ⁹ amanage huno zamantahige'ne, Tamagra antahintahitmia hinke'na antahineno. Na'ane hu'na ama vahetmimo'zama hu'za negafa'ma knanentake eri'zama tamigetama e'neruna eri'zana eri oza huranto hu'zama haza vahe'tmina kenona huzmantegahufi antahintahia namiho, huno zamantahigege'za, ¹⁰ agri'enema magoka zomare'naza vahe'mo'za amanage hu'za kenona hu'naze, Amanage hunka ana vahe'tmina zamasamio, katre nazamo'a nenfa amora agatere'ne. ¹¹ Hagi nenfa'a tamage huno knanentake eri'za tami'neanagi, anante antegofetu hu'na mago'ane knanentake eri'zana tamigahue. Hagi nenfa'a sefu knonu kema ontahizageno'a tamazeri fatgo hu'neanagi, nagra segintave sefu tamigahue, hunka zamasamio hu'za antahintahia ami'naze.

¹² Hagi kini ne'mo'ma hu'nea kante ante'za 3'a knama evutege'za, Jeroboamu'ene maka Israeli vahetaminena Rehoboamunte e'naze. ¹³ Hianagi kini ne'mo'a ranra vahe'mo'zama amiza antahintahia eri netreno, ana vahetamina knanentake ke hunezamanteno, ¹⁴ kasefa vahe'mo'zama amiza antahintahi avaririno amanage hu'ne. Nenfa'a kna eriza

tamami'neanagi, nagra anante antegofetu hu'na mago'ane knanentake eri'za tamigahue. Hagi nenfa'a sefu knonu kema ontahizageno'a tamazeri fatgo hu'neanagi, nagra segintave sefu tamigahue. ¹⁵ Ana nehuno kini ne'mo'a ana vahe'mokizmi nanekea ontahi'ne. Hagi ana'ma hu'neana Ra Anumzamo'ma Silo kumateti ne' Nebati nemofo Ahi'zama asamigeno Jeroboamuma eme asami'nea kemo'a nena rgare'ne.

¹⁶ Hagi Israeli vahe'mo'zama kazama kini ne'mo'ma ke'zimima ontahige'za, amanage hu'za kenona hunte'naze. Deviti nagapintira, tagra na'a eri'none? Tagra Jesi nemofo zana erisantia ohare'none. Hagi Israeli vahemota nontamirega vuta eta hiho. Hagi Deviti nagamota tamagra'a kegava hiho, hu'za nehu'za nozimirega vu'za e'za hu'naze. ¹⁷ Hianagi mago'a Israeli vahe'ma Juda kumatamimpima nemaniza vahete Rehoboamu'a kegava huzmante'ne. ¹⁸ Anante Kini ne' Rehoboamu'a eri'za vahete kva ne'a Adoramuna huntogeno vige'za Israeli vahe'mo'za havenknonu ahe fri'naze. Ana'ma hazageno'a Rehoboamu'a ame'ama huno karisi'a erifatgo nehuno, Jerusalemi freno vu'ne. ¹⁹ Ana higeno ana knareti'ma eno menima ehanati'neana, Israeli vahe'mo'za Deviti nagapinti'ma fore'ma hu'naza vahe'mo'zama kegavama huzmante'zankura zamavaresra nehu'za ha'rezmante'naze. ²⁰ Hagi Israeli vahe'mo'zama Jeroboamu'ma Isipiti'ma e'nea kema nentahi'za, ke hazageno atru'ma hu'za mani'nazafi ege'za, maka Israeli vahete kini azeri

oti'naze. Ana hazageno Deviti naga'mo'za Juda nagake'za kegava hu'naze.

²¹ Hagi Solomoni ne'mofo Rehoboamu'a Jerusalemi kumate'ma enehanatino'a, Israeli vahe'ma ha'ma huzmanteno mopama ete erino kegavama huzmante'nakura 180 tauseni'a sondia vahe Juda nagapinti'ene Benzamini nagapintira zamazeri atru hu'ne. ²² Hianagi Anumzamo'a amanage huno kasnampa ne' Semaiana asami'ne, ²³ Juda kini ne' Solomoni nemofo Rehoboamune, maka Juda naga'ene, Benzameni naga'ene mago'a vahetaminena amanage hunka zamasamio, ²⁴ Ra Anumzamo'a amanage hie, tamagra nagatami'a hara huozmantetma atreta kumitmirega viho. Na'ankure anazama fore'ma nehiana Nagra hugeno fore nehie! Hige'za Ra Anumzamo'ma hiankante ante'za kumazmirega vu'naze.

Jeroboamu'ma golireti tare bulimakao anenta tro hunte'nea naneke

²⁵ Ana higeno Jeroboamu'a Efraemi agona kokampi vuno Sekemu ku'mamofu kegina ome azeri hankavetino tro nehuno, ana kumapi mani'ne. Hagi anantetira vuno Penueli kuma kegina azeri hanavetino ki'ne. ²⁶ Hagi ana'ma nehuno'a, Jeroboamu'a amanage huno agu'afina antahintahia antahi'ne, Nagrama kvahu so'ema osnugeno'a amama kegavama hu'noa vahe'mo'za ete Deviti nagatega vugahaze. ²⁷ Hagi ama vahetamimo'za Jerusalemima Ra Anumzamofu mono nontegama ofama ome kresramnama vunaku'ma nevanageno'a, antahintahi zamimo'a rukrahe hinke'za ra zamimofu Juda kini ne,

Rehoboamuntega ome ante'za nagrira nahe fri'za agri agiafi umanigahaze huno agu'afina antahi'ne. ²⁸ Hagi ana antahintahima nentahino'a antahintahima ami vahe'mofo antahintahi erino tare golire bulimaka afu anentatre tro hunenteno, amanage huno vahetmina zamasmine, Hago rama'agna Jerusalemia marerize. Hagi Israeli vahe'ma Isipiti'ma tamavre atiramino'ma e'nea anumzana ama'nagi keho nehuno, ²⁹ ana golire bulimakao afu anentatrema tro'ma hu'neana magora Beteli kumate nenteno, magora Dani kumate ante'ne. ³⁰ Ana'ma hiana tusi kumi erifore hu'ne, na'ankure Israeli vahe'tmimo'za afeteragi, Dani kumatera vu'za ana kaza osu havi anumzana monora ome hunte'naze. ³¹ Hagi Jeroboamu'a agonaramimpina havi anumzamofomo mono hunte nontmina kinenteno, Livae nagapintira zamazeri orantino, ru nagapinti pristi vahe'tmina zamazeri oti'ne.

³² Hagi ka'ma kokampima seli noma ki'za mani'zama e'naza zanku'ma antahimi'za ne'zama kre'za nene'za mono'ma nehazazamofomo avaharo huno Jeroboamu'a 8ti ikamofomo 15ni knazupa Beteli kumatera monora nehuno, ne'zana kreno ne'ne. Ana nehuno bulimakao afutamina aheno golire bulimakao anentama troma hunte'nerera Kresramana vumenteno, havi anumzantmimofomo mono kuma'ma tro'ma hunteterema hu'nerema kegavamahu vahera, pristi vahetami zamazeri oti'ne. ³³ Hagi Jeroboamu'ma agra agesafinti'ma eri fore'ma hu'neana 8ti ikamofona 15 knazupa Beteli kumate'ma tro'ma hunte'nea kresramna vu itarera mareri'ne. Hagi ne'zama kreno neneno musema huno mono'ma hu kna erifore nehuno,

ana itare marerino ofa hu'ne.

13

Anumzamofu eri'za ne' Juda kumate'ma nemania ne'mofu naneke

¹ Hagi Anumzamofu eri'za ne'mo'a Ra Anumzamofu ke antahino Juda kumara atreno Beteli kumate vuno Jeroboamu'a Kresramana vu itare mnanentake'za krenaku oti'negeno uhanati'ne. ² Anama unehanatigeno'a Ra Anumzamo'a agipi huvazino amanage huno kezati'ne, kresramna vu itamoke, kresramna vu itamoke! Amanage huno Ra Anumzamo'a hie, Deviti nagapintira mago ne'mofavre fore hanige'za Josaia'e hu'za agia ahegahaze. Hagi ana mofavremo'a kagri agofetura agona agonama havi anumzamofonte'ma mono'ma hunentaza pristi vahe'tmina aheno kresramna vanigeno, kagofetura vahe zaferinaramimo'a tevea regahie. ³ Anage nehuno ana knareke Anumzamofu eri'za ne'mo'a ke'ama eri tamagama hunakura, avame'zana amanage huno hu'ne, ama avame'zamo hugasamino ama kea Ra Anumzamo hu'ne hugahie, ko, kresramna vu itamo'a tagana vaziraminigeno, tanefamo'a herafiramigahie. ⁴ Hagi Kini ne' Jeroboamu'ma Anumzamofu eri'za ne'mo'ma Betelima me'nea kresramna vu itagu'ma, kasnampa kema higeno, ana nanekema hiankema nentahino, kre sramnavu itare'ma Jeroboamu'ma mani'nereti azana rusuteno amanage hu'ne, amu nera azeriho, higeno ana zamo'a ru fatgo higeno, ete renamagi zankura tusi amuhu hu'ne. ⁵ Ana'ma nehigeno'a

Ra Anumzamo'ma ke'ama eri tamagama hu avame'zama Anumzamofu eri'za ne'mofu agipi huvazino hu'nea kante anteno kresramna vu itamo'enena fragu vaziramigeno tanefa'mo'a herafirami'ne. ⁶ Hagi kini ne'mo'a amanage huno Anumzamofu eri'za ne'mofonkura hu'ne, muse hugantoanki, Rana kagri Anumzamofu nunamuna hunka antahigegeni nazana eriso'e hino, higeno Anumzamofu eri'za ne'mo'a Anumzamofu antahigegeni, ete ana azana eriso'e higeno ko'ma me'neankna hu'ne. ⁷ Anante kini ne'mo'a amanage huno Anumzamofu eri'za nera asami'ne, enka noni'afi ne'zana eme nenege'na musezana kami'neni. ⁸ Hianagi Anumzamofu eri'za ne'mo'a amanage huno kini nera asami'ne, Maka nonka'afima me'neazana amu'nompinti refko hunka kamigahue hugahananagi, nonka'arega kagranena ovugahue. Hagi ama kumapina ne'zana nege, tina negera osugahue. ⁹ Na'ankure Ra Anumzamo'a amanage huno hunagru hunante'ne, Ana kumapima vanunka magore hunka tina nege, Bretia nege, nehunka ete vu'nana karanka rukrahe hunka omo huno hunante'ne. ¹⁰ Anage nehuno Beteli kumara atreno ru kante avaririno kuma'arega vu'ne. ¹¹ Hagi ana'ma higeno'a, Beteli kumatera mago ranafa kasnampa ne' nemaniane'mofu mofavre'aramimo'za, maka zama ana knare'ma Beteli kumapima Anumzamofu eri'za ne'mo'ma eri fore'ma nehuno, kini ne'ma asamia kea eme asami'naze. ¹² Hagi ana nanekema nentahino'a nezamafa'a amanage huno zamantahigene, ina kantega vu'ne? Hige'za mofavre naga'amo'za

Anumzamofu eri'za ne'mo'ma Juda kumate'ma eteno'ma nevig'e'noma ke'naza kana averi hu'naze. ¹³ Ana'ma hazageno'a amanage huno mofavre naga'agura hu'ne. Ame hutma donki afu'nimofu nofira renteta azeri retro hiho, huno hige'za mofavre naga'amo'za donki afura azeri retro hazageno, ana donki afu agumpi marerino vu'ne. ¹⁴ Hagi ana kasnampa ne'mo'a Anumzamofu eri'za nera avaririno vuno mago oki zafa agafare umaninegeno, ome negeno amanage huno antahige'ne. Kagra Juda kumateti'ma Anumzamofu eri'za ne'ma e'nana nero? Huno antahige'geno, Izo nagra ana nere huno hu'ne. ¹⁵ Anagama higeno'a, amanage huno ranafa kasnampa ne'mo'a hu'ne, Noni'arega nagrane enka tine bretinena eme no. ¹⁶ Higeno Anumzamofu eri'za ne'mo'a amanage huno kenona hu'ne, I'o kagri'enena ete vu'na ama kumapina bretia nege, tina negera osugahue. ¹⁷ Na'ankure Ra Anumzamo'a amanage huno hunagru hunantene. Ana kumapina bretia nege tina negera nosunka, ete katima esanana, kamati'ma vu'nana kantera omenka ru kantega eno huno hunante'ne. ¹⁸ Anagama higeno'a ranafa kasanampa ne'mo'a amanage huno asami'ne, Kagrama hanaza hu'na nagra'enena kasnampa ne' mani'noankino, Ra Anumzamo'a ankeroma'a huntogeno amanage huno eme nasami'ne, Ete avrenka nonka'arega egeno ne'zane tinena eme neno huno nasmi'ne. Hianagi havige huno revatga hu'ne. ¹⁹ Hagi ranafa kasnampa nemo'a revatgama higeno'a, Anumzamofu eri'za ne'mo'a, ana ranafa

kasanampa ne'ene ne'zane tinena noma'afi ome ne'ne. ²⁰ Hagi ne'zama nenaza trate'ma umani'nakeno revatgama huno avreno'ma e'nea ranafa kasnampa nera Ra Anumzamo'a asamigeno, ²¹ Juda kumateti'ma e'nea kasnampa nera ranke huno amanage huno asmi'ne, Ra Anumzamo'a amanage hie, Na'ankure kagra Ra Anumzamofonkea rutagrenka trake'a avaririo huno'ma hiana ovaririnka, ²² Ra Anumzamo'ma ne'zane tinema ono huno'ma hu'nea kumapina ne'zane tinena ete enka eme ne'nane. E'ina hu'negu fri kerfaka'a kagehe'ima asezamante'naza matipina aseogantegahaze. ²³ Hagi Anumzamofu kasnampa ne'mo'ma bretine tinema netegenoa, ana ranafa kasnampa ne'mo'a agra'a donki afu'a nofi renteno retro hunte'ne. ²⁴ Ana higeno Anumzamofu eri'za ne'mo'a ana donki agumpi nevigeno, laionimo'a karanka eme keno ahe fri'ne. Ana ne'ma ahe frigeno'a, avufgamo'a kampi me'negeno, ana laionimo'a anante otino donki afu'ene mani'ne. ²⁵ Hagi karankama enevaza vahe'mo'zama kazana, ana nera laionimo ahetreteno anante otino mani'nege'za kete'za Beteli kumate vu'za mikazama fore'ma hu'nea zamofu nanekea ome zamasami'naze. ²⁶ Hagi ome revatgama huno avreno'ma e'nea ranafa kasnampa ne'mo'ma ana nanekema nentahino'a amanage huno hu'ne, Anumzamofu eri'za ne'ma Ra Anumzamofu ke'ma rutagre'nea nera, Ra Anumzamo'a kema hu'nea kante anteno laioni huntegenoa ome ahe'ne. ²⁷ Nehuno anante mofavre naga'agura donki afura nofira renteta azeri retro hiho,

hige'za donki afura nofira rente'za azeri retro hu'naze. ²⁸ Ana hazageno, ana donki afu agumpi nevuno ome keana ana ne'mofo avufga kampi me'negeno donkine lionimokea ana ne'mofo avufgama me'nere otinakeno ome ke'ne. Hagi Laionimo'a ana ne'mofo avufga nege, donki afura ahenogera osu'ne. ²⁹ E'ina hu'negeno ana ranafa kasnampa ne'mo'a, Anumzamofu eri'za ne'mofo avufga donki afu agumpi ome erinenteno, asunku huno zavira neteno asente'naku kuma'arega erino vu'ne. ³⁰ Hagi ana ranafa kasnampa ne'mo'a, nafu nagnanimoke huno krafu huno zavira neteno, agra'a matipi eme asente'ne. ³¹ Hagi Anumzamofu eri'za ne'ma asenteteno'a amanage huno mofavre naga'a zamasami'ne, henkama nagrama frisugeta, Anumzamofu eri'za ne'ma asente'noa matipi, nagri zaferina agri zaferinama eritruma hanare eritru hunteto. ³² Na'ankure Ra Anumzamo'ma asamigeno'ma Beteli kumate'ma me'nea kresramna vu itagu'ma eri haviza hugahue huno nehuno, Sameria kumapima agona agonama havi anumzante'ma mono'ma hunte kumatmima me'nea kumatmina eri haviza hugahiema hu'nea ke'mo'a nena avufga'a efore hugahie. ³³ Hianagi ana zama fore'ma hutegenog'a, Jeroboamu'a kefo avu'ava zama'afintira agu'a rukrahera osu'neanki, havi anumzamofu mono noma agona agonama kinte'naza mono nompina pristi vahetmina, amne vahepinti zamazeri oti vava nehuno, iza'oma pristima mani'nuema hia vahera pristi vahe azeri otitere hu'ne. ³⁴ Hagi e'ina zamo'a ra kumi Jeroboamu nagapina fore higeno,

maka Jeroboamu nagara ama mopafintira Ra Anumzamo'a zamahe hana hu vagare'ne.

14

Jeroboamu'ma hazenke'ma erisia zanku Ahiza'a kasnampa ke hu'nea naneke

¹ Hagi ana knafina Jeroboamu nemofo Abiza'a kri eri'ne. ² Ana'ma higeno'a Jeroboamu'a nenarona amanage huno asami'ne, Kukena hunka ru a'negna hutenska, vahe'mo'a nagri are huno keno antahinora osina Sailo kumate vunka nagri'ma kini manigahane hige'nama kinima mani'noa kasnampa ne' Ahizante vuo. ³ Hagi musezama erinte'nenkama vananana 10ni'a bretine, mago'a kekine, tumerima'a me'nea tafenena erinka vunka ama mofavremofontera naza fore hugahifi, ome kenka antahigeveno kasamino. ⁴ Anagama higeno'a Jeroboamu nenaro'a kema hiaza huno ru a'negna huteno, Sailo kumate Ahiza nonte vu'ne. Hagi Ahizana avumo'a haviza hu'ne, na'ankure agra ko ranafa re'ne. ⁵ Hagi Ra Anumzamo'a Ahizana amanage huno asami'ne, Jeroboamu nenaro'a ru a'negna huno mofavre'amo'ma krime eri'nea zanku kantahi kenaku neanki, kva huo. Hagi esanigenka Nagrama kasamuanke asamio. ⁶ Hagi ana a'mo'ma kahante'ma ne-egenog agagemanentahino'a, Ahiza'a ranke huno amanage hu'ne, Jeroboamu nenaroga emarerio. Hagi na'a higenka ru a'negnara hunka neane? Kagrite'ma havizama fore'ma hania nanekeka'a eri'noe. ⁷ Hagi vunka negave Jeroboamuna ome asamio, Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamo'a

amanage hie, na'ankure vahe amu'nompintira kavre'na, Israeli vaheni'are kva manio hu'na hugante'noe. ⁸Hagi kini eri'zana Deviti nagamofozo zamazampintira refko hu'na eri kami'noe. Hianagi eri'za ne'ni'a, Deviti'ma hu'neaza hunka kasegeni'a nevaririnka, kagu'areti hunka nagrira namagera nentenka, fatgo kavukava'ma huoma hua avu'avara osu'nane. ⁹ Hianagi kote'ma mani'naza maka vahera zamagaterenka kefo avu'avara nehunka, ru anumzantamine golire Bulimakao anenta'ma tro'ma hanazamo Nagrira nazeri narimpahe'ne. Ana hunka kamefi hunami'nane. ¹⁰ Einahu hanku kagri nagapina hazenke'za atrena maka kagripinti'ma fore'ma hu'naza vene'nema, kazokzo vahe'ma amne vahe'enena zamahe hana hugahue. Hagi arifama kre fananema hiaza hu'na, Jeroboamu nagamokizmia kre fanane hanugenon, maka fanane hugahaze. ¹¹ Hagi Jeroboamu naga'ma rankuma agu'afima fri'nazana, kramo'za zamavufaga traga hugahaze. Hagi rankumamofozo megi'ama frisazana, namaramimo'za zamavufaga traga hugahaze. Na'ankure Ra Anumzamo ama ananke hu'ne. ¹² Anage nehuno Ahiza'a amanage huno mago'ane Jeroboamu nenarona asami'ne, Kagrama rankumofozo agu'afima kagiama renka ufresankeno'a, ana mofavrekamo'a frigahie. ¹³ Ana'ma hanigeno'a, maka Israeli vahe'mo'za zamasunkura hu'za zavira nete'za asentegahaze. Na'ankure Jeroboamu nagapintira agrike mopafina asentegahaze. Na'ankure Jeroboamu nagapina e'ina mofavremoke Ra

Anumzana Israeli vahe Anumzamofu avurera knarera hu'neankino atrenige'za azeri so'e hu'za asentegahaze. ¹⁴ Hagi Ra Anumzamo'a mago kini ne' azeri otinkeno, Jeroboamu nagara zamahe hana hugahie. Hagi e'i ana zana ama knare meni fore hugahie. ¹⁵ Ana nehuno Ra Anumzamo'a timo varoza eri toretore hiankna huno Israeli vahera zamahegahie. Hagi Ra Anumzamo'a knare mopama zamagehemofoma huhampri zmante'nea mopafintira, zamazeri vatitre'nige'za Yufretesi tinkena kaziga mago'mago hu'za manigahaze. Na'ankure Asera a' anumzamofu amema'ama zafare'ma antre'za zamagra retruma re'naza zamo azeri arimpa ahenigeno, Ra Anumzamo'a anara hugahie. ¹⁶ Jeroboamu'a kumi nehuno, Israeli vahe'ma zamazeri kumipi zamante'negu huno Ra Anumzamo'a Israeli vahera amefi huzamigahie. ¹⁷ Hagi anagama higeno'a, Jeroboamu nenaro'a ete Tirza kumate vuno, non kahama'arema ne-egeno'a ana mofavre'amo'a fri'ne. ¹⁸ Ana'ma higeno'a maka Israeli vahe'mo'za Ra Anumzamo'ma kasnampa ne' Ahizama asamigeno'ma hu'nea kante ante'za zamasunkura hu'za zavira nete'za asente'naze. ¹⁹ Hagi Jeroboamu'ma kinima mani'negeno'ma fore'ma hu'nea zantamine, Jeroboamu'ma kinima manineno'ma ha'ma nehuno, Israeli vahe'ma kegavama hu'nea agenkea Israeli kini vahetmimofu agenkema krentenza avontafepi krente'naze. ²⁰ Hagi Jeroboamu'a 22'a kafu zage kinia maniteno frige'za afahe'mofoma asente'naza matipi asentazageno, nemofu Nadapu agri nona erino kinia mani'ne.

Rehoboamu'ma Juda vahe havi kampi zamavareno vu'nea naneke

²¹ Hagi Juda vahe kinia Solomoni nemofo Rehoboamu mani'ne. Hagi Rehoboamu'a 41ni'a kafu nehuno, Juda vahe kinia mani'neankino, Ra Anumzamo'ma Israeli naga nofipinti huhamprino agima erisga hugahazema hu'nea rankumapina Jerusalemia 17ni'a kafu kinia mani'ne. Hagi Rehoboamu nerera'a Amori akino agi'a Na'ama'e. ²² Hagi Rehoboamu'ma kinima mani'nea knafina, Juda vahe'mo'za Ra Anumzamofa avurera zamafahe'mozama hu'naza kefo avu'avara zamagatere'za kefo zamavu'zmava nehu'za, kumi hu'za Ra Anumzamofona azeri arimpa hazageno kanive rezmante'ne. ²³ Na'ankure havi anumzantaminte'ma mono'ma hu kumatmina agona agona tro hunente'za Asera a' havi anumzamofa amema'a zafarera tro hu'za maka agonafine, maka ranra zafa riga retrurentene'za monora hunte'naze. ²⁴ Hagi ana mono kumatmimpima monko avu'ava'ma hu veneneramimo'za ana mopafina avite'naze. Hagi ana mopafima mani'nageno Ra Anumzamo'ma zamahenati atre'nea vahe'mofo kasri zamavu'zamava Juda vahe'mo'za zamavariri'za hu'naze. ²⁵ Hagi Rehoboamu'ma 5fu'a kafuma kinima manigeno'a, Isipi kini ne' Sisaki'a Jerusalemi kumate vahera hara eme huzmante'ne. ²⁶ Ana nehuno Ra Anumzamofa mono nompinti'ene, kini ne'mofo nompintira maka zago'amo'ma marerirfa zantamina eri'ne. Hagi anampintira maka zana eri vaganereno, Solomoni'ma goliretima tro'ma

hunte'nea hankoramina eri vagare'ne. ²⁷ Hagi ana'ma hutazageno'a kini ne' Rehoboamu'a golire hankoramima eri'za vu'nazarera henka bronsire hankorami tro huno noma'amofokafante'ma kegavama hu'za nemaniza sondia vahe'tmina zami'ne. ²⁸ Hagi kini ne'mo'ma Ra Anumzamofomono nontegama nevigeno'a, ana hanko eri'ne'za avre'za vute'za, ete kvama hu'zama nemaniza nontera etere hu'naze. ²⁹ Hagi Rehoboamuma kinima mani'negeno'ma fore'ma hu'nea zantamine, Rehoboamu'ma kinima mani'nenoma ha'ma nehuno, Juda vahe'ma kegavama hu'nea agenkea Juda kini vahetmimofogagenke'ma krente'naza avontafepi krente'naze. ³⁰ Hagi Rehoboamu'ene Jeroboamukea hara hu vava huke vu'na'e. ³¹ Hagi Rehoboamu'ma frige'za, agehe'mofoma asezmente'naza matipi Deviti ran kumapi asente'naze. Hagi nerera'a Amoni akino agi'a Na'ama'e. Hagi ana'ma higeno'a, nemofo Abija agri nona erino kinia mani'ne.

15

Abizamu'ma kini manino Juda mopama kegava hu'nea naneke

¹ Hagi Jeroboamu'ma 18ni'a kafuma Israeli vahe kinima nemanigeno'a, Nebati nemofo Abizamu'a Juda vahe kini efore huno kegava huzmante'ne. ² Hagi 3'a kafufi Jerusalemikumatera kinia mani'nenokegava hu'ne. Hagi nerera'a Abisalomu mofakino, agi'a Maka'e. ³ Hagi agra nefa'ma hu'neankna kumitami nehuno, negeho Deviti'ma hu'neaza huno

agu'aretira huno Ra Anumzama'amofona ovariri'ne. ⁴ Hianagi Deviti'ma hu'nea knare avu'avaku huno Ra Anumzana agri Anumzamo'a nentahino, negehona avrentegeneno agri nona erino kinia Jerusalem kumapina manigeno, Deviti nagamofu tavimo'a asura osu'ne. ⁵ Na'ankure Deviti'a Ra Anumzamofu avurera fatgo avu'ava nehuno, Ra Anumzamo'ma huo huno'ma hia zantamina maka kna hu vava huno e'ne. Hagi magoke zama havizama hu'neana, Hiti ne' Uraia a'enema hu'nea hazenkege me'ne. ⁶ Hagi Abizama kinima mania knafina Jeroboamu'enena hara hu vava hu'na'e. ⁷ Hagi Abizama kinima mani'negenoma fore'ma hu'nea zantmimofu agenkea, Juda kini vahetmimofu agenkema krente'naza avontafepi maka krente'naze. Hagi Abizamu'ma kinima mania knafina Jeroboamu'enena hara hu vava hu'na'e.

Abizamu no erino Asa'a Juda kini mani'nea naneke

⁸ Hagi Abizamu'a frige'za agehemofoma asente'naza matipi Deviti rankumapi asente'naze. Ana hutazageno ne'mofu Asa agri nona erino kinia mani'ne. ⁹ Hagi Jeroboamu'ma 20'a kafuma Israeli vahe kinima nemanigeno'a, Asa'a Juda vahe kini efore huno kegava huzmante'ne. ¹⁰ Hagi Asa'a 41ni'a kafu Jerusalemi kumapina kinia mani'ne. Hagi nerera'a Abisalomu mofakino agi'a Maka'e. ¹¹ Hagi negeho Deviti'ma hu'neaza huno Asa'a Ra Anumzamofu avurera fatgo avu'ava hu'ne. ¹² Hagi anumzamofu mono kumapima monko avu'ava zama nehaza

vahera ana mopafintira zamahe fanane nehuno, kaza osu havi anumzantamima nefa'ma tro'ma hunte'nea zantamina eritre vagare'ne. ¹³ Hagi negeho a' Makama kuinima mani'nea tratetira azeri atre'ne. Na'ankure agra kasrino hi'mnage hu'nea avu'ava huno Asera a' havi anumzamofa amema'a tro hunte'ne. Hagi Asa'a ana a' havi anumzamofa amema'a antagino apapu huno Kidroni agupofi teve hanavazino kre'ne. ¹⁴ Hianagi agona agonama havi anumzamofa mono kumatmina eri havizana osu'ne. Hagi Asa'a maka knafina Ra Anumzamofa avesinenteno agorga mani'ne. ¹⁵ Hagi Ra Anumzamofoma nefa'ma ami'nea zantamine, agranema ami'nea zantamine, goline, silvane, mago'a zantaminena erino Ra Anumzamofa mono nompivi'ne. ¹⁶ Hagi Asa'ene Israeli vahe kini ne' Ba'asakea kinima manike vu'na'a knafina, maka zupa hara hu vava huke vu'na'e. ¹⁷ Hagi Israeli vahe kini ne' Ba'asa'a Juda vahera ha' huzmanteno Rama kumara omerino, ana kumara hankave vihu higeno, vahetmimo'za ana kumapintira Juda mopafina atiramiza vu'za eza osu'naze. ¹⁸ Hagi Asa'a maka goline, silvanema Ra Anumzamofa nompima me'neane kini ne'mofo nompima me'neanena erino eri'za vahetami'amofa zamazampi nenteno, huzmantege'za Siria kini ne' Hezioni negeho Tabrimoni nemofo Damaskasi nemanianete Ben-hadadinte eri'za nevazageno, Ben-hadadintega amanage huno kea atrentege'za eri'za vahe'aramimo'za vu'naze. ¹⁹ Hagi nerfakema hu'na'aza huta kea eri hagerafita rone huta manisuegu ama musezana goline

silvanena atregantoe. Hagi vunka Israeli kini ne' Ba'asa'enema huhagerafi'na'a kea omeritrenka ha'huntegeno kumani'a atreno vino. ²⁰ Hagi Ben-hadati'a kini ne' Asa'ma hianke antahino sondia kva vahetami huzmantege'za vu'za Israeli vahe kumatmina, Izeni kumaki, Dani kumaki, Abel-bet-ma'aka kumaki, Kenoreti kumaki, maka Naptali mopa hara ome huzmante'za zamahe'za hanare'naze. ²¹ Hagi Israeli kini ne' Ba'asa'ma ana nanekema nentahino'a, Rama kuma keginama nehiretira atre'no Tirza kumate umani'ne. ²² Hagi ana'ma higeno'a kini ne' Asa'a maka Juda vahetmina ke higeno mago'mo'e huno omani ana makamo'za e'za Ba'asa'ma Rama kuma'ma negiretira atreno'ma via havene zafanena emeri'za vazageno, ana zantaminu Benzameni mopafima me'nea kuma Geba kuma'ene Mizpa kuma'enena ki'naze.

Jehosafati'ma Asa no erino kini mani'nea naneke

²³ Hagi Asa'ma kinima mani'negeno fore'ma hu'nea zantamine, hihamu'ama eriamama hu'neane, maka zama nehuno kumatmina tro'ma hu'nea kumatamimofa aginena Juda kini vahetmimofa agenkema krenentaza avontafepi krente'naze. Hianagi Asa'a ranafa regeno, aga agusafina kri fore hu'ne. ²⁴ Hagi Asa'ma frigeno'a agehe'mofoma asente'nea matipi, Deviti rankumapi asente'naze. Hagi ana'ma higeno'a, nemofa Jehosafati agri nona erino kinia mani'ne.

Nadapu'ma Israeli vahe kini manitegeno anante Ba'asa Israeli kini mani'nea naneke

²⁵ Hagi kini ne' Asa'ma tare kafuma Juda vahe kinima nemanigeno'a, Jeroboamu nemofu Nadapu Israeli vahe kinia efore hu'ne. Hagi Nadapu'a tare kafufi kinia mani'neni, Israeli vahera kegava hu'ne. ²⁶ Hianagi agra nefa Jeroboamu'ma kefo avu'ava'ma nehuno Israeli vahe'ma zamavare kumipima zamante'nea avu'ava avaririno Ra Anumzamofu avurera kefo avu'ava hu'ne. ²⁷ Hagi ana'ma nehigeno'a Isaka nagapinti ne' Ahiza nemofu Ba'asa'a Nadapuna ahe fri'naku mago'a kankamunku hakene. Hagi Nadapu'a Israeli sondia vahe'ene Filistia vahe mopafi Gibeton kuma vahe ha' huzmante'naku kumazimi ome avazagigaginafi, Ba'asa'a Nadapuna ome ahe fri'ne. ²⁸ Hagi kini ne' Asa'ma 3'a kafuma Juda vahe kinima nemanigeno'a, Ba'asa'a Nadapuna ahe nefrino Israeli vahe kinia agra mani'ne. ²⁹ Hagi agrama kinima nemanino'a, maka Jeroboamu nagapinti'ma fore'ma hu'naza vahera zamahe hana higeno, Ra Anumzamo'ma Sailo kumate kasnampa ne' Ahizama Jeroboamunte'ma fore'ma hania zamofu kema asami'nea kante anteno magore huno kini ne'mofu nagara ozmatre zamahe vagare'ne. ³⁰ Hagi Jeroboamu'ma kumi'ma nehuno, Israeli vahe'ma kumipima zamavarentegeno'ma Ra Anumzamofoma azeri arimpama ahe'nea zante, ana zana fore hu'ne. ³¹ Hagi Nadapu'ma kinima mani'neni'ma hu'nea zantmimofu agenkea, Israeli kini vahetmimofu agenkema krente'nea avontafepi krente'ne.

Israeli vahe'mo'za Juda vahe'ene ha' hu'naza

naneke

³² Hagi Juda kini ne' Asa'ene Israeli kini ne' Ba'asakea kinima mani'na'a knafina hara hu vava huke vu'na'e. ³³ Hagi Asa'ma 3'a kafuma Juda vahe kinima nemanigeno'a, Ahiza nemofo Ba'asa'a Israeli vahe kinia efore hu'ne. Hagi Ba'asa'ma Tirza kumate'ma Israeli vahe kinima mani'neana 24'a kafu mani'ne. ³⁴ Hianagi agra Ra Anumzamofu avurera kefo avu'ava nehuno, Jeroboamu'ma Israeli vahe'ma zamazeri kumipima zamante'neaza huno agri avu'ava avariri'ne.

16*Ba'asa'ma hazenkema erisia zamofu kasnampa ke hunte'nea naneke*

¹ Hagi Ra Anumzamo'a kini ne' Ba'asante'ma fore'ma hania zamofu nanekea, kasnampa ne' Hanani nemofo Jehuna anage huno asami'ne, ² Nagra kugusopafinti kavre'na Israeli vahe'ni'a kegava huo hu'noanagi, kagra Jeroboamu'ma hu'nea avu'ava avaririnka Israeli vahera zamazeri kumipi nezmantrenka, Nagrira nazeri narimpa hane. ³ E'ina hanku Nagra Nebati nemofo Jeroboamu nagate'ma huzmante'noaza hu'na Ba'asagane maka nagaka'anena zamahe hana hugahue. ⁴ Hagi Ba'asampiti'ma fore'ma hanaza vahera rankuma agu'afima fri'nageno'a, kramo'za negahaze. Hagi meg'i'ama fri'nazana vahera namaramimo'za negahaze. ⁵ Hagi Ba'asa'ma kinima mani'nenoma hu'nea zantamine, hanave zantamima tro'ma hu'nea zamofu agenkea Israeli kini vahetmimofu agenkema krentenza avontafepi krente'ne.

Israeli kini vahe'mofo naneke

⁶ Hagi Ba'asa'ma frigeno'a Tirza kumate asentazageno, nemofo Ela agri nona erino kinia mani'ne. ⁷ Hagi Ra Anumzamo'ma Ba'asane naga'anema hazenke zamisia zamoyo nanekea kasnampa ne' Hanani nemofo Jehunte hunte'ne. Na'ankure maka havi avu'ava'ma nehuno, maka'zama tro'ma hu'neazamo Ra Anumzamofona azeri arimpa ahegeno, Jeroboamu naga'ma zamahe fananema hu'neaza huno Ba'asa nagara zamahe fri vagare'ne. ⁸ Hagi kini ne' Asa'ma 26si'a kafuma Juda vahe kinima nemanigeno'a, Ba'asa nemofo Ela'a Israeli vahe kinia efore hu'ne. Hagi Ela'a tare kafu Tirza kumatera kinia mani'nenno, Israeli vahera kegava hu'ne. ⁹ Hianagi karisi eri'za vano nehaza sondia vahera amu'nompinti refko huno kva nehia ne' Zimri'a Ela ahenaku kankamunku hake'ne. Hagi mago zupa Ela'a Tirza kumate mani'nenno, noma'ama kegava nehia ne' Arza nompia aka ti neneno neginagi nehigeno, ¹⁰ Zimri'a eno eme ahe fri'ne. Hagi kini ne' Asa'a 27ni'a kafu Juda vahe kinia nemanigeno, Zimri'a Elana ahe nefrino, agri nona erino Israeli vahe kinia mani'ne. ¹¹ Hagi Zimri'ma anama kinima nemanino'a, maka Ba'asa nagapinti'ma fore'ma hu'nea vahera zamahe hana nehuno magore huno ne' mofavrea ozamatre'ne. Ana nehuno maka keonke zaga'ane, rone'araminena magore huno ozamatreno zamahe hana hu'ne. ¹² Hagi Ra Anumzamo'a Ba'asama hazenkema ami kema kasnampa ne' Jehuma asami'nea kante anteno, maka Ba'asa nagapinti'ma fore'ma hu'naza vahetmina zamahe

hana hu'ne. ¹³ Na'ankure Ba'asa'ene nemofo Ela'enena kumi nehuke, Israeli vahe'enena zamazeri kumipima nezmantreke, kaza osu havi anumzana tro hunte'neke, mono'ma hunta'azamo'a Ra Anumzamofona azeri arimpa ahe'na'e. ¹⁴ Hagi Ela'ma kinima mani'negenoma fore'ma hu'nea zantamine, maka zama agrama hu'nea zamofa agenkea Israeli kini vahetmimofo agenkema krente'naza avontafepi krente'naze. ¹⁵ Hagi kini ne' Asa'ma 27ni'a kafuma Juda vahe kinima nemanigeno, Zimri'a Israeli vahe kinia 7ni'a zagegnafi Tirza kumatera mani'ne. Hagi Israeli sondia vahe'mo'za Filistia vahe kumara Gibetonia avazagigagi'naze. ¹⁶ Hagi ana kuma'ma avazagigagi'naza sondia vahe'mo'za Zimri'ma Elama ahea nanekema nentahiza, sondia vahete kva ne' Omrina ana zupage Israeli vahe kinia azeri oti'naze. ¹⁷ Hagi ana'ma hutazageno'a, Omri'a Israeli sondia vahera Gibetoni kumateti zamavareno marerino Israeli vahe rankumapi Tirzama mani'naza vahera hara ome huzmante'ne. ¹⁸ Hagi Zimri'ma keama ha'ma eme hu'za ana kuma'ma emerizageno'a, kini ne'mofo nompifreno ha'ma hanigeno fraki'naza noma hunaraginte'nefi umaniteno, ana nona teve tagintegeno nereno agri'enena terasge'ne. ¹⁹ Na'ankure Jeroboamu'ma kumi'ma nehuno, Israeli vahe'ma zamazeri kumipima zmante'neaza huno, agra Ra Anumzamofa avurera kefo avu'ava nehuno, Israeli vahera zamazeri kumipi zamatre'ne. ²⁰ Hagi Zimri'ma kinima mani'nenoma hu'nea zantmimofo agenkene, Elama ahenea agenkea Israeli kini

vahetmimofo agenkema krenentea avontafepi krente'naze. ²¹ Hagi ana'ma hazageno'a, Israeli vahe'mo'za tarefi atane'za magokaziga Ginati nemofu Tibni kinia azeri otizageno, mago kagiza Omri avariri'naze. ²² Hianagi Omrina avaririza hanaveti'za Ginati nemofu Tibnima avariri'naza vahera hara huzmagatere'za, Tibnina ahe nefriza Omrina kinia azeri oti'naze. ²³ Hagi kini ne' Asa'ma 31ni'a kafu Juda vahe kinima nemanigeno'a, Omri'a Israeli vahe kinia 12fu'a kafufi mani'ne. Hianagi 6si'a kafufi Tirza kumatera Israeli vahe kinia mani'ne. ²⁴ Hagi Sameria agona mopamofu nefa Semantetira, Omri'a 70 kilo hu'nea silva zagoreti ana mopa mizaseno rankuma tro huteno, ana mopa agafa ne' agire asamareno, Samarie huno ana kumamofu agi'a ante'ne. ²⁵ Hagi ko'ma maniza e'naza kini vahetmina Omri'a zamagatereno, rama'a kefo avu'ava Ra Anumzamofu avurera hu'ne. ²⁶ Na'ankure Nebati nemofu Jeroboamu'ma Israeli vahe'ma zamazeri kumipima nezamanteno Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamofoma azeri arimpama ahe'nea avu'ava avaririno, Omri'a kaza osu havi anumzantmina tro hunte'nenono mono'ma huntea zamo Ra Anumzamofona azeri rimpahene. ²⁷ Hagi Omri'ma kinima mani'nea knafima fore'ma hu'nea zantamina Israeli kini vahe'mokizmi zamagi zamagenkema krenentaza avontafepi krente'naze. ²⁸ Hagi Omri'a frigeno Sameria asentazageno, nemofu Ahapu agri nona erino kinia mani'ne. ²⁹ Hagi Kini ne' Asa'ma 38'a kafuma Juda vahe kinima nemanigeno'a, Omri nemofu Ahapu Israeli

vahe kinia efore huno mani'ne. Hagi Omri nemofo Ahapu'a 22'a kafu Sameria kumatera kinia mani'nenno Israeli vahera kegava hu'ne. ³⁰ Hagi ko'ma maniza e'naza kini vahetmina zamagatereno, Omri nemofo Ahapu'a rama'a kefo avu'ava Ra Anumzamofa avurera hu'ne. ³¹ Hagi Ahapu'a knare navu'nava nehue huno antahi amne nehuno, Nebati nemofo Jeroboamu'ma hu'nea kefo avu'avara agatereno, Saidoni kini ne' Etba'ali mofa' Jesebelina ara omenerino, Bali havi anumzamofonte monora hunte'ne. ³² Hagi Ahapu'a Sameria kumatera Bali havi anumzamofa mono no kino, agu'afina kresramna vu ita tro hunte'ne. ³³ Hagi anantera Asera a' havi anumzamofa amema'ama me' zafarami retru rentetere hu'ne. Hagi e'ina'ma hia zamo'a, ko'ma maniza e'naza kini vahetmimo'zama hu'naza kefo avu'avara agatereno, rama'a kefo avu'ava huno Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamofona azeri arimpa ahe'ne. ³⁴ Hagi Ahapu'ma kinima mani'nea knafi, Beteli kumateti ne' Hieli'a Jeriko kumara ete eri agafa huno ki'ne. Hagi Ra Anumzamo'ma Nuni nemofo Josuama asami'nea kante anteno, ana kuma'ma eri agafa huno negigeno'a, ese mofavre'a Abiramu'a fri'ne. Hagi ana kumama kivagareno, ana kumamofa rankafama hagenentegenoa, henka mofavre'a Segupu'a fri'ne. (Josua 6:26)

17

Elaijama ko'ma orania zamofonku hu'nea naneke

¹ Hagi Giliati mopafi, Tisbe kumate nemanía kasnampa ne' Elaija'a amanage huno kini ne' Ahapuna asami'ne, Ra Anumzana Israeli vahe Anumzama kasefa huno mani'nea Anumzamofó avufi Agri eri'za ne'mo'na huankino, mago'a kafumofó agu'afina magore huno atara ahege, kora rugera osugahianki, nagrama hanugenoke atara ahege, kora rugera hugahie. ² Anagema hutegeno'a, Ra Anumzamo'a amanage huno Elaijana asami'ne. ³ Amaretira atrenka rukrahe hunka Jodani timofona zage hanati kaziga vunka, Keriti tinkagomupi ome frakinka umanio. ⁴ Hagi ana tinteti tina nenege'na, Nagra kotkoti namazaga huzmanta'nenkeno ne'zana eri'za eme kamigahaze. ⁵ Anagema higeno'a, Ra Anumzamo'ma asamia kante anteno Elaija'a Jodani timofona zage hanati kaziga Keriti tinkagomupi umani'ne. ⁶ Hagi anampinkama mani'negeno, maka nanterane kinaganena kotkoti namazagamo'za bretine ame'anena eri'za eme nemizageno, ana tinteti tina ne'ne. ⁷ Hianagi osia knama nemanigeno'a, ana timo'a tane'ne. Na'ankure ana mopafina kora oru'negeno'e.

Zarefati kumate kento a'mofo naneke

⁸ Ana'ma higeno'a, Ra Anumzamo'a amanage huno Elaijana asami'ne, ⁹ Otinka Saidoni mopafi vunka Zarefati kumapi umanio. Nagra ko kento a'mofo hunte'noankino, ne'zana negamino kegava hugantegahie. ¹⁰ Hagi anagema higeno'a, otino Zarefati kumatega vuno, ana kumamofó kafante'ma unehanatino keana, ana kento a'mo'a tevesesa zonegino mani'negeno

omege'ne. Hagi ana a'ma negeno'a, amanage huno ke'zana tino asami'ne, Muse hugantoanki tina tafempina afinka eme namige'na naneno, huno higeno, ¹¹ ana a'mo'ma ana tima ome afinaku'ma neviana ete mago'ane amanage huno ranke huno asmi'ne, Osi'a kazampina bretinena eri'nenka eno. ¹² Hianagi amanage huno ana a'mo'a hu'ne, Tamage Ra Anumzana mani'nea Anumzanka'amofu avufinki, bretima kreno eme kami flauara omne'neanki, mago naza huga'a osi'a kavofina megeno, tafempina osi'a ro'afinka masavena me'ne. Hagi ne'zana omne'neankita nigrane neni'anena anama'a kreta neteta mani'neta fri'nuegu tevesesa eme zonegue. ¹³ Anagama higeno'a, Elaija'a amanage huno ana a'mofonkura hu'ne, Korora osunka vunka kema hanaza ome huo. Hianagi ese'zana osi'a nigrira bretia krenka eme namitenka, henka kagra su'ane negamofu su'anena ome kro. ¹⁴ Na'ankure Ra Anumzana Israeli vahe'mofu Anumzamo'a amanage hu'ne. Kavofina flauamo'a vagaoreno me'nena tafempinena masavemo'a vagaore me'nenkeno vuno Ra Anumzamo'ma ama mopafima ko'ma atresigeno arania knare uhanatigahie. ¹⁵ Hagi anankema nentahino'a vuno Elaija'ma hiaza ome hu'ne. Ana higeno ana kento a'mo'ene Elaija'ene, ana a'mofu naga'mozanena nezankura atupara osu rama'a knafi ne'zana ne'za vu'naze. ¹⁶ Hagi Ra Anumzamo'ma Elaija'ma asamigenoma hu'nea kante ante'no ana kavofima me'nea flauamo'ene tafempima me'nea masavemo'enena vagaore'ne.

¹⁷ Hagi mago'a kna evutegeno, ana a'mofu

mofavremo'a kri erigeno ana kri'amo'a ome ra higeno fri'ne. ¹⁸ Hagi ana'ma higeno'a, ana a'mo'a amanage huno Elaijana asami'ne, Anumzamofu eri'za ne'moka naza amazana hunantane? Nagrama kumi'ma hu'noa zante hunagesa nehunka nenamofu ahe fri'naku kagra e'nano? ¹⁹ Hianagi Elaija'a amanage huno ana akura hu'ne. Negamofona namio, huno nehuno ana a'mofu azampintira ana mofavrea avreno nomofu anaga kaziga nemasefinka marerino nemasea sipare ome ante'ne. ²⁰ Hagi ana nehuno ranke huno amanage huno Ra Anumzamofontega nunamuna hu'ne, Ra Anumzana nagri Anumzamoke, nahigenka knare'ma huno noma'afima navrentege'nama manua kento ara amanahu hazenkea avrenka ankeno mofavre'amo'a frie? ²¹ Anage nehuno 3'a zupa ana mofavremofu agofetu maseno amanage huno Anumzamofontega nunamuna hu'ne. Ra Anumzana nagri Anumzamoka ama mofavremofu asimura ete aminka azeri otio. ²² Hagi Ra Anumzamo'a Elaijama hia nunamuna nentahino, ana mofavrea asimura amino azeri oti'ne. ²³ Hagi frinefinti'ma otigeno'a Elaija'a nomofu anaga kazigama nevasefintira ana mofavrea avreno eramino nerera eme nemino amanage hu'ne, negamofu'a ofri amne mani'neanki ko. ²⁴ Higeno ana zama negeno'a ana a'mo'a amanage huno Elaijankura hu'ne. Tamage nagra menina kena antahi'nama huana, kagra Anumzamofu eri'za vahe mani'nankeno, Ra Anumzamo'ma kagri kagipima huvazino'ma nehia nanekemo'a tamage naneke.

18

Obadia'a Elaija eme tutagiha hunte'nea naneke

¹ Hagi ko'ma oruno zagema reno e'nea knamofu namba 3 kafurera, Ra Anumzamo'a amanage huno Elaijana asami'ne, vunka kini ne' Ahapuna kavugosa ome averi nehunka, ama mopafina Ra Anumzamo'a kora atrenigeno hago rugahie hunka ome asamio. ² Ananke'ma nentahino'a, Ahapu avure vunaku Elaija'a vu'ne. Ana knafina Sameria kaziga tusi agatontonkna fore hu'ne. ³ Hagi Ahapu'a noma'amofu kva ne' Obadiana kehigeno' e'ne. Obedia'a Ra Anumzamofona koro huntenu, agorga'a nemanina nere. ⁴ Hagi Jesebeli'ma Ra Anumzamofu kasnampa vahetmima zamahe vagamaneregeno'a, 100'a kasnampa vahera zamavareno 50'a mago havegampi nezmantenu, 50'a mago havegampi frakizmantenenu, tine ne'zanena zamitere hu'ne. ⁵ Hagi Ahapu'a amanage huno Obadiana asami'ne, Maka tinkrahopine aguporamipinena knare trazama me'nenigura haketa, ama hosi afutamine, donki afutamimo'zama fri'zankura zamaza hanunke'za manisageta zamahe ofrisune. ⁶ Anage nehuke mago kaziga moparega Ahapu'a agraku vigeno, mago kaziga moparega Obadia'a agraku vu'ne. ⁷ Hagi Obadia'a agraku nevuno, Elaijana ome tutagiha hu'ne. Hagi Obedia'ama Elaijama keno antahinoma nehuno'a, avugosaregati mopafi umasenu amanage hu'ne, ranimoka, kagra tamage Elaijago? ⁸ Higeno Elaija'a amanage hune, Izo nagragi, vunka kvaka'amofona Elaija'a

hago e'ne hunka ome asamio. ⁹ Anante Obedia'a amanage hu'ne, Eri'za vahekamo'na nagra na'a kumi hugenka, Ahapu'ma nahe frinogura hunenantane? ¹⁰ Na'ankure Ra Anumzana kasefa huno mani'nea Anumzanka'amofa avufi tamage hu'na huvempa huankino, kini ne'mo'a maka ama mopafima me'nea kumatmimpina kagrikura hake vagare'ne. Ana nehuno mago mago kumate'ma hakeno'ma nevuno'a, ana kumate kini vahetmima zamantahigege'za, i'o omani'nema hazageno'a, kini ne' Ahapu'a huvempa huta tamage hiho higeno, tamage huta onke'nona hu'za hu'naze. ¹¹ Higenka menina nagrikura amanage nehane, Elaija'a ne-e hunka ranka'amofona ome asamio hunka nehane. ¹² Hianagi katre'nama amaretima nevanugenno'a, Ra Anumzamofa Avamu'mo'a onkenurega kavresga huno vugahie. Ana'ma hanigeno'ma Ahapuma ome asamisugenno eno eme kesiaman omani'nesankeno'a, nagra ositeti'ma manina e'noana, Ra Anumzamofonku korora hunte'na agoraga'a mani'na e'noanagi, nahe frigahie. ¹³ Hagi Jesebeli'ma Ra Anumzamofa kasnampa vahe'tmima zamahe hana'ma nehigenama hu'noa zana, ranimoka onkasami'nazo? Nagra 100'a kasnampa vahetami refko hu'na 50'a mago havegampi fraki zamante'na, mago 50'a mago havegampina fraki zamante'nenan ne'zane tinena zamami'noe. ¹⁴ Hagi menina kagra hunka Elaija'a hago e'ne hunka ome asamio nehanankina, nagrama ome asami'nugenno eme hakesiaman omani'nenankeno'a nahe frigahie. ¹⁵ Hagi anagama higeno'a, Elaija'a

amanage huno asami'ne, Amage'ma nentoa Ra Anumzana kasefa huno mani'nea Hihamu'ane Anumzamofu avufi tamage hu'na huvempa huanki'na, menina Ahapuna ome kegahue. ¹⁶ Higeno Obadia'a Ahapu ome kenaku vuno ome keno eri fore huteno, ana nanekea asamigeno Ahapu'a Elaija ome kenaku vu'ne. ¹⁷ Hagi Ahapu'ma Elaijama ome negeno'a amanage hu'ne, Israeli mopafima hazenkema eri fore nehana nera kagro. ¹⁸ Anagama higeno'a, Elaija'a amanage huno ke nona hu'ne, Nagra Israeli vahera hazenkea eri ozmi'noe. Hianagi kagrane nagakamo'zane Israeli vahetera hazenkea eri'za e'naze. Na'ankure kagra Ra Anumzamofu kasegea atrenka kamefi huneminka, Bali havi anumzantami monora ome hunentenka avariri'nane. ¹⁹ Hagi menina huge'za maka Israeli vahera Karmeli agonare'ma mani'nenure omeri tru nehuta, 450'a Bali havi anumzamofu kasnampa vahe'ene, 400'a Asera havi anumzamofu kasnampa vahetamima Jesebeli'ma neza agampu'ma nehia vahetaminena zamavareneta eviho. ²⁰ Hagi anagama higeno'a, Ahapu'a ke atrege'za maka Israeli vahe'ene, ana kasnampa vahe'mo'zanena Karmeli agonare omeri atru hu'naze. ²¹ Ana hutageno Elaija'a maka vahe zamavuga otino amanage huno hu'ne, Nama'a zupa tare antahintahirera otineta kantu vuge kama egera nehaze? Ra Anumzamo'ma tamage Anumzama mani'nenana, Agri avaririho. Hianagi Bali havi anumzamo'ma tamage Anumzama mani'nenana agri avaririho. Anagama hige'za ana vahe'mo'za

kea osu'naze. ²² Anage huteno Elaija'a ana vahetminkura amanage huno zamasami'ne, Ra Anumzamofa kasnampa nera nagrake mani'noe. Hianagi Bali havi anumzamofa kasnampa vahetmina 450'a vahe mani'nazagu, ²³ menina tare bulimakao afu avreta eho. Hagi ana tare bulimakao afutrepintira Bali havi anumzamofa kasnampa vahe'mota tamavesinia su'a aheta taganavazita kre sramnavu itare'ma tevema hanavazi ante'nazarera nenteta tevea tagi onteho. Hagi nagra mago bulimakao afu ahe'na taganavazina kre sramnavu itare'ma tevema hanavazi antenurera nente'na tevea tagi ontegosue. ²⁴ Hagi ana'ma huteta tamagra anumzantmimofa agi aheta nunamuna hanage'na, nagra Ra Anumzamofa agihe'na nunamuna hugahue. Hagi ina Anumzamo'ma nunamuma antahino tevema tagintesigeno ama ana ofama tesigeta e'i tamage Anumza mani'ne huta hugahune. Anagama higeno'a, maka vahetmimo'za tamage hane hu'za hu'naze. ²⁵ Hagi ana'ma hazageno'a, Elaija'a amanage huno Bali havi anumzamofa kasanampa vahetminkura hu'ne. Ese'zana tamagra mago bulimakao afu aheta taganavazita kresramna vu itarera anteta anumzantmimofa agia aheta nunamuna hiho. Na'ankure tamagra rama'a mani'naze. Hianagi tevema hanavazi ante'nazarera tevea tagi onteho. ²⁶ Hagi anagama hige'za mago bulimakao afu ahe'za taganavaziza kresramna vu itare antete'za, nanterama agafama hu'nazana nunamuna hu'za Bali havi anumzamofa agia nehe'za, kezati'za Bali anumzamoka ketia antahiramio hu'za nehu'za,

krafa nehazageno zagemo'a anuntupi evuno feru omese'ne. Hianagi ana nunamu zamirera kenona huozmantegeni, mago zana forera osu'ne. Hagi ana'ma higeno'a, anama tro'ma hu'naza kre sramna vu itamofu tavaonte haruhu'za mareriza tami'za nehu'za avore'za kagi'naze. ²⁷ Hagi zagemo'ma marerino feru'masegeni'a, Elaija'a agafa huno kiza zokago kea amanage huno huzmante'ne. Ranke huta kezatiho. Na'ankure agra anumza mani'ne. Agra feru avana negeno manige, kerirega vuge, kanteno vano huge, avu masege hu'negahianki azeri otiho. ²⁸ Anagama hige'za ranke hu'za kezaneti'za mono zmimofu avu'avamo'ma hu'neaza hu'za kazinteti'ene agona zanteti'enena zamavufaga taga hazageno koramo'a herafirami'ne. ²⁹ Hagi ana nehu'za ranke hu'za avore'za kanegi'zageno, zagemo'a evutragiseno kinaga ofama nehaza knarera evu'ne. Hianagi ana anumzazmimo'a magore huno ke'zazmia antahizamino kenona huozami'ne. ³⁰ Hagi ana'ma higeno'a Elaija'a amanage huno ana maka vahekura hu'ne, Amare erava'o hiho, higeno erava'o hazageno, Ra Anumzamofu Kresramana vu itama eri havizama hutre'nazana eriso'e huno tro hu'ne. ³¹ Hagi Ra Anumzamoma Jekopuma asamino, kagri kagia Israelige hu'za hugahazema huno'ma hu'nere, 12fu'a naga'nofimofu huhamprino 12fu'a have erino, ³² Ra Anumzamofu agifi ana kre sramnavu ita tro huteno, ana itamofona 14ni'a lita tima marevaziga avamente tinkana aseno kagi'ne. ³³ Ana nehuno ana Kresramanavu itamofu agofetura teve hanavaziteno, bulimakao afura

aheno taganavazino ana teve agofetu nenteno amanage hu'ne, ama ana ofama hu bulimakao afute'ene tevere'enena 4'a ranra tintafe afita tagi kasriho, huno hige'za, ³⁴ ana hu'za 4'a ranra tintafe afiza bulimakoa ofane tevenena tagi pasuki'naze. Ana'ma hazageno'a, mago'ane ana hiho huno higeza, ete mago'ane ana hazageno, namba 3 zupa ana hiho huno hige'za ete mago'ane tina afi'za bulimakao ofane tevenena tagi pasuki'naze. ³⁵ Hagi ana'ma hazageno'a timo'a ana Kresramana vu itafintira hatihati huno tinkama asente'nefina marevite'ne. ³⁶ Hagi kinagama ofama Kresramanama vu knama egeno'a, kre sramnavu itare Elaija'a erava'o huno amanage huno nunamuna hu'ne, Ra Anumzana, Abrahamune, Aisakine, Israeli Anumzamoka, Israeli mopafina Nagrake Anumzana mani'noe hunka nehunka, eri'za vahekamo'nagura Nagra huntogeno maka ama zantamina nehie hunka eriamu huo. ³⁷ Ra Anumzamoka nunamuni'a antahinamio! Nunamuni'a antahinamige'za ama vahetmimo'za Ra Anumzamoka kagrake Anumzana mani'nenka, tagu'a eri rukre hunka kagrarega tavrentane hu'za ke'za antahiza hugahaze. ³⁸ Anagama nehigeno'a monafinkati hantaka huno Ra Anumzamofu tevemo'a hagna hagna huno eramino, ana bulimakaoma tagnavazino'ma ante'nea afu'ene tevema hanavazi'nea tevene, kresramnavu itama tro hu'nea haveramine, kugusopane, tinkampima marevazi'nea tinena ana maka tevemo'a teno eri hana hu'ne. ³⁹ Hagi maka vahe'mo'za ana zama nege'za zamavugosaregati mopafi mase'za

amanage hu'naze, Ra Anumzamo'a Agrake tamage Anumzana mani'ne! Ra Anumzamo'a Agrake tamage Anumzana mani'ne! hu'za hu'naze. ⁴⁰ Hagi ana'ma higeno'a Elaija'a amanage hu'ne, Bali havi anumzamofokasnampa vahetami fresagi, ana maka zamazeriho, hige'za ana maka zamazerizageno Elaija'a ana Bali havi anumzamofokasnampa vahetmina zamavareno vuno Kisoni timpi ome zamahe fri vagre'ne. ⁴¹ Ana huteno Elaija'a amanage huno Ahapuna asami'ne, Marerinka ne'zane tinena ome no. Na'ankure rankokrerfa ne-ege'na agasasankea nentahue. ⁴² Anagama higeno'a, ne'zane tine ome nenaku Ahapu'a mareri'ne. Hagi Elaija'a Karmeli agona morusapi marerino arena omereno tare arenararempi asenia ante pri huteno mani'ne. ⁴³ Hagi Elaija'a eri'za ne'agura amanage hu'ne, Marerinka hagerima me'nerega omego. Higeno eri'za ne'amo'a marerino ome keteno, ete Elaijante eno amanage eme hu'ne. Mago zana onkoe, huno higeno, Elaija'a 7ni'a zupa vute ete hunka ome ko huno hunte'ne. ⁴⁴ Hagi namba 7ni zupa vuno ome keteno eno amanage eme hu'ne, Vahe'mofo azagusagna huno osi hampomo hageri me'nerega efore hige'na koe. Anagama higeno'a, Elaija'a amanage huno hunte'ne, Marerinka Ahapuna amanage hunka ome asamio, Ko ruhiza hanigenka ovnanki karisika'a retro hunka uramio hunka ome asamio. ⁴⁵ Hagi osi'a kna manigeno monafina hampomo'a ome rehanintiri higeno, zahomo'a hampona atufeno ne-egeno, tusi ko aru'ne. Hagi Ahapu'a karisi agumpi ame'ama huno marerino, Jezreli kumate vu'naku

vu'ne. ⁴⁶ Ana higeno Ra Anumzamo'a Elaijante azana anteno hanavea amigeno, zaza kena'a repasi hunaga atreno amu nofipi ahenevazino, tusi agareno Ahapuna ome azeri agatenereno Jezreli kumate vu'ne.

19

Jesebelinku koro huno Elaija'a Sainai agonarega vu'nea naneki

¹ Hagi Ahapu'ma nonte'ma unehanatino'a, maka Elaija'ma hia zantamina Jesebelina nesamino, Bali kasnampa vahetmima kazinteti'ma maka zamahehna'ma hia kenena asami'ne. ² Anagama Jezebeli'a nentahino'a, amanage huno Elaijantega kea atregeno vu'ne. Ama knaretima agafa huno vuno oki'ma ama ana knare'ma vanige'na, kasnampa vahetmima zamahana hanankna hu'na nagrama kahe ofrisugeno'a, anumzantmimo'za nagrira nahe frigahaze. ³ Higeno anankema Elaija'a nentahino'a, koro nehuno otino freno Juda mopafi Berseba vuno, anante eri'za ne'a ome netreno, ⁴ agrake ka'ma kokampi mago zage knamofu agu'afi vuno, brumue nehaza zafa agafafi umani'neni amanage huno nunamuna hu'ne, Ra Anumzamoka nagehezagna vahera nagra omani'noanki, ha'anki nasimura erige'na fri'neni. ⁵ Anage huno nehuno ana zafa agafafi mase'negeni ankeromo'a eazamo eme azeri o'netino amanage hu'ne, otinka ne'zana no, huno hu'ne. ⁶ Anage higeno Elaija'a otino asenirega keana amuhu hu'nea have agofetu kre'naza kekine, tintafena me'negeni erino neteno

mase'ne. ⁷ Ana'ma higeno'a ete mago'ane ana ankeromo'a eazamo eme azeri otino amanage hu'ne, Afete kana vugahananki otinka ne'zana no, huno hu'ne. ⁸ Anage higeno otino ana kekine tinena erino netegeno, ana ne'zamo azeri hankavetinegeno 40'a zagene haninemofu agu'afi kana vuno, Anumzamofu agonare Horepia uhanati'ne.

⁹ Ana huteno mago have kampi umaseno mani'negeno Ra Anumzamo'a amanage hu'ne, Elaijaga amafina na'a eme nehane? huno antahige'geno, ¹⁰ Elaija'a amanage huno kenona hu'ne, Ra Anumzana hihamu'ane Anumzamoka, nagra hanaveti'na kamage ante'noe. Hianagi Israeli vahe'mo'za huhagerafi huvempa keka'a ruhanentagi'za, Kresramana vu itaka'a tagana vazitre'naze. Ana nehu'za maka kasnampa vaheka'a kazinteti zamahe vagarage'na nagrake mani'noge'za nahe fri'naku nehakaze. ¹¹ Anagama higeno'a Ra Anumzamo'a amanage huno asami'ne, Atiraminka agonare navuga ome otio, higeno Elaija'a ome otigeno Ra Anumzamo'a agatereno enevigeno, hankave zaho'mo'a ana have agona erifrage mafrege hu'neanagi, ana zahopina Ra Anumzamo'a omani'ne! Hagi ana hutegeno tusi imi eri'neanagi, ana imimpina Ra Anumzamo'a omani'ne. ¹² Hagi imima eritegeno'a, teve anefa'mo hagnahagna huno evu'neanagi, ana teve nefapina Ra Anumzamo'a omani'ne. Hagi teve anefa'ma evutegeno'a akoheno osi agerupinti sumi huno hiankna ageru ru'ne. ¹³ Hagi Elaijama ana ageru'ma nentahino'a, nakre ku'anu avugosa

refineteno, atiramino ana havegamofa kafante oti'ne. Hagi anama uotigeno'a mago ageru'mo'a amanage huno hu'ne. Elaijaga amafina na'a eme nehane? ¹⁴ Higeno Elaija'a amanage huno kenona hu'ne, Nagra hanaveti'na Ra Anumzana Monafi sondia vahetamimofa Anumzamoka kamage ante'noe. Hianagi Israeli vahe'mo'za huhagerafi huvempa keka'a ruhanentagiza, Kresramana vu itaka'a tagana vazitre'naze. Ana nehu'za maka kasnampa vaheka'a kazinteti zamahe vagarazage'na nagrake mani'noge'za nahe fri'naku nehakaze. ¹⁵ Anagama higeno'a amanage huno Ra Anumzamo'a asami'ne, E'nana kantega ete rukrahe hunka Damaskasi ka'ma kokama me'nea kantega vunka, anante'ma uhanati'nunka, Hazaelina anumpi masavena ome tagintenka Siria vahe kini azeri otio. ¹⁶ Hagi Nimsi nemofo Jehuna masavena anumpi ome tagintenka Israeli vahe kinia azeri onetinka, Abel-meholati kumateti ne' Safati nemofo Elisana anumpi masavena ome tagintenka kasnampa nera kagri noma erino eri'zama erisia nera azeri otigahane. ¹⁷ Hagi Hazaelinku'ma koro hu'za fresaza vahera Jehu zamahe frigahie. Hagi Jehunkuma koro hu'za freza esaza vahera Elisa zamahe frigahie. ¹⁸ Hianagi 7tauseni'a Israeli vahetmima Bali havi anumzante'ma zamare'na re'za mono huntege, antako huntege'ma osu'naza vahetmina ofri ane mani'naze.

Elaija'a Elisa ke hu'nea naneke

¹⁹ Higeno ananke'ma nentahino'a, Elaija'a viazamo Safati nemofo Elisa'a bulimakao afutamina 12fu'a kevu tro huteno, agra 12fuma

hiankevufi mani'нено hozafina hoza e'nerigeno ome keno eri fore hu'ne. Hagi ana ne'ma Elaija'a ome negeno'a, viazamo nakreku'a Elisa afumpi ome netreno vu'ne. ²⁰ Hagi ana'ma higeno'a, Elisa'a ana bulimakao afutmima'a netreno, Elaijana avaririno nevuno amanage ome huno asami'ne, Natrege'na ete vu'na nenrerane nenfanena ome hufu huzmantete'na ete e'na eme kavaririneno huno higeno, Elaija'a amanage huno kenona hu'ne, Nagra i'o huogantegahuanki knareki vunka anara ome huo. ²¹ Anagama higeno'a Elisa'a ete vuno ana bulimakao afutmima'a ome aheni zamafumpima kare namarema nehaza zafarami ante'neana apapu huno ana bulimakao afutamina kreno ana kumapi vahetami ome zami, eme zami hige'za nenazageno, agra netreno vuno Elaija eri'za vahe umani'ne.

20

Ben-hadati'a Sameria vahe hahuzmante'nea naneke

¹ Hagi ana knafina Aramu vahe kini ne' Ben-hadati'a maka sondia vahe'a zamavare atru nehuno, ³²'a kini vahetamine erihagerafino hosi afutamine, karisiraminena eri anteraro hu'ne. Hagi ana'ma hutege'za ana maka'moza vu'za Sameria kumate vahera hara ome huzmante'naze. ² Hagi ana'ma nehuno'a Ben-hadati'a amanage huno Israeli kini ne' Ahapuntega kea atregeno ana rankumapina ufre'ne. Amanage huno kini ne' Ben-hadati'a hie, ³ Silvane golinema ante'nanana nagri su'a megeno, hentofa a'neka'ane

mofavreraminka'anena nagri su'a mani'naze. ⁴ Hagi anagama higeno'a, Israeli kini ne'mo'a amanage huno kenona hu'ne, kema hana kante ranimoka kagri suza manugeno, maka zama ante'noana kagri su'a me'ne. ⁵ Hagi Ben-hadati'ma kema erino vuno eno'ma hu vahe'mo'a, ete mago'ane eno amanage eme hu'ne, Ben-hadati'a amanage huno hie, Nagra ko amanage hu'na huntogeno vu'ne, silvane golinema antenanana nagri su'a megeno, maka a'neraminka'ane mofavreraminka'anena nagri su'a mani'naze. ⁶ Hianagi oki'na ama ana knarera, eri'za vahe'ni'aramina huzmantenuge'za vu'za nonka'afinti'ene eri'za vaheka'amofonontmimpinti'enena maka knare'nare zantamina ome erigahaze. ⁷ Anagama higeno'a, Israeli kini ne'mo'a maka Israeli ranra vahetmina kehutru huno amanage huno zamasami'ne, ama ne'mo'ma hazenkema eri fore'ma nehiana keho! Kema hirera Nagra i'o osu'na, ko hu izo huntena silvane goline a'neramini'ane, mofavre naga'nianena amigahue, hu'na hu'noe. ⁸ Hagi anagama hige'za maka ranra vahetamine, maka vahe'mo'za amanage hu'za antahintahia ami'naze, kezmia ontahio. ⁹ Hagi anagama hazageno'a, Ahapu'a amanage huno Ben-hadati'ma hianke'ma erino vuno eno'ma hu vahera zamasami'ne, ranimo kini ne'mo'ma, ese'ma nantahigea zantamina kamigahue hu'na hu'noe. Hianagi henkama nantahigeno huoma hiazana osugahue. Hige'za ana vahe'mo'za Ahapu'ma zamasamia kea Ben-hadatina ome asami'naze. ¹⁰ Anagama hazageno'a,

Ben-hadati'a amanage huno kea atregeno ete vu'ne. Nagrama Sameria kuma'ma eri haviza hanugeno'ma kugusopanema fananema osanigeno'a, anumzantmimo'za nahe frigahaze. ¹¹Hagi anagama higeno'a, Israeli kini ne' Ahapu'a amanage huno kea atregeno vu'ne, zahufama ha' kukenama eri renehankrea ne'mo'a, ko'ma ha'ma hugatere'nenia vahe'mo'ma, ha kukenama nehate'noma hiankna kea huno puhaha agerura orugahie. ¹²Hagi Ben-hadati'a mago'a kini vahetamine seli nOMPI aka ti neneno mani'nere Ahapu'ma hiankea eri'za uhanati'naze. Hagi Ben-hadati'ma anankema nentahino'a, sondia vahe'araminkura amanage hu'ne, Ha' hugahunanki retro hiho, hige'za ana Sameria kumapi vahe ha' huzmante'naku retrotra hu'naze.

Ahapu'ma Ben-hateti naga'ma ha' huzamagatere'nea naneke

¹³Hagi ana'ma nehazageno'a kasnampa ne'mo'a Israeli kini ne' Ahapunte erava'o huno amanage eme hu'ne, Ra Anumzamo'a amanage huno hie, ha' vahekamo'za tusi'a vahe'ma mani'nazana kagra ke'nano? Menina Nagra ana maka ha' vaheka'aramina kazampi zamavarentenugenka nezamahenka Nagrikura Ra Anumza mani'ne hunka kenka antahinka hugahane. ¹⁴Anagama higeno'a, Ahapu'a kasnampa nera amanage huno antahige'ne, inankna huno anara hugahie, higeno ana kasnampa ne'mo'a amanage huno kenona hu'ne. Magoke magoke provinsifi sondia vahete'ma kvama hu'naza kasefa sondia vahe'mo'za

anara hugahaze. Higeno, iza ana hara agafa hugahie, huno higeno, kagra agafa hugahane huno hu'ne. ¹⁵ Hagi anankema Ahapu'ma nentahino'a maka ana provinsiramima kvama hu'naza vahetmimofo kasefa sondia vahetmina kehutru higeno, 232'a vahetami atru hu'naze. Hagi ana amefira 7tauseni'a Israeli vahetmina kehuno eritru hu'ne. ¹⁶ Hagi ferutregema segeno Ben-hadati'a 32'a kini vahetaminena seli nOMPI mani'ne'za aka tina nene'za agafa hu'za neginagi hu'za mani'naze. ¹⁷ Hagi ana'ma nehu'za mani'nageno'a, provinsifima kvama hu'naza vahetmimofo sondia vahetamimo'za hahunaku esera Sameria rankumapintira atirami'za erimpi hu'za e'naze. Hagi anama neageno'a, Ben-hadati'ma huzmantege'za kankavama hu'naza, vahe'mo'za sondia vahetamina Sameria ra kumapintira atirami'za neaze hu'za Ben-hadati'na ome asami'naze. ¹⁸ Hagi anagama hazageno'a, Ben-hadati'a amanage hu'ne, ha hunaku ege, amnema ege'ma nehanazana zamahe ofri amne zamazeriho. ¹⁹ Hagi provinsima kvama hu'nea vahetmimofo sondia vahetmimo'za egota hazageno, ana zamefira Israeli sondia vahetami e'naze. ²⁰ Hagi ha'ma agafama higeno'a mago mago Israeli sondia vahe'mo'a mago mago ha' vahezmino'ma ha'ma eme huzmantaza vahetmina zamahe vagare'naze. Ana'ma hazageno'a, Siria sondia vahe'mo'za atre'za frazageno, Israeli sondia vahe'mo'za zamavariri'naze. Hianagi Siria kini ne' Ben-hadati'ene karisima eri'za ha'ma nehaza vahe'mo'zanena hosi agumpi mareri'za

fre'naze. ²¹ Hianagi Israeli son dia vahetmimo'za vu'za hosi afutamine karisiramine, Siria son dia vahetaminena tusi'a vahe zamahe fri'naze. ²² Hagi ana'ma hutazageno'a kasnampa ne'mo'a kini ne' Ahapunte erava'o huno amanage hu'ne, menima ha'ma hanana antahintahia retro nehunka manio. Na'ankure Siria kini ne'mo'a anaga'a kafufima tra'zamo'ma ete hage knare eno hara eme hugantegahie. ²³ Hagi anagama hutege'za Siria kini ne'mofo eri'za vahe'mo'za amanage hu'naze, Israeli vahe anumzantmimo'za agonafi anumzantami mani'nazankiza hankavezmimo'a tagri hankavea azeri agatere'za hara tagateraze. Hianagi agupofima ha'ma hanunana zamagateregahune. ²⁴ Hagi amana huo, esera 32'a kini vahetmina zamazeri atrenka, zamagri nontera son dia vahetmimofo kva vahetami zamavarento. ²⁵ Ana nehunka zamahe hana'ma hu'nazankna son dia vahetami nezamavarenka, hapima zamahe'nazankna hosi afutamine, karisiramine tamigeta agupofi hara ome huzmantamnenno. Hazageno Ben-hadati'a ana antahintahima amiza antahintahirera, knarera huno anaza hu'ne.

Mago'ane Siria vahe'ene ha' hu'naza naneke

²⁶ Hagi ete mago kafufima trazama hage knarera, Ben-hadati'a Siria son dia vahetmina zamavareno Afeki kumate Israeli vahe ha' huzmante'naku vu'ne. ²⁷ Hagi ana'ma hazageno'a, Israeli son dia vahetami ke hutru hu'za keonke zazmia retro hute'za Siria son dia vahe'mokizmi ha' huzmante'naku vu'naze. Israeli vahe'mo'za osi'a sipisipi afu kevumoza eri atruma nehazaza hu'za tarefi seli no

ome ki'za mani'naze. Hianagi Siria sondia vahe'mo'za ana agupofina mani vite'naze. ²⁸ Hagi ana'ma hazageno'a, Anumzamofu eri'za ne'mo'a Israeli kini ne' tava'onte eno amanage eme hu'ne, amanage huno Ra Anumzamo'a hie, Siria sondia vahe'mo'za amanage haze, Ra Anumzamo'a agupofi anumza omani'neanki, agonafi anumza mani'ne hu'za hazankina, ama tusi'a sondia vahera zamahe hana hanugenka, Nagrikura Ra Anumzane hunka kenka antahinka hugahane huno hu'ne. ²⁹ Hagi 7ni'a knamofu agu'afina Siria sondia vahe'mo'za kantu kaziga seli nona ki'za manizageno, Israeli sondia vahe'mo'za kama kaziga seli nona kiza mani'naze. Hagi namba 7nima hiankna zupa hara agafa higeno, Israeli sondia vahe'mo'za mopafima nevu'za ha'ma nehaza Siria sondia vahera 100 tauseni'a zamahe fri'naze. ³⁰ Hagi mago'a sondia vahe'mo'za fre'za Afeki rankumapi ufrazageno, ana kumate'ma vihuma hu'za mareri'naza havemo fraguvaziramino 27 tauseni'a sondia vahera zamahe vagare'ne. Hagi Ben-hadati'enena freno viazamo ana kumapina mago nomofona, vahe frakizane huno agu'afinka hunaragintenefi ome fraki'ne. ³¹ Hagi Ben-hadatina ugota eri'za vahetmimo'za amanage hu'za asami'naze, Israeli kini vahetmina vaheku zamasunku hu kini vahe mani'naze hu'za hazageta antahinone. E'ina hu'negu tagra zmasunkuma hu'zama nentaniza atafa kukena tafafafina ruganegita tanuntera nofi ruganegita Israeli kini netera vanune. Hagi e'ina'ma hanunkeno'a ontahe tatrenigeta manigahune.

³² Anage nehu'za zamasunku'ma nehu'zama nentaniza atafa kukena zmafafafina rugagi'za nentaniza, zamanuntera nofi ruganegi'za Israeli kini nete vu'za amanage ome hu'naze, Ben-hadati'a eri'za neka'amo'a amanage hie, muse hugantoanki onahenka natregena mani'neni huno hie. Anagemu hazageno'a Israeli kini ne'mo'a amanage hu'ne, Agra nenfuki ofri amne mani'negeta eme nehazo? huno zamantahige'ne.

³³ Hagi anankema nentahiza e'i knare ke hie hu'za nehu'za amanage hu'naze, Izo Ben-hadati'a negafu'e, hu'za hazageno amanage huno Israeli kini ne'mo'a hu'ne. Hagi vuta ome avreta eho, huno huzmante'ne. Hagi Ben-hadati'ma atiramino egeno'a, (Ahapu'a) higeno karisifi mareri'ne.

³⁴ Hagi ana karisifi mareriteno'a amanage huno Israeli kini nera asami'ne, Nenfa'ma kagri negafama aheno hanare'nea kumatmina ete maka kaminugenka, nenfa'ma Sameria kumate'ma hu'neaza hunka fenoma mizaseno ete fenoma zagore'ma atre kumara Damaskasi kumate ana zana tro hugahane. Anagemu higeno'a, Ahapu'a amanage huno asami'ne, E'ima kema hana antahintahire menina katresugenka vugahane. Anage nehuno erihagerafike manisa'a huvempagea huteno, atreno vu'ne.

³⁵ Hagi ana'ma hutakeno'a, kasnampa vahe kevufinti Ra Anumzamo'a mago kasnampa ne' asamigeno otino mago kasnampa nekura naho huno hu'neanagi, ana ne'mo'a ohe'ne.

³⁶ Ana'ma higeno'a ana kasnampa ne'mo'a kema ontahia kasnampa nekura amanage hu'ne, na'ankure kagra Ra

Anumzamofa kea ontahi'nankino, menima amareti'ma atrenkama nevnankeno'a laionimo kahe frigahie. Anagama higeno, ana ne'mo'a nevigeno laionimo ahe fri'ne. ³⁷ Hagi ana'ma hutegeno'a, ete ana kasnampa ne'mo'a mago ne'ome keno amanage hu'ne, Naho, huno higeno ana nera ahe kuzafa hu'ne. ³⁸ Hagi ana'ma higeno'a ana kasnampa ne'mo'a vahe'mo'ma kezankura tavravenu avugosafina anakino antene hananeno kante kini ne avega ome anteno mani'ne. ³⁹ Hagi kini ne'ma eneviana ana kasnampa ne'mo'a amanage huno asami'ne, Eri'za vahekamo'na tusi'a hapi mani'nogeno mago sondia ne'mo'a mago ha'ne' azerino avreno eme nenamino amanage hu'ne, Ama nera kegava huso'e huo. Hagi kegava huso'e osnankeno'ma katreno'ma fresige'na eme kahe frige, hanugenka kna'amo'a 30 tauseni'a kilo hu'nesnia silva zago mizasegahane, ⁴⁰ Hagi anagama higena ke'onke zamofoma urimete erimetema nehuama'a, ana ne'mo'a natreno fre'ne. Anagama higeno'a, Israeli vahe' kini ne'mo'a amanage hu'ne. E'ina hu'negu anazamofa mizama'a kagrama kema hana kante antenka erigahane. ⁴¹ Anagama nehigeno'a, ana kasnampa ne'mo'a ame'ama huno ana tavaravea avugosafintira eritregeno, Israeli vahe' kini ne'mo'a kasnampa vahetmimpinti mago zamimo'e huno keni hu'ne. ⁴² Hagi kini ne'mo'ma ana kasnampa ne'ma keni'ma higeno'a amanage huno asami'ne, Ra Anumzamo'a amanage huno hie. Ahe frio hu'nama hua nera amne atrankeno vu'ne. E'ina hu'negu agri no erinka kagra frisankeno, vahekamo'za agri vahe'mokizmi no

eri'za haviza hugahaze. ⁴³ Hagi Israeli vahe' kini ne'mo'ma anankema nentahino'a, avugosamo'a evuramigeno tusi rimpagna nehuno noma'arega Sameria vu'ne.

21

Ahapu'ma Naboti waini hoza kenunu hu'nea naneke

¹ Mago'a kna evutegeni Jezrieli kumate ne' Naboti'a Jezrieli kumatera, Sameria kini ne' Ahapu nomofo tavaonte waini hoza'a me'negego kegava hu'ne. ² Hagi mago zupa kini ne' Ahapu'a amanage huno Nabotina antahige'ne, Waini hozakamo'a kumani'a tava'onte me'negu, namige'na nani'za hoza nentena, ana nona'a ete mago hoza knarema hu'neania kamige, mizanku'ma hananke'na mizasege haneno. ³ Hianagi Naboti'a amanage hu'ne, Ra Anumzamo'a negafampinti'ma erisantima hare'nenana zana, vahera omio huno hu'neanki'na onkamigahue. ⁴ Higeno'a Ahapuna avugosamo'a evuneramigeno tusi rimpa neheno noma'arega vu'ne. Na'ankure Naboti'a huno, nenfampinti'ma erisantima hare'noa zana onkamigosue, huno hu'neazanku anara hu'ne. Anama higeno'a Ahapu'a kavera oneno avugosa rukrehe huno tafe'are mase'ne.

⁵ Hianagi nenaro Jesebeli'a eazamo amanage huno eme antahige'ne, na'anku kavugosamo'a evuneramigenka kavera nonane? ⁶ Higeno amanage huno kenona hu'ne, Na'ankure Jezrieli kumateti ne' Naboti'na amanage hu'na antahige'noe, waini hozaka'a namige'na hoza

nentena, ana nona'a ete mago hoza kamige, mizanku'ma hananke'na mizasege haneno hu'na huana, i'o onkamigosue huno hu'ne. ⁷ Higeno nenaro, Jesebeli'a amanage huno asami'ne, kagra Israeli kinia mani'nenka Israeli vahera kegava huzmantenananki, otinka ne'zana nenenka atregeno karimpamo'a kna osino. Jezrieli kumateti ne' Naboti waini hoza omeri kamigahue. ⁸ Anage nehuno Naboti'ma nemaniam kumate ranra vahetamintegane kva vahe'teganena mago avo kreno Ahapu azanko avo rukamare nenteno atregeno vu'ne.

⁹ Hagi ana avompina amanage huno krente'ne. Ne'zana atreta nunamu hu kne huta maka vahetamina kehu atru hinke'za atruma hanageta, Nabotina agesga huta ese trate hinkeno, vahetmimofo zamavuga manino. ¹⁰ Ana nehuta mago kaziga kefo netre huznantenkeno, umanineke Nabotinkura, Anumzamofone kini ne'enena huhaviza hu'ne huke hunte'o. Hagi anagama hanageta, Nabotina avre atiramita have knonu ahe friho.

¹¹ Hagi anankema nentahi'za ana kumapi ranra vahe'ene, kva vahe'mo'za Jesebeli'ma avoma krezamino'ma hiho huno'ma hiaza hu'naze. ¹² Hagi ne'za atreno nunamu hu kna erintazageno, vahe'ma atruma haza vahetmimofo zamavuga Nabotina ese trate avrente'naze.

¹³ Hagi tare kefo netremokea Naboti'ma mania tra'mofo kantikaziga emanike amanage huka Nabotina havigea hunte'na'e. Naboti'a Anumzamofone, kini ne'enena huhaviza huzanante'ne. Hagi anagama hakeno'a, Nabotina

rankumapintira avre'atirami'za havenknonu ahe fri'naze. ¹⁴ Hagi ana'ma nehu'za ana kumapi kva vahe'mo'za Jesebelintega amanage hu'za kea atre'naze, Nabotina hago havenknonu ahe frunkeno fri'ne, hu'za kea atrente'naze. ¹⁵ Hagi Jesebeli'ma ana kema nentahino'a, amanage huno Ahapuna asami'ne, Jezrieliti ne' Naboti'ma zagore'ma kami zanku'ma i'o huno'ma hu'nea ne'mofo waini hoza otinka omerio. Na'ankure agra omani'neanki, hago fri'ne. ¹⁶ Hagi Naboti'ma frie nanekema Ahapu'ma nentahino'a, ana waini hoza omeri nafa'a hunaku urami'ne.

¹⁷ Hianagi Ra Anumzamo'a amanage huno Tisbe kumateti kasnampa ne' Elaijana asami'ne, ¹⁸ Otinka vunka Israeli kini ne' Ahapu'a Sameriana nemia ne'mo, Naboti waini hoza erinaku ana hozafi umani'neanki uraminka ome negenka, ¹⁹ amanage hunka ome asamio, Ra Anumzamo'a amanage huno hie, kagrama Nabotima ahenka hoza'ama enerinka korama'a eriraginanku, kramo'zama Naboti korama hu'zama naza kumate, anahukna hu'za kramo'za kagri korana hu'za negahaze hunka ome asamio. ²⁰ Higeno vigeno Ahapu'a amanage huno Elajankura hu'ne, Ha' vahenimoka nagrira eme nagenka erifore hane. Anage higeno Elaija'a amanage huno kenona hu'ne, Izo kagriku hake'na e'noe. Na'ankure kagra Ra Anumzamofu avurera kefo kavukava hu'nane. ²¹ E'ina hu'negu Ra Anumzamo'a amanage huno hie, Kagrira rama'a hazenke kamigahue. Hagi Ahapuga kagripinti'ma fore'ma hanaza vahera amne vahe'ene, kazokzo vahe'enena maka zamahe vagaregahue. ²² Hagi

Nebati nemofo Jeroboamu naga'ene, Ahiza nemofo Ba-asa naga'enema hu'noaza hu'na kagri nagara zamahe hana hugahue. Na'ankure kagra tusiza hunka nazeri narimpa nehenka, Israeli vahera zamazeri kumipina zamante'nane. ²³ Hagi Jesebelinkura amanage huno Ra Anumzamo'a hu'ne, Jesebeli avufga kramo'za Jesrieli kuma keginamofo agu'afi negahaze. ²⁴ Hagi Ahapu nagapinti'ma rankuma agu'afima frisaza vahera kramo'za nesageno, megi'ama frasnaza vahera namamo'za negahaze.

²⁵ Hagi Ahapu nenaro Jesebeli'ma havi antahintahi amino azeri savari'ma Ahapu'ma higeno, Ra Anumzamofu avure'ma havi avu'ava'ma hu'neankna avu'avara mago vahe'mo'e huno kora osu'neaza hu'ne. ²⁶ Hagi ko'ma Israeli vahe'ma ome'nazageno ana mopafima Amori vahe'ma mani'nezama haviza huno kasrino agote avu'ava'ma nehazageno, Ra Anumzamo'ma zamahe natitre'neankna huno kaza osu havi anumzantaminte Ahapu'a monora ome hunte'ne.

²⁷ Hianagi Ahapu'ma ana nanekema nentahino'a, kukena'a tagato huno zamasunku'ma nehu'za atafa kukenama nehaza kukena eri nehuno, kavera a'o huno mani'ne. Hagi kenage'enenana ana kukena antanino mase'nenno, tusi asunku hu'ne. ²⁸ Hagi ana'ma nehigeno'a, Ra Anumzamo'a amanage huno Tisbe kumateti ne' Elaijana asami'ne, ²⁹ Nagri navugama Ahapu'ma agu'ama erinteramino asunku'ma hiazana hago kano. Na'ankure agra agu'ama erinteramino navuga asunku hianki'na agri

knafina ana hazenke zana eriforera osugahuanki, mofavre'amofa knafi ana hazenke zana eri fore hugahue.

22

Ahapu'ma namba 3 ha'ma Siria vahe'ma huzmante'nea naneke

¹ Hagi 3'a kafumofa agu'afina Siria vahe'ene Israeli vahe'enena hara osu mani'naze. ² Hianagi namba 3 kafurera Juda kini ne Jehosafeti'a Israeli kini ne' kenaku e'ne. ³ Hagi Israeli kini ne'mo'a ugota eri'za vahe'araminkura amanage huno zamasami'ne, Ramot-gileati kumara tagri kuma'ma me'negeta Siria vahe kini nemofo azampinti'ma e'ori'nonana tamagra ontahi'nazo? ⁴ Hagi Ahapu'a rukrahe huno Jehosafetina antahige'ne, kagra naza hanankena hara hu'na Ramot-gileati kumara erigahufi? Anagama higeno'a, Jehosafeti'a Israeli kini nekura amanage hu'ne, sondia vahe'niaramine hosi afuni'amozanena tro hu'za mani'nazanki na'a huogu nehane? ⁵ Hianagi Juda kini ne' Jehosafati'a huno, ese'zana Ra Anumzamo'a na'ane hugahifi antahigeta keteta'e huno hu'ne. ⁶ Hagi anagama higeno'a, Israeli vahe kini ne'mo'a 400'a kasnampa vahetami kehige'za etru hazageno amanage huno zamantahige'ne, Ramot-Gileati vahera marerina hara ome huzmantenufi ome huozmante'nue, huno zamantahigege'za amanage hu'naze, amne marerinka hara ome huzmanto. Na'ankure Ra Anumzamo'a kazampi zamavarentena hara huzmagateregahane. ⁷ Hianagi Jehosafeti'a amanage hu'ne, mago

kasnampa vahera mani'nefi, asi'age mani'naze huno zamantahige'ne. ⁸ Anagama higeno'a, Israeli vahe kini ne'mo'a amanage huno hu'ne, Ra Anumzamofu antahintahima erisunana mago kasnampa nera Imla nemofo Mikaia'a mani'ne. Hianagi nagra nagote'nentoa nere. Na'ankure agra knare kasanampa kea nosianki, havi kasnampa kege nagritera hutere nehie. Anagama higeno'a, Jehosafeti'a amanage huno hu'ne, kini ne'moka e'inagea osunka na'ane agra hugahifi antahisu'e. ⁹ Anagama higeno'a, Israeli vahe kini ne'mo'a eri'za vahe'a kehigeno egeno amanage huno hunte'ne, Imla nemofo Mikaiana ame hunka ome avrenka eno.

¹⁰ Higeno Israeli vahe kini ne' Ahapu'ene Juda vahe kini ne' Jehosafetikea kini kukenazini huteke Sameria kuma kafamofu tava'onte witi neharaza kumapi kini trate mani'na'e. Hagi maka kasnampa vahetmimo'za zanavuga mani'ne'za kasnampa kea hu'naze. ¹¹ Hagi mago'zmimo Kenana nemofo Zedekaia'a ainire pazive tro huno eri'neni amanage hu'ne, Ra Anumzamo'a huno ama'na pazivenu Siria vahera nezamarenka, zamaretufenka nevunka zamahe hana hugahane huno hie. ¹² Anagama higeno'a, ana maka kasnampa vahe'mo'za mago zamarimpa nehu'za amanage hu'naze, marerinka Ramot-giliati vahera hara ome huzmagatero. Na'ankure Ra Anumzamo'a ana maka vahera kini ne'moka kazampi zamavarentegahie.

¹³ Hagi Mikaiama avrenaku'ma vu'nea ne'mo'ma ome avrenoma ne-eno'a amanage huno kasnampa ne' Mikaiana asami'ne, antahio, kini

ne'mo'ma zamavare atruma hu'nea kasnampa vahe'mo'za knare kege kini nera asami'naze. Hagi kagrama vanunka, ana hunka knare kege kini nera ome asamio. ¹⁴ Hianagi Mikaia'a amanage huno kenona hu'ne, Nagra kasefa huno mani'nea Ra Anumzamo'ma nasami'nia kege'za hugahue, huno hu'ne. ¹⁵ Hagi Mikaia'ma kini ne' Ahapu avugama ehanatigeno'a, Ahapu'a amanage huno antahige'ne, Mikaiaga Ramotgiliati vahera marerina hara ome huzmantenufi hara ome huozmantenu? Higeno Mikaia'a amanage huno kenona hu'ne, vunka hara ome huzmanto. Na'ankure Ra Anumzamo'a ana maka vahera kazampi zamavarentegahie. ¹⁶ Hianagi kini ne'mo'a amanage huno kenona hu'ne, nama'a zupa Ra Anumzamofu kema huvempa hunka tamagea nasamiogura kantahia negoe? ¹⁷ Anagama higeno'a, Mikaia amanage huno hu'ne, Israeli vahe'mo'za kvazmimo'ma omani sipisipimo'zama nehazaza hu'za agonaramimpina panani hu'za vu'za eza nehazage'na ke'noe. Ana'ma hazageno'a, Ra Anumzamo'a amanage huno hu'ne, kvazmimo'a omani'neanki huzmantege'za nozmirega zamarimpa frune vu'za e'za hiho huno hu'ne. ¹⁸ Anagama higeno'a Israeli vahe kini ne'mo'a amanage huno Jehosafatina asami'ne, Nagra ko'ma kasami'na, nagriterana knare kasnampa kea osugosianki, havi kasnampa kege hugahie hu'na kasami'noe. ¹⁹ Hagi Mikaia'a amanage huno hu'ne, E'ina hu'negu Ra Anumzamo'ma hiankea kama antahiho. Hagi kogeno Ra Anumzamo'a kini tra'are monafi mani'negono

monafi Sondia vahe'amo'za tamaga kazigane, hoga kaziganena mani kagi'nazageno,²⁰ amanage hu'ne, Iza Ahapuna ami'mira hanigeno'a, Ramotgiliatia vanige'za ahegahaze? Hagi anagama higeno mago'mo'a ru antahintahi nenteana, mago'mo'a ru antahintahi nenteana hu'naze.²¹ Hagi ana'ma nehazafintira mago avamu'mo Ra Anumzamofu avuga eazamo, nagra ami'mira hugahue. ²² Anagama higeno'a, Ra Anumzamo'a amanage huno asami'ne, Inankna hunka anara hugahane, huno antahigegeni agra ana avamu'mo'a amanage huno hu'ne, nagra ana maka kasnampa vahe zamagipi huvazina havige hugahue. Anagama higeno'a, tamage hunka revatga hanankeno keka'a antahigahianki, vunka ana ome huo. ²³ E'ina hu'negu ko, Ra Anumzamo'a menina kazeri haviza hunaku havige avamutmi ama kasnampa vahe'mofo zamagipina antenege'za, hazenke kampi kavrentaze. ²⁴ Hagi anagama higeno'a Kenana nemofo Zedekaia'a eazamo Mikaiana ameregente eme rupro huno neheno amanage hu'ne, inankna huno nagripintira Ra Anumzamofu avamu'mo'a natreno kema ome hugaminakura vie? ²⁵ Anagama higeno'a, Mikaia amanage huno asami'ne, nompima hunaragima ante'nafima ome framakisana zupa e'ire antahi ama hugahane. ²⁶ Hagi anagama higeno'a, Israeli vahe kini ne' Ahapu'a amanage huno hu'ne, Mikaiana azerita rankumamofu gavana ne' Amoninte'ene, kini ne'mofo mofavre Joasinte avreta vuta, ²⁷ kini ne'mo'a amanage hie huta ome asamiho, ama nera avreta kina hunte'neta tine bretinena

osi'a amitere nehinke'na hatetira a'neni, huno hie huta ome zanasamiho. ²⁸ Hianagi Mikaia'a amanage huno kenona hu'ne, Kagrama knare'ma hunka hatetima esunka, nagrikura Ra Anumzamofu kea erino eme osune hunka hugahane. Anage nehuno manigagi'naza vahera amanage huno zamasami'ne, Amama huankeni'a antahinteta maniho.

Kini ne' Ahapu'ma fri'nea zamofu naneke

²⁹ Hagi ana'ma hutegeni'a, Israeli vahe kini ne' Ahapu'ene, Juda vahe kini ne' Jehosafetikea hahunaku Ramot-giliati kumate mareri'na'e. ³⁰ Hagi Israeli vahe kini ne'mo'a amanage huno Jehosafatinkura hu'ne, Hate'ma vanu'ana, nagra ru kukena hu'na ru vahe kna hu'na vugahuanki, kagra kini kukenaka'a hunka vuo. Anage nehuno Israeli vahe kini ne'mo'a amne kukena nehuno, ru vahe kna huno hatera vu'ne. ³¹ Hagi Siria kini ne'mo'a, karisima erino'ma ha'ma nehia sondia vahetmima kegavama nehaza vahera ³²a kva vahe amanage huno huzmante'ne, ha'ma hanazana sondia vahero zamagima me'nesia kva vahetminkura tamagesa ontahita, Israeli kini neke'za hara huntaho. ³² Hagi anagama higeni'a karisima eri'za ha'ma nehaza sondia vahetaminte'ma vugagotama hu'naza sondia vahe'mo'za Jehosafetima nege'za amanage hu'naze, Israeli vahe kini nera antu'ne hu'za nehu'za rukrahe hu'za avariri'naze. Hianagi Jehosafeti'a ranke huno kezana atigeni, ³³ karisima eri'za ha'ma nehaza sondia vahete'ma vugotama hu'naza Sondia vahetmimo'za kazana Israeli kini nerompage ru ne' rotago hu'za

nevazaretira atre'za rukrahe hu'za e'naze.
³⁴ Hianagi mago ne'mo'a fatufatu huno Israeli Sondia vahera kevea zamaheno virega, Israeli kini nera ha' kukena'amo'a emete'nea kampi mago kevea ahe'ne. Ana'ma higeno'a, karisima erino avreno'ma nevia nekura amanage hu'ne, Tavata kevea hago nahazanki hapintira navrenka rukrahe hunka atiraminka vuo. ³⁵ Higeno ana kini nera karisifi retru rentene'za Siria vahetaminena hara nehazageno kinaga ome segeno fri'ne. Hagi ana kini ne'mofo koramo'a ana karisifina avite'ne. ³⁶ Hagi zagema ufre'zama higeno'a mago'a vahe'mo'za kezati'za amanage hu'naze, hagi hara atreta maka vahe'mota kumatamirega vuta etma hiho, hu'za hu'naze.

³⁷ Ana higeno kini nera frige'za Sameria eri'za e'za eme asente'naze. ³⁸ Ana nehu'za Sameria me'nea tirute kini ne'mofo korana karisifintira sese nehazageno Ra Anumzamo'ma hu'neankante anteno kramo'za korama'a hune hane nehazageno savri a'neramimo'za ana tirupina tina fre'naze.

³⁹ Hagi Ahapu'ma kinima mani'nea knafima fore'ma hu'nea zantamine, agrama kinima mani'nenoma hu'nea zantamine, elefanti afu'mofo zaza aveteti (ivory) konaririma hunte'nea nomofo agenkene, rankumatmima tro'ma hu'nea agenkenena Israeli kini vahetmimofo agenkema krente'naza avontafepi krente'naze. ⁴⁰ Hagi Ahapu'a frigeno nemofo Ahazia nefa nona erino kinia mani'ne.

⁴¹ Hagi kini ne' Ahapu'ma 4'a kafuma kinima manigeno'a, Asa nemofo Jehosafati'a Juda vahe

kinia efore huno mani'ne. ⁴² Hagi Jehosafati'a 35'a kafu hu'neni, kinia efore huno mani'neni, 25'a kafufi Jerusalemi kumatera kinia mani'ne. Hagi nerera'a Silhi'e nehaza ne'mofo mofakino agi'a Azuba'e. ⁴³ Hagi Jehosafati'a, nafa'amo'ma Asa'ma hu'nea avu'ava avaririno knare kini mani'ne. Ra Anumzamofu avurera knare avu'ava hu'ne. Hianagi kinima mani'neni'a havi anumzante'ma mono hunentaza kumara eri havizana osu'ne. Ana hu'neku vahetmimo'za havi anumzantera kresramna vunente'za mnanentake zana kre mnanevu'za monora hunte'naze. ⁴⁴ Hagi Jehosafati'a Israeli vahe' kini ne'enena hara osuno eri mago arimpa huno fru huno mani'ne. ⁴⁵ Hagi Jehosafati'ma kinima mani'ne'geno'ma fore'ma hu'nea zantamine, hanavenentake zama nehuno, ha'ma hu'nea agenkenena Israeli kini vahetmimofo agenkema krenentaza avontafepi krente'naze. ⁴⁶ Hagi havi anumzama mono'ma hunentaza kumapima monko'zama nehaza vene'nene, a'enenena Jehosafati nefa, Asa'ma zamahe hana'ma hige'za mago mago'ma vahe'ma mani'nazana, Jehosafati'a zamahe hana hu'ne. ⁴⁷ Hagi e'i ana knafina Idomu vahe kinia omani'neankino, kini ne'mofo amefiga'ama hu'nea ne' Jehosafati'a hunte'geno Idomu vahera kegava huzmante'ne. ⁴⁸ Hagi Jehosafati'a hagerimpima vuno Ofiri kumatetima golima omerino'ma esia venteramina tro hu'neanagi, ana kumatera ovu'naze. Na'ankure ana venteramimo'za Ezion-geber kumate haviza hu'za me'naze. ⁴⁹ Hagi ana'ma higeno'a, Ahapu nemofo Ahazia'a amanage huno Jehosafatinkura hu'ne, atrege'za

eri'za vahe'nimo'za venteka'afina viho huno hu'ne. Hianagi Jehosafati'a ke'a ontahi'ne. ⁵⁰ Hagi Jehosafeti'a frige'za agehe'mofoma asezmente'naza matipi negeho Deviti kumapi asente'naze. Hagi nemofo Jehoram agri nona erino kinia mani'ne. ⁵¹ Hagi Jehosafati'ma 17ni'a kafuma Juda vahe kini nemani'negenoa, Ahapu nemofo Ahazia'a kinia efore huno Sameria kumate mani'nenon tare kafufi Israeli vahe kinia manino kegava hu'ne. ⁵² Hianagi Ahazia'a Ra Anumzamofa avufina nerera nefa avu'ava avaririno kefo avu'ava nehuno, Nebati nemofo Jeroboamu hu'nea avu'ava avaririno Israeli vahera zamazeri kumipina zamatre'ne. ⁵³ Hagi nefa'ma hu'neaza huno Ahazia'a Bali havi anumzamofa avaririno monora hunenteno, Ra Anumzana Israeli vahe Anumzamofona azeri arimpa ahe'ne.

Anumzamofu Ruotage Avontafere
The Holy Bible in the Kamano-Kafe language of Papua
New Guinea
Buk Baibel long tokples Kamano-Kafe long Niugini

copyright © 2022 Tyndale Bible Translators

© Tyndale Bible Translators

Language: Kamano-Kafe (Kamano)

Translation by: Tyndale Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-02-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

f1057ba4-e8d1-53e3-baf9-315ebf4a8836